

ISBN 978-966-914-422-5

9 789669 144225 >

2023

Artă

Ludmila Masol

6

Ludmila Masol

Artă

STEAM

clasa **6**

TEATRALE

- OPERA
- BALETUL
- OPERETA
- SPECTACOLUL MUZICAL
- VODEVILUL
- OPERA-BALET

ELECTRONICE

- ETNO-ELECTRONICA
- EXPERIMENTALĂ
- DE DANS: disco, haus
- MUZICA PENTRU JOCURILE LA CALCULATOR

CORALE

- CANTATA
- ORATORIUL
- FRESCA
- CONCERTUL CORAL

VOCALE

- CÂNTECUL
- IMNUL
- ROMANȚA
- SERENADA
- BALADA

DE CAMERĂ

INSTRUMENTALE

- PRELUDIUL
- TOCCATA
- NOCTURNA
- ELEGIA
- RAPSODIA
- SONATA
- SUITA
- SCHERZO
- POEMUL-LEGENDĂ
- STUDIUL (ETUDE)

SIMFONICE

- SIMFONIA
- CONCERTUL
- UVERTURA
- TABLOUL
- POEMUL
- FANTEZIA

Genuri de artă
muzicală

PORTRETUL

- DE CAMERĂ
- OFICIAL
- DE CUPLU
- DE GRUP
- AUTOPORTRET

PEISAJUL

- RURAL
- URBAN
- DE MUNTE
- MARINA
- ARHITECTURAL
- VEDUTA
- INDUSTRIAL
- FANTASTIC

FILMUL DE ANIMAȚIE

- ECRANIZAREA
- SERIALE DE COMEDIE
- MUZICAL
- FANTASY
- DE AVENTURĂ

FILM DOCUMENTAR

FILM ARTISTIC

- COMEDIA
- MELODRAMA
- DE AVENTURĂ
- ISTORIC
- MUZICAL
- FANTASY
- ECRANIZAREA
- DE ACȚIUNE

FILMUL ȘTIINȚIFICO – EDUCAȚIONAL

- POPULAR – ȘTIINȚIFIC
- EDUCATIV

ISTORIC

- RELIGIOS
- DE LUPTĂ

NATURA MOARTĂ

- FLORAL
- FRUCTE ȘI LEGUME
- OBIECTE DE ARTĂ

GENURI DE ARTĂ CINEMATOGRAFICĂ

ANIMALISTIC

COTIDIAN

FOTOGRAFIA ARTISTICĂ

- PORTRETUL
- PEISAJUL
- NATURA MOARTĂ
- ARTA
FOTOGRAFIEI

FOTOGRAFIA DOCUMENTARĂ

- REPORTAJUL

FOTOGRAFIA COMERCIALĂ

- DE STRADĂ
- PUBLICITARĂ
- FOOD ART

GENURI DE PICTURĂ

GENURI DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ

Ludmila Masol

ARTĂ

(curs integrat)

Manual pentru clasa a 6-a a instituțiilor de învățământ
mediu general

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2023

УДК 741.02*кл6(075.2)
МЗ1

Перекладено за виданням:

Масол Л. М. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Масол Л. М., Просіна О. В. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2023.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 08.03.2023 № 254)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Ілюстрації та методичні малюнки **В. Г. Власової**

Semne

— cunosc arta

— cânt

— creez o compoziție

— ascult muzică

Blocul generalizator

Generalizez, argumentez, sistematizez

Cercetare independentă, căutare media

Fantezez, experimentez, acționez

Rubrici

Galeria cu portrete

Cutiuța artei

Excursie virtuală

Cunoștințe în artă

Salut, dragi elevi, ai clasei a șasea - fani înfocați ai artei! Sunt robotul Med-Art deja cunoscut de voi – anul acesta voi interpreta un rol neobișnuit – Maestrul Genului. Vă voi ajuta la navigarea în marea nemărginită a genurilor, pentru a înțelege mai bine imaginile artistice, ideile și concepțiile creative ale artiștilor. Deci, haideți să mergem într-o călătorie pe căile genurilor artistice!

<http://inform1.yakistosviti.com.ua/mystetstvo/6-klas>

Масол Л. М.

МЗ1 Мистецтво : підруч. інтегр. курсу для 6 кл. з навч. рум. / молд. мов. закл. заг. серед. осв. / Л. М. Масол ; пер. Кирчу О. Г. – Львів : Світ, 2023. – 256 с. : іл.

ISBN 978-966-983-404-1

УДК 741.02*кл6(075.2)

ISBN 978-966-983-404-1(рум./ молд.)
ISBN 978-966-914-422-5 (укр.)

© Масол Л. М., 2023
© Видавничий дім «Освіта», 2023
© Кирчу О.Г. переклад румунською / молдовською мовою, 2023

Imnul de stat al Ucrainei

Muzica M. Verbitkii

Versuri P. Ciubynski

Урочисто

Ще не вмер-ла Ук - ра - ї - ни і сла-ва, і во - ля,

ще нам, брат - тя мо - ло - ді - ї, у - сміх-несть-ся до - ля.

Зги - нуть на - ші во - рі-жень-ки, як ро-са на сон - ці.

За - па - ну - єм і ми, брат-тя, у сво-їй сто - рон - ці.

Ду - шу й ті - ло ми по - ло - жим за на - шу сво - бо - ду,

і по-ка - жем, що ми, брат - тя, ко-заць - ко - го ро - ду.

Genuri în arta muzicală

? *Amintiți-vă, ce genuri muzicale cunoașteți. Gândiți-vă și imaginați-vă ce fel de impresii și emoții puteți obține din perceperea unui spectacol muzical vesel și care din - simfonia eroică.*

Pentru a înțelege mai bine conținutul unei opere muzicale, este recomandabil să fie stabilit cărui gen aparține. Genurile primare - cântecul și dansul – au apărut cu mult timp în urmă. Se deosebesc prin modul în care sunt interpretate - cu voce sau cu ajutorul instrumentelor muzicale.

Pe parcursul dezvoltării îndelungate a muzicii profesionale (academice), genurile mai complexe au încorporat trăsăturile celor originale. Cele mai renumite tipuri de genuri: *vocal și instrumental*. Aceste grupuri de genuri – „familii” – au multe varietăți.

Arthur Ricci. *Lecție de canto*

Pictura unui artist necunoscut, secolul al XVII-lea

? *Ce se întâmplă în imagini? Cum se interpretează muzica? Ce instrumente cunoașteți? Comentați titlul tabloului lui A. Ricci. Numiți pictura autorului necunoscut. Gândiți-vă la intențiile pictorilor.*

Genurile sunt împărțite în funcție de compoziția interpreților. Lucrările vocale pentru un grup mare de cântăreți aparțin genurilor corale. În mod similar, muzica interpretată de o orchestră simfonică este *instrumentală*. Genurile *simfonice* au propriile lor caracteristici, motiv pentru care sunt separate într-un grup independent.

Pictor necunoscut. Corul de îngeri

Misha Lenn Muzicieni

Genurile muzicale și teatrale, pe lângă caracteristicile pur muzicale, au încorporat caracteristici tipice ale artelor spectacolului.

Limitele genurilor sunt întotdeauna condiționate. De exemplu, opera este un gen vocal, deoarece principalul lucru în ea este cântarea, în timp ce baletul, unde predomină mișcarea de dans, este instrumental. Însă, atât opera cât și baletul aparțin grupului de genuri muzicale și teatrale.

Atât în muzica vocală, cât și în cea instrumentală există piese, care implică un număr mic de interpreți. Ele sunt numite *muzică de cameră*.

În antichitate, când nu existau săli de concerte și filarmonici, muzica era interpretată în casele particulare ale amatorilor de muzică. Prietenii se adunau, cineva se așeza la clavecin și începea un concert acasă. O astfel de muzică avea loc de obicei în saloanele aristocratice, adică în încăperi mici. De aici și denumirea - *muzică de cameră*. Erau interpretate cântece și romanțe, piese instrumentale. Deși de-a lungul timpului muzica de cameră răsuna în sălile de concert, vechea ei denumire s-a păstrat. Anul trecut, ați ascultat piesa de muzică de cameră „Melodia” a remarcabilului compozitor Myroslav Skoryk, interpretată de autor la pian și într-o interpretare orchestrală. Ascultați și comparați, cum sună această melodie pătrunzătoare în alte versiuni – instrumentală de cameră și vocală de cameră.

ACESTE GENURI, GENURI, GENURI

„Melodia” de M. Skoryk interpretată de Zlata Ognievich și ansamblul de banduriști

Miroslav Skoryk. „Melodia” interpretată de Bohdana Pivnenko (vioară și pian), Zlata Ognievich (voce).

Gândiți-vă cum o melodie poate exprima sufletul poporului ucrainean, poate spune fără cuvinte despre soarta sa dificilă, despre rezistența sa, poate transmite profunzime și durere și, în același timp, - optimism și credință într-un viitor fericit. Această capodoperă a muzicii moderne poate fi numită leitmotivul Ucrainei?

În istoria artei muzicale, există un exemplu viu, când moștenirea unui artist acoperă aproape toate genurile care existau în epoca sa. Aceasta este creația multilaterală a lui Mozart, care include muzică corală, simfonică, teatrală și de cameră. Și în fiecare gen compozitorul atinge perfecțiunea artistică.

Amintiți-vă ce lucrări ale lui V. A. Mozart ați ascultat. Care v-a plăcut cel mai mult? De ce?

Wolfgang Amadeus Mozart. Fragmente din piese: Simfonia nr. 40 (partea I), „Requiem” (Lacrimosa, Dies Irae).

*Redați impresiile voastre despre muzică. La ce genuri aparțin piesele muzicale ale lui Mozart, care le-ați ascultat?
Care piesă muzicală este tragică și care este - optimistă?*

Aria-monolog a lui Salieri „L’Assasymphonie” („Simfonia Crimei”) și alte fragmente din opera-rock „Mozart” (producătorii Dov Attia și Albert Cohen, compozitorii Jean-Pierre Pillot și Olivier Schulthez).

Credeți că este bună ideea de a combina episoade muzicale clasice și moderne în piesă? Comparați ipostazele de scenă ale lui Mozart și Salieri.

Michelangelo (Michele) Loconte și Florent Mote sunt cântăreții-actori care au interpretat rolurile principale ale lui Mozart și Salieri.

Galeria de portrete

*Barbara Kraft.
Portretul postum
al lui Mozart*

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) a fost un genial compozitor austriac. Născut la Salzburg, a dat dovadă de un talent muzical extraordinar încă de la o vârstă fragedă. Wolfgang a însușit rapid arta de a cânta la pian, vioară, orgă și devreme a început să scrie muzică. La 6 ani, copilul minune a susținut primul său concert, la 11 ani a scris prima sa operă.

În Italia, a promovat cu succes examenul pentru titlul de Academician al Academiei din Bologna.

În timpul turneelor de concerte el a cunoscut atât triumfuri, cât și înfrângeri dureroase, din cauza neînțelegerii inovației sale muzicale de către contemporanii săi. Viața și opera lui Mozart este dedicată operei rock, care a fost transformată într-un spectacol musical 3D. Lucrarea combină „citate” din moștenirea clasică multigenă a compozitorului și muzica rock modernă. În imaginea personajului principal, este întruchipată în mod viu ideea de libertate a creativității artistului, deoarece Mozart a ales să slujească Artei, și nu poziția sigură a unui compozitor de curte.

ACESTE GENURI, GENURI, GENURI

Ucraineni

Muzica V. Bodeiciuk

Versuri I. Zinkivska

У ви-ши-ван-ці в свя - та й буд - ні мо - я Укра-ї - на хай цві-те. Тут
муд-рі і ве-се - лі лю - ди - та - ких не-ма - є більш ні - де. Гу-
цу-ли, бой-ки, по - до - ля - ни і від-чай-душ-ні ко - за - ки, по -
важ-ні, греч-ні га - ли-ча - ни - мо - ї ви лю-бі зем - ля-ки! У - кра -
ї - нці, ми - є - ди-на сі-м'я! Спі-ву-ча мо-ва, пше - нич-на зем-ля,
чис - та й ніж - на на - че пташ-ка на ка - ли - ні, вдяч-на, що я на - ро -
ди-лась в У - кра - ї - ні! У - кра - // - ди-лась в У - кра - ї - ні!

2. Волинь, Покуття, Чорне море —
Усі під небом ми одним —
Дунай, Дніпро, бескиди, гори,
Бо Україна — це наш дім.
Дзвенять піснями буковинці —
До Запоріжжя йде луна.
Одна родина — українці,
Це наша рідна сторона.

Приспів.

? Ce regiuni și grupuri etnice sunt menționate în cântec, al cărui refren reprezintă ideea unității ucrainene?

Cutița artei

Muzică de cameră (din italiană - *cameră*) – lucrări pentru un grup mic de interpreți - cântăreți sau instrumentiști (nu mai mult de zece).

Requiem – este o slujbă religioasă pentru pomenirea unei persoane decedate în Biserica Romano-Catolică, un gen muzical scris sub forma și pe textele unei slujbe funerare.

Opera - rock (în engleză: *rock opera*) – este un gen muzical și dramatic, a cărui bază este muzica rock, iar rădăcinile sunt legate de spectacolul muzical.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți genurile muzicale, grupurile de genuri muzicale, pe care le cunoașteți.

2. Explicați originea și semnificația termenului „muzică de cameră”. Ce tipuri de genuri include?

3. Ascultați diverse fragmente din spectacolul muzical „Mozart”. Stabiliți când sună muzică clasică și când sună rock.

Cercetare independentă, căutare media

Analizați interpretarea inovatoare a genului de operă - rock / spectacolul muzical „Mozart”. Rețineți că albumul de operă - rock s-a vândut în peste 750.000 de exemplare și a primit statutul de „diamant”. Exprimați-vă părerea despre succesul artistic și comercial al lucrării.

Fantezez, experimentez, acționez.

Interpretați „Melodia” de M. Skoryk (vocaliză).

Genuri în arta plastică

? Amintiți-vă, ce genuri din arta plastică cunoașteți.

Genurile artei plastice se disting în primul rând prin conținutul a ceea ce este reprezentat. Dacă pictorul înfățișează o persoană, este un *portret*, dacă natura – este un *peisaj*, iar obiectele sunt - *natură moartă*. Principalii „actori” ai genului *animalistic* sunt animalele.

Tatiana Yablonska. Autoportret în costum ucrainean

Taras Dudka. Peisaj urban*

Fedor Klymenko. Natură moartă cu pepene verde

Albrecht Dürer. Iepure

* Conform materialelor resursei https://art-on-line.com.ua/uk/591_dudka-taras-zhivopis

Evenimentele vieții sociale din trecut și prezent sunt reflectate în genul *istoric*, iar scenele vieții de zi cu zi - *cotidian*.

Aspectul interior al camerei este baza pentru pictura *interioară*.

Constantin Trutovsky. Împletesc coronițe

Kim Jacobs. În salon

Petru Andrusiv. Cererea în căsătorie a Annei Yaroslavna

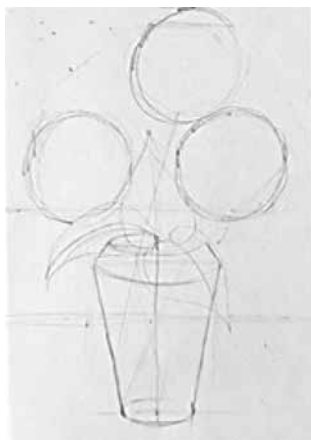
? Identificați genurile din ilustrații. Povestiți despre subiectul lucrărilor. Gândiți-vă, de ce fiecare dintre artiști a ales un gen special pentru a reda această temă.

ACESTE GENURI, GENURI, GENURI

Ca și în alte tipuri de artă, la fel și în pictură, grafică și sculptură împărțirea lucrărilor în genuri este condiționată. De ce? Probabil ați observat că uneori caracteristicile mai multor genuri sunt combinate într-o singură lucrare. Portretul poate fi realizat pe fondul unui peisaj, iar interiorul poate servi ca fundal pentru o scenă cotidiană. Însă, unul dintre ele este întotdeauna mai important, ceea ce determină genul operei de artă.

 Varianta 1. Desenați o natură moartă stilizată „Flori pentru un erou” (*guașă, cariocă neagră*).

 Varianta 2. Desenați o compoziție animalistică „Câinele genist Patron - super-eroul cu patru picioare” (*tehnică la alegere*).

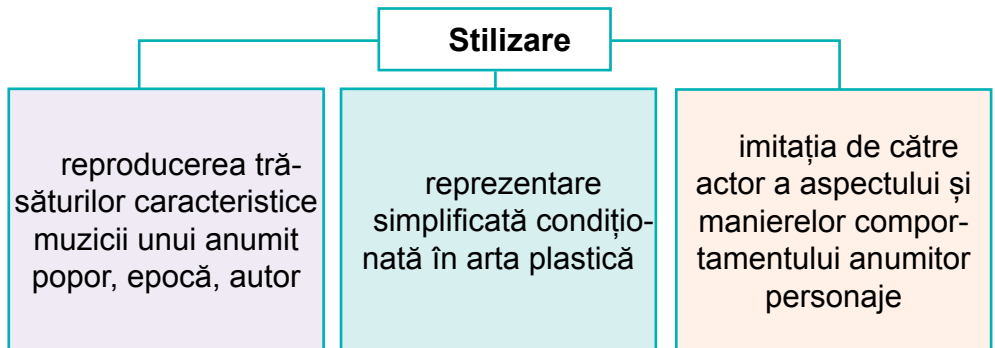
- ? Urmăriți serialul animat „Câinele Patron” pe internet. Seria 1. „Podul ruinat” (reg. Anastasia Falileeva).

Cutiuța artei

Genul (din franc. *genre* – gen, specie, tip) este un concept cu sensuri multiple, care sistematizează creativitatea după genuri și specii, pe baza originii, a subiectului, a domeniului de aplicare etc.

Natura moartă (din franc. – *nature morte* – textual – natură moartă, natură) – este un gen de artă plastică, dedicat reprezentării obiectelor staționare combinate într-o compoziție

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce ați aflat nou despre genuri?
2. Numiți genurile de artă plastică. Dați exemple.
3. Explicați cum se disting genurile de artă.

Cercetare independentă, căutare media

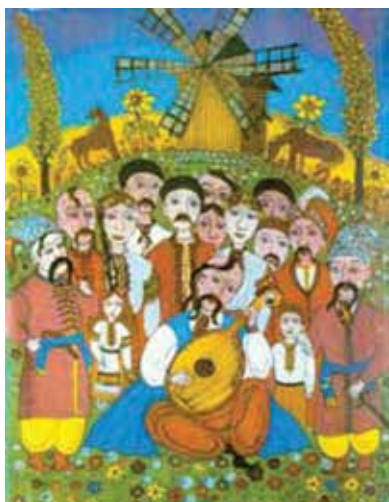
Alcătuți un lapbook „Genuri de artă”.

Fantezez, experimentez, acționez

Gândiți-vă ce gen de artă plastică reflectă mai bine conținutul unei piese muzicale - nocturna.

Pe aripile cântecului

? Ce melodii vă place să interpretați - populare sau moderne?

Ivan Skolozdra.

Ascultă un bandurist

Dintre genurile camerale-vocale, cântecul este cel mai vechi - prietenul etern al omului. Pornind de la un cântec de leagăn duios, cântecul ne însoțește la bucurie și tristețe, în timpul serviciului și în timpul liber, ne inspiră la fapte eroice. Imaginile sale muzicale și poetice reflectă emoțiile, sentimentele, stările de spirit, visele și speranțele umane.

Cântecul - este sufletul poporului ucrainean, care de-a lungul secolelor a creat un patrimoniu folcloric multigen. Frumusețea melodiilor populare ucrainene întruchipează astfel de trăsături ale caracterului național inerent ucrainenilor, cum ar fi emoționalitatea și lirismul, eroismul și simțul

umorului. Cântecul este interpretat cu acompaniament sau a cappella. *Acompaniamentul* sporește expresivitatea melodiei și a textului poetic. Sunt cântece populare și profesionale. *Cântecul popular* nu are un autor de muzică și text, nu este scris, dar păstrează tradițiile multor generații pe cale orală, adesea în versiuni diferite.

În general, împărțirea cântecelor în genuri este prea controversată. Ele diferă în funcție de subiect: cântece despre mamă, limba maternă, eroi, natură, dragoste, călătorii, școală, prietenie. În funcție de mediul de difuzare, există cântece populare, cântece bisericești, cântece de estradă. Pe regiuni, cântecele populare sunt împărțite în Podil, Transcarpatia, Slobojan și multe altele.

Grupuri de gen în cântecele populare

RITUALICE

- calendaristice
- familiare

ISTORICE

- dume
- cântece istorice și marșuri

COTIDIENE

- lirice
- comice
- de dans

? *Amintiți-vă ce cântece populare ați cântat la lecțiile de artă. Cărui subiect au fost dedicate? Căror genuri aparțineau? Numiți și cântați cântece ritualice. Ce evenimente eroice sunt celebrate în cântecele și dumele istorice ucrainene?*

Genurile instrumentale de origine vocală, cum ar fi un cântec fără cuvinte, au apărut din melodiile cântecelor.

Cântecul de estradă este principalul gen de muzică populară, care se interpretează cu acompaniament instrumental. Cântecele de estradă se caracterizează prin melodicitate care este moștenită din tradiția folclorică. Platon Maiboroda este considerat corifeul cântecului de estradă. Legenda cântecului ucrainean a devenit Volodymyr Ivasyuk, autorul celebrului hit „Chervona Ruta”. Același titlu a primit și Festivalul Internațional al cântecului contemporan și muzicii populare care din 1989 se desfășoară regulat și stimulează dezvoltarea șow-industriei naționale.

Cântece populare ucrainene „De ce nu ai venit”, „Plăcinte cu brânză”. Platon Maiboroda „Mama mea”. Volodymyr Ivasiuk „Foc de arșar”. Mykola Dremllyuga „Cântec liric”.

? *Comparați și caracterizați diferite interpretări ale cântecelor. Explicați legătura dintre text și muzică, originalitatea interpretării spectacolului.*

Galeria de portrete

Mykola Gorda.
Portretul lui Volodymyr Ivasyuk
(fragment)

Volodymyr Ivasiuk (1949–1979) a fost un compozitor și cântăreț ucrainean. S-a născut în orașul Kitsman, regiunea Cernăuți, într-o familie de profesori. De tânăr, a creat la școală ansamblul „Bukovinka”, care a câștigat mai multe concursuri de amatori. În timp ce studia la Institutul de Medicină din Cernăuți, Volodymyr a început să lucreze asupra piesei „Chervona Ruta”, care a fost interpretată triumfător în emisiunea „Camertonul buneii dispoziții” în 1970 și despre care a fost filmat primul film muzical ucrainean. Cântecul „Vodogray” a fost recunoscut drept „Cântecul anului” (1973), a devenit laureat al festivalului internațional de cântece de estradă „Sopot”

din Polonia. Pe lângă cântece, el creează lucrări instrumentale de cameră, de asemenea și „O baladă a nalbelor”.

DE LA MUZICA DE CAMERĂ LA PORTRETUL DE CAMERĂ

Cântecul academic (de autor) sau *cântecul bardului*, este un gen care a devenit larg răspândit în diverse țări, ca operă muzicală și poetică de amatori. De cele mai multe ori, ele sunt interpretate de autori atât de poezii, cât și de muzică - de unde și numele de „autor”. Cea de a doua denumire provine de la vechii barzi din Scoția și Irlanda, a căror activitate s-a răspândit treptat în Europa. Poeții-interpreți, care erau și actori în același timp, erau numiți diferit: trubaduri, menestrelți, jongleri, „trouveri”, „spielmani”, menestrelți, kobzari și lireni.

Într-un cântec de autor se acordă prioritate textului. Muzica nu este prea dificilă și poate fi interpretată de cântăreți neprofesioniști. În cultura ucraineană, opera barzilor se numește „poezie cântată”. Interpreții autohtoni se acompaniază la chitară, precum Maria Burmaka, sau la liră și kobză - Eduard Drach.

Vasyl Zhdankin

Vasyl Zhdankin este un bard legendar ucrainean, kobzar, câștigător al marelui premiu al primului festival „Chervona Ruta”, care a făcut turnee în mai multe țări. Repertoriul kobzarului include cântece ucrainene, de exemplu, celebrele „Dume”, „Hei, acolo pe munte...”, „Hei, zbură un vultur...”.

„Dume...” interpretate de bardul V. Zhdankin și în interpretarea modernă a cântăreților de estradă (A. Pivovarov, N. Dorofeeva etc.).
Muzică și poezii de Maria Burmaka. „Întoarce-te în viață” (cânt).

În străinătate, cântăreții-poeți cu chitare au adunat un public numeros de tineret. De exemplu, Victor Hara în Chile, Pete Seeger și Bob Dylan în SUA. „Cântecele lor de protest” criticau societatea, iar melodiile au fost preluate de public la concertele aglomerate.

În diferite țări, se organizează în mod regulat concursuri de cântece și festivaluri de cântece de estradă și academice. Concursul de cântece „Eurovision”, care are ca scop promovarea înțelegerii reciproce între popoare, a devenit popular. Are o secțiune separată pentru copii, care promovează dezvoltarea tinerelor talente.

Eurovision 2023

Logotipul concursului
Eurovision junior -2022

Cutița artei

Acompaniament (din franc.) — totalitatea elementelor armonice, ritmice subordonate uneia sau mai multor linii melodice principale, vocale sau instrumentale.

Bard (din celtic - a proclama, a cânta) - este un cântăreț, autor al textului și al muzicii.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce genuri de muzică cunoașteți? Dați exemple.
2. Povestiți despre trăsăturile cântecului academic (al bardului).
3. Cum se numește Festivalul Ucrainean de Cântec Modern și Muzică Populară, care se desfășoară din 1989?

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați cum a devenit cântecul o armă spirituală a ucrainenilor în timpul războiului, creați propriul playlist pe această temă.

Fantezez, experimentez, acționez

Cântați piesa „Totul va fi bine” de Svyatoslav Vakarchuk, liderul trupei rock „Ocean Elsa” (karaoke). Gândiți-vă dacă poate fi atribuit genului de cântec academic.

Portretul - este oglinda sufletului

? *Ce portrete vă plac – portrete pictate sau foto? V-ați făcut vreodată un autoportret, de exemplu selfie?*

Portretul - este unul dintre cele mai vechi genuri de artă. Întotdeauna oamenii aveau tendința de a-și lăsa imaginile pe papyrus, scânduri de lemn etc. De aceea, astăzi putem vedea cum arătau strămoșii noștri și locuitorii antici din diferite țări ale lumii. Genul portretului a devenit larg răspândit în pictură, grafică, sculptură, fotografie artistică. Graficii desenau cu creion, cerneală, cărbune, iar pictorii - cu ulei, acuarelă sau alte vopsele. Bărbați și femei, adulți și copii, oameni de diverse profesii ne privesc din portrete. În ele, autorii încearcă nu numai să transmită aspectul originalului, ci și să dezvăluie caracterul celui portretizat.

Existau portrete pe panouri (picturi, sculpturi) și monumentale (monumente, fresce).

În funcție de reprezentarea ființei umane portretele individuale sau personale sunt împărțite în următoarele tipuri: cap (1), bust (2), bust cu mâini (3), trei sferturi (4), în întregime (5, 6). Portretele înfățișează subiecții în picioare (5), așezați (3), călare pe cal (7).

1

2

3

4

1— Amenhotep; 2 — Andrii Kotska. *Olenka*;
3 — Albrecht Dürer. Erasmus din Rotterdam;
4 — Viktor Zaretskyi. Portretul Olgăi Kravchenko

? *Care dintre ilustrații aparține artei grafice?*

5 — Pictor chinez. Conducător de oști

6 — Fedir Krychevskiy. Autoportret într-un cojoc alb

7 — Prințul Danylo Halytskyi. Sculptorii Vasyl Yarych, Roman Romanovych

Într-un *autoportret*, un pictor se înfățișează pe el însăși, folosind adesea o oglindă (uneori două). În acest monolog, el dezvăluie spectatorului ceva important despre sine sau își afirmă propria viață și idealurile artistice.

Cunoștințe în arte plastice

În funcție de poziția feței (în diferite unghiuri), portretele sunt împărțite în următoarele tipuri:

- afas (din față) — cu fața către spectator;
- profil — reprezentare laterală;
- cu întoarcerea capului la stânga sau la dreapta (cu 1/4, 1/2, 3/4).

? Ce „redau” portretele din ilustrații despre o persoană? Care dintre ele este o sculptură? Determinați racursiul portretelor: afas, profil etc.

Antonis Van Dyck. Portretul lui Karl I, regele Angliei

Galeria de portrete

Taras Șevcenko. Autoportret. 1840 (pânză, ulei)

Taras Șevcenko (1814–1861) a fost un poet, pictor remarcabil și personalitate publică ucraineană. Născut în satul Moryntsi din regiunea Cherkasy, a simțit de timpuriu atracție pentru pictură.

Pictorul a absolvit cu medalii Academia de Arte din Sankt Petersburg, iar titlul de academician i s-a acordat pentru realizările sale remarcabile în gravură.

Șevcenko a pictat natura pământului său natal, a descris viața populară, monumente istorice (o serie de gravuri „Ucraina pitorească”). Moștenirea lui Șevcenko ca pictor include desene grafice în diverse tehnici, picturi în ulei și acuarele, printre care, un loc semnificativ este acordat genului portretului. De-a lungul vieții, a realizat o serie de autoportrete.

Există peste o mie de monumente ale marelui Kobzar în Ucraina și peste o sută - în 35 de țări din întreaga lume.

Taras Șevcenko. Portretul unei fete cu un câine (hârtie, acuarelă)

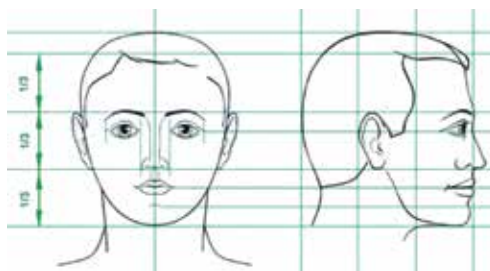

Volodimir Nebojenko. Monumentul pictorului Șevcenko din Pryluky (regiunea Cernihiv)

? Cum întruchipează pictorul starea de spirit a fetei portretizate? Imaginați-vă și descrieți caracterul ei.

- Varianta 1.** Creați un selfie afas, imprimați-l. Tăiați fotografia în jumătate și finalizați autoportretul. Redați-vă caracterul, preferințele. Țineți cont de proporțiile feței.

- Varianta 2.** Încercați să desenați portretele colegilor de clasă în profil.

Cutiuța artei

Autoportretul – este un portret al artistului realizat de el însuși.

Portret (din franc. *portrait* - a descrie) - este reprezentarea unei anumite persoane sau a unui grup de oameni în grafică, pictură, sculptură, fotografie artistică, un gen de artă plastică.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Care sunt tipurile de portrete? Dați exemple.
2. Comparați autoportretele lui T. Șevcenko și F. Krychevskiy. Ce ne „spun” ele despre artiști?
3. Care este diferența dintre portretele pe panouri și cele monumentale?

Cercetare independentă, căutare media

Proiect de artă pe tema „Taras Șevcenko – pictor-portretist”.

Fantezez, experimentez, acționez

Experimentați, reprezentând figura unei persoane, conform canoanelor egiptene, combinând diferite unghiuri: capul și picioarele în profil și partea superioară a corpului – afas.

Romanțe, serenade, balade

Harrison Fisher. O femeie în alb lângă pian

Mykola Fedyaev. Fată ucraineană și canarul

? Ce romanțe vă place să ascultați în timpul liber - vechi sau moderne?

Din punct de vedere al conținutului lucrările camerale-vocale pot fi *lirice* (care dezvăluie sentimentele eroilor), *comice* (intrigi care ridiculizează pe cineva), *epice* (narațiuni despre evenimente trecute), *dramatice* (dezvăluirea unui conflict).

Unul dintre cele mai răspândite și mai vechi genuri muzicale este - *romanța*. Spre deosebire de un cântec, ea nu se cântă în cor și nu se interpretează fără acompaniament instrumental. Romanțele pot fi nu doar fredonate, ci și recitate. Romanța reflectă lumea interioară a unei persoane în toată varietatea sentimentelor.

„O baladă despre nalbe” (muzică de V. Ivasyuk, versuri de B. Gura).

Romanța „Ogradele stau într-un viscol de astre” (muzică de O. Bogomolets, versuri de L. Kostenko).

Romanța „Canarul a zburat” (muzică de V. Guba, versuri de V. Kurinsky).

Comparați romanțele. Cum se realizează unitatea poeziei și muzicii?

O specie a romanței este *serenada*, care a luat naștere sub cerul însorit al Italiei și Spaniei. Seara, cavalerii îndrăgostiți cântau serenade sub ferestrele domnișoarelor, acompaniindu-se la chitară. Acest gen a trecut de la muzică vocală la muzica instrumentală.

Franz Schubert. Serenadă.
Serhii Bortkevici.
Serenadă spaniolă.

Describeți muzica serenadelor. Ce
sentimente sunt întruchipate în ele?

Antoine Watteau. Serenadă

Cutiuța artei

Balada – este un gen muzical, o piesă vocală sau instrumentală cu un subiect dramatic.

Romanța (în span., din lat.— romance; tot în ucraineană „cântec solo”) – este o lucrare muzicală și poetică cu conținut liric, pentru a fi interpretată cu acompaniament instrumental.

Serenada (din franc., span., ital. - seară) – este un cântec de seară interpretată sub cerul liber.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Describeți trăsăturile muzicale ale genurilor camerale - vocale.
2. Improvizați o melodie cu caracter de romanță sau de baladă.
3. Ce instrument este folosit pentru a acompania serenadele?

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați influența serenadei lui E. Tozelli asupra stării voastre emoționale.

Fantezez, experimentez, acționez

Analizați acompaniamentul vizual al romanței lui O. Bogomolets.
Creați-vă propriul acompaniament din imagini de diferite genuri.

Portrete de cameră și oficiale

? *Gândiți-vă la diferența dintre portretele de cameră și cele oficiale.*

Conform caracterului imaginii, se disting două tipuri de portrete: *oficiale* și *de cameră*.

Scopul unui portret oficial este – de a glorifica o persoană - monarhi, generali, poziția lor socială înaltă, bogăția, faptele de eroism. De aceea, aceste portrete sunt solemne, festive, pompoase. De obicei, ele prezintă o persoană în întregime (în picioare, așezată sau călare pe cal), adesea într-un interior sau pe un fundal pitoresc sau construcții arhitecturale.

În portretul oficial, vedem oameni îmbrăcați în costume de lux, cu ipostaze teatrale accentuate și detalii executate cu pricepere. Chiar și în astfel de portrete oficiale, marii artiști au surprins trăsături importante ale caracterului unei persoane.

*Diego Velasquez. Portret ecvestru
Balthazar Carlos*

*Oleksandr Murashko.
Portretul unei fete cu un teckel*

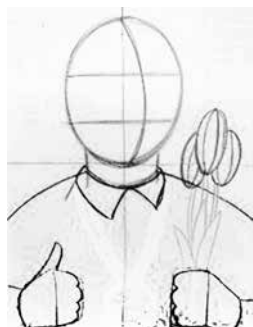
? *Identificați trăsăturile caracteristice ale unui portret oficial și de cameră din ilustrații. Jocul „Vocea imaginii”: creați un storytelling din numele personajului reprezentat.*

Atunci când scopul artistului este reproducerea lumii interioare a omului, transmițând sentimentele și stările ei de spirit, se apelează la genul portretului de cameră (cel mai adesea - bustul). Artistul selectează culoarea potrivită, transmite trăsăturile caracteristice cu ajutorul clarobscurului. Pentru a nu distra atenția spectatorului de la fața portretului, fundalul imaginii este lăsat neutru.

Detaliile interioare sunt adăugate pentru a sublinia interesele și pasiunile profesionale ale unei persoane.

În portretele de copii, sunt reprezentate persoane într-o cameră, în diferite ipostaze, uneori cu animale domestice sau jucării.

 Creați un portret oficial (de sărbătoare) al unui prieten sau al unei prietene, felicitându-i cu victoria la un concurs (guașă).

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Comparați trăsăturile unui portret de cameră și ale unui portret oficial.
2. Aflați ce portrete predomină în albumul vostru de familie – de cameră sau oficial.
3. Identificați portretele oficiale și de cameră din manual de la p. 18–19.

Cercetare independentă, căutare media

Încercați să transmiteți diferite emoții prin schimbarea mimicii.

Fantezez, experimentez, acționez

Fotografați monumentele din regiunea voastră, care aparțin portretelor oficiale.

Cicluri muzicale

? *Gândiți-vă de ce compozitorii combină lucrările în cicluri.*

Compozitorii combină adesea piese muzicale sau cântece în cicluri după o anumită idee sau temă. Sau creează un ciclu din fragmentele propriilor opere, balet, simfonii.

Ciclul de cântece „Frumoasa morăriță” de Franz Schubert este compus din 20 de piese - episoade din viața unei persoane. Acesta este un fel de roman în nuvele: fiecare piesă este independentă, dar în același timp face parte dintr-o dezvoltare ciclică generală construită în funcție de dramă: intriga, punctul culminant și deznodământul.

Ciclul povestește despre un tânăr care a pornit într-o călătorie în căutarea fericirii („În drum”). Se îndrăgostește de fiica morarului. Dragostea îi aduce la început experiențe vesele și apoi triste: apare un rival („Vânătorul”). Despre sentimentele sale, eroul îi povestește pârâului - singurul său prieten adevărat («Morarul și pârâul»).

Cântecele lui F. Schubert au, de obicei formă de cuplet, melodii simple, sincere și expresive.

Jacob van Rysdal. Moara (fragment)

Franz Schubert. „Frumoasa morăriță”, „În drum”, „Vânătorul”, «Morarul și pârâul»

Ce stări de spirit predomină în fiecare cântec? Analizați relația dintre textul poetic și melodie. Care este rolul acompaniamentului în aceste piese?

Muzică și versuri L. Gorova

Я вибираю друзів,
Щоби поруч із ними йти,
Я вибираю друзів,
Щоб любити і берегти!

Prietenii

Є у моєму колі
Сестра і по духу брат,
Кожен, хто прагне волі,
І не відступає назад!

Прислів'

Galeria de portrete

Wilhelm August
Reeder.
Portretul lui
F. Schubert

Franz Peter Schubert (1797–1828) – compozitor austriac, care a deschis noi drumuri în muzică și a fost fondatorul romantismului.

Timp de 31 de ani, artistul a creat un patrimoniu uriaș: peste 600 de compoziții, mai multe simfonii și opere, multe lucrări instrumentale de cameră. Cântecurile sale pentru voce și pian se caracterizează printr-o dezvoltare temeinică. Partea cu acompaniament instrumental are întotdeauna un rol important, expresiv, și adesea reprezentativ din punct de vedere muzical.

În „Carnavalul” lui Robert Schumann, unele piese sunt portrete muzicale deosebite ale poetului pianist Frederic Chopin, virtuozului violonist Niccolò Paganini, soției compozitorului, pianistei Clara Schumann.

Robert Schuman. Ciclul „Carnavalul”: „Chiarina”, „Chopin”, „Paganini”.

Cutiuața artei

Ciclu (din lat. - cerc) - este o combinație de lucrări muzicale după gen, temă și idee.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Care este diferența dintre un ciclu vocal de o colecție de cântece?
2. Ce idee unește lucrările în ciclul lui F. Schubert?
3. Cum creează muzica o imagine a unei persoane?

Cercetare independentă, căutare media

Comparați portretele muzicale ale lui Chopin și Paganini cu cele ale pictorului Eugène Delacroix.

Fantezez, experimentez, acționez

Creați un ciclu vocal, combinând cântecurile, conform temei: „De la o sărbătoare la alta avem o mulțime de cântece”.

Portrete de cuplu și de grup

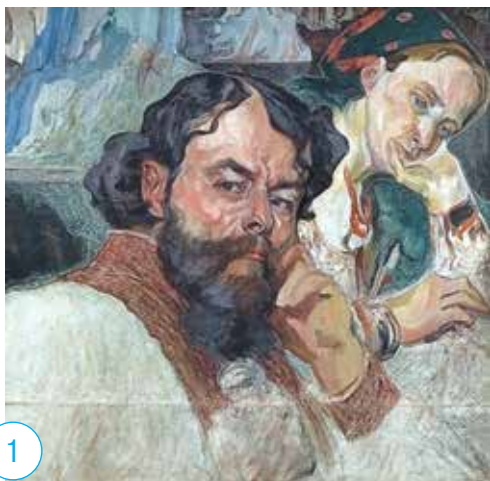

Pierre-Auguste Renoir.
Pe terasă

Portretele de cuplu și de grup se disting prin numărul de persoane reprezentate.

În aceste portrete este important să fie transmisă armonia exterioară și interioară a oamenilor - mama cu copilul, soți, frați sau surori. Personajele unor astfel de tablouri pot avea multe în comun: activitate profesională, timpul liber, evenimente istorice etc.

Dipticul presupune combinarea a două picturi într-o singură compoziție, fiecare dintre ele este realizată pe o pânză separată. Elementul unificator este acela că au gamă de culori și formatul identice (uneori pe fundalul unor fragmente de peisaj general).

1

2

1 - Oleksa Nowakovski. Autoportret cu soția sa;

2 - Lucas Cranach cel Bătrân. Imagini de nuntă a Ducelui Henric cel Pios

? *Determinați, ce tehnici de compoziție și detalii artistice sunt folosite pentru a transmite unitatea personajelor în portrete de cuplu și diptic.*

Galeria de portrete

Rembrandt.
Autoportret cu Saskia

Rembrandt Harmens van Rijn (1606–1669) - este un pictor olandez patrimoniul căruia face parte din culmile culturii umane. În timpul vieții, și-a câștigat faima ca portretist de neegalat, a primit numeroase comenzi și a pictat aproximativ o sută de autoportrete. În acest gen, artistul a atins o asemenea profunzime psihologică, încât compozițiile sale au fost numite pe bună dreptate portrete-biografii. Pentru o descriere realistă Rembrandt a studiat minuțios expresiile faciale, care transmit emoții și sentimente. Unul dintre instrumentele principale ale pictorului este clarobscurul, care sporește expresivitatea emoțională a imaginilor.

- ? *Ce dispoziție predomină în autoportretul lui Rembrandt cu soția sa? Poate fi numit portret-biografie? Ce „spune” acest tablou despre caracterul personajelor portretizate? Care este rolul clarobscurului în crearea atmosferei generale a portretului?*

Arte vizuale

Când aranjați figurile persoanelor într-un portret de cuplu și de grup, în special atunci când le alegeți ipostaze, este important să respectați armonia în compoziție. Mijloacele compoziționale includ: ritmul, simetria și asimetria, statica și dinamica. Compoziția statică, datorită ritmului său cadențat întruchipează un sentiment de calm și echilibru emoțional. Compoziția dinamică (de obicei asimetrică) transmite mișcarea, evocă o serie de emoții diferite:

Reprezentând o persoană, trebuie să ținem cont de proporțiile figurii:

- lungimea trunchiului împreună cu capul este egală cu lungimea picioarelor;
- lungimea brațului de la umăr la cot, de la cot la mână este aproape aceeași; lungimea tălpii unei persoane este aproximativ egală cu înălțimea capului;
- la copiii mici, capul reprezintă 1/4–1/6 din înălțime, la adulți - 1/7 (și la persoanele înalte - 1/8) din înălțime.

Frans Hals. Portret de grup al ofițerilor corporației „Sfântul Adrian” din Haarlem

Antonis Van Dyck. Portret de familie

Franz Hals - este fondatorul portretului de grup realist, înfățișând ofițerii olandezi, el folosește o compoziție asimetrică, în care plasează liber figurile în diferite ipostaze. Unește oamenii printr-un val de mișcare, obținând dinamism. Într-unul din tablourile sale Antonis Van Dyck s-a înfățișat într-un cerc familial.

Portretul familiei lui Henri Matisse amintește mai mult de o scenă cotidiană: soția sa brodează, fiica - citește o carte, iar fiii joacă șah. Figurile și decorul camerei sunt prezentate într-o manieră laconică simplificată. Pictorul, un cunoscut maestru al culorii, creează o armonie de culori contrastante, luminoase, accentuate, în care vopselele par să radieze energie, înfățișând o „oază de fericire în familie”.

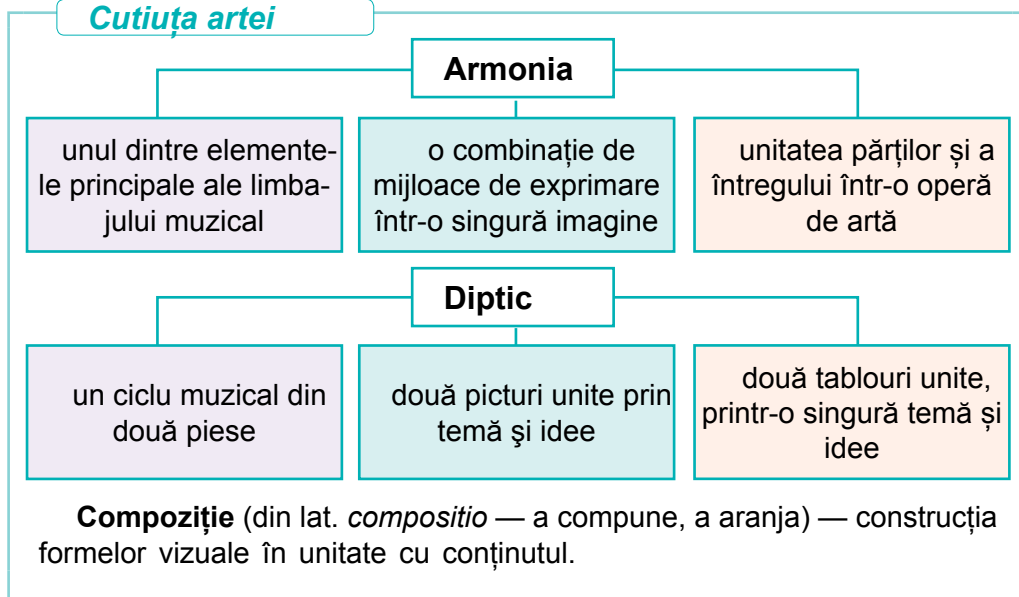
Henri Matisse. Un portret de familie

? Ce se poate povesti despre oamenii din portrete? Ce au comun?
 • Ce tehnici compoziționale sunt folosite?

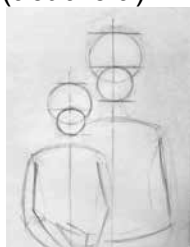
Care compoziție este dinamică și care este statică? Ce informații emoționale „citiți” din ipostaze, gesturi și priviri ale oamenilor înfățișați?

Analizați culoarea, detaliile hainelor și interiorul. Care portret este oficial și care - de cameră?

Cutiuța artei

i Desenați un portret cu mama iubită (bunica, bunicul sau alt adult) (*acuarelă*).

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Povestiți despre caracteristicile portretelor de cuplu și de grup.
2. Explicați semnificația compoziției într-un portret de grup.
3. Jocul – pantomimă „**Însuflețiți imaginea**”. Creați „scenete tăcute” bazate pe subiectele portretelor, redați ipostazele, gesturile și înfățișările personajelor.

Cercetare independentă, căutare media

Regula „proporției de aur” se aplică în înfățișarea figurilor și fețelor umane. Cercetați cum funcționează această regulă.

Fantezez, experimentez, acționez

Găsiți fotografii și creați un portret de grup sau un diptic la calculator „Soldații ucraineni - învingători”. Inventati o compoziție (ca variantă — pe fundalul echipamentului militar modern).

Imnul în muzică

? *Ce simțiți când interpretați Imnul Național?*

În domeniul genurilor camerale - vocale, un loc special îi revine imnului - un cântec cu caracter solemn. Imnurile pot fi: de stat, naționale, religioase, revoluționare, militare, sportive etc. Ele glorifică eroismul și noblețea oamenilor, anumite evenimente istorice, exprimă idei patriotice, care trezesc sentimente sublime. Imnul național, drapelul și stema - sunt simbolurile oficiale ale oricărui stat.

Istoria apariției imnurilor datează de secole în urmă. În Grecia Antică cântecele solemne măiestruose - imnuri în cinstea zeilor și eroilor, erau interpretate de un cor acompaniat de kifari.

Compozitorul grec Spyridon Samaras a creat un imn coral, pe versurile poetului Kostis Palamas, care a fost interpretat la deschiderea primelor Jocuri Olimpice reînnoite de la Atena (1896). De atunci, această operă a devenit imnul olimpic.

Tema „Ode bucuriei” de Ludwig van Beethoven pe versurile lui Friedrich Schiller (din finalul Simfoniei a IX-a) a fost aleasă ca imn al Uniunii Europene, care simbolizează idealurile libertății, valorile europene comune de pace și solidaritate. Imnul este interpretat ca o piesă instrumentală, drept simbol al egalității tuturor limbilor. Cântecele „Șce ne vmerla Ucraina...” a devenit Imnul Național al Ucrainei. Imnul spiritual al ucrainenilor este considerată opera corală a lui Mykola Lysenko „Doamne, unic și mare” („Boje, velykyi, edynyi”).

 Mykhailo Verbytskyi. „Șce ne vmerla Ucraina...”. Ludwig Van Beethoven. „Oda Bucuriei”. Spiridon Samaras. Imnul olimpic. Autor necunoscut. Imnul studentesc „Gaudeamus”. Imnul copiilor ucraineni (cânt).

? *Ce sentimente evocă imnurile? Caracterizați limbajul muzical specific acestui gen vocal (caracterul melodiei, tempul, ritmul).*

Lucrul în grup. *Creați și interpretați un acompaniament pentru imnul național al Europei la instrumente de percuție. Citiți traducerile imnului național european. Creați propriile versuri pentru muzica lui Beethoven.*

Galeria de portrete

Mykhailo Verbytskyi (1815–1870) a fost compozitor, dirijor de cor, profesor, persoană publică. S-a născut lângă Przemyśl, în regiunea Lviv, în familia unui preot. A studiat muzica la școala episcopului Ivan Snigurskyi. La Seminarul Teologic din Lviv, M. Verbytsky a condus corul și a învățat să cânte la chitară.

În 1862, poetul și folcloristul ucrainean Pavlo Platonovych Chubynsky (1839–1884) a scris o poezie patriotică „Șce ne vmerla Ukraina...”. Conținutul poeziei l-a inspirat pe M. Verbytskyi să scrie un cântec patriotic care a devenit renumit. După obținerea independenței, acesta a devenit Imnul Național al Ucrainei.

Patrimoniul compozitorului M. Verbytskyi constă în lucrări religioase și simfonice (uverturi), muzică pentru spectacole de teatru.

Cutiuța artei

Imnul (din gr. - un cântec solemn) - este un gen de muzică care glorifică pe cineva sau ceva.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce ați aflat nou despre imnuri?
2. Prin ce diferă un imn de alte genuri vocale?
3. Creați un tabel recapitulativ al genurilor vocale.

Cercetare independentă, căutare media

Proiectul colectiv „Alegem o profesie – prezentăm talente”.

Formați grupuri: „Traducători”, „Scenariști”, „Publicitari”, etc.

Vizionați un desen animat german despre Beethoven, traduceți textul, creați un videoclip în baza desenului animat și faceți-i publicitate online.

Fantezez, experimentez, acționez

Creați imnul clasei.

Portretul în sculptură – un imn omului

Pesceau Laurent.
Pygmalion și Galateea

? *Amintiți-vă ce tipuri de sculptură există. Ce ați vrea să aflați nou despre imaginea unei persoane în sculptură?*

Sculptura - este una dintre cele mai vechi forme de artă plastică. Obiectul imaginii din portretul sculptural este omul, lumea sa exterioară și interioară.

Sculptura de șevalet include diferite tipuri de portrete: *cap*, *bust*, (bust cu mâini, trei sferturi), statuie (o persoană în întregime, așezată sau călare pe cal). De obicei, dimensiunile lor sunt apropiate de mărimea naturală.

Klaus Kammerichs.
Beethoven.

Alexandru
Macedon

Andrea Verrocchio. Fata cu buchetul.

Yaroslav Skakun.
Solomia Krushelnyska

? *Comparați portretele sculpturale. Ce parte a figurii este reprezentată?*

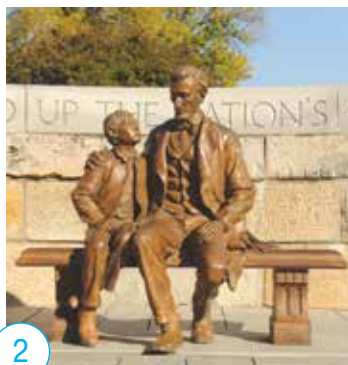
Sculptura monumentală include monumente și statui în cinstea unor oameni renumiți, cu o singură figură și cu mai multe (grup sculptural), ecvestră. Ele se remarcă prin dimensiunile lor mari și sunt armonios legate cu mediul arhitectural.

În sculptura monumentală și decorativă, care face parte din decorarea structurilor arhitecturale, portretele sunt dedicate în principal figurilor istorice. Astfel de lucrări sculpturale sunt realizate din materiale durabile

(granit, bronz, cupru, oțel etc.). Statuetele, ca gen de sculptură decorativă de forme mici, sunt, de asemenea, realizate din ghips, lemn, os, sticlă, porțelan.

1

2

3

4

5

1 — monumentul lui Oleksandr Dovzhenko din Sosnytsia (Ucraina); 2 — Președintele A. Lincoln cu fiul său Tad. Sculptură în Richmond (SUA); 3 — *Vasyl Borodai*. Monumentul fondatorilor Kievului; 4 — statuia lui Marcus Aurelius din Roma (Italia); 5 — *Gyokuzan*. Figurine mici japoneze – netsuke

Portretul ca gen de artă în sculptură a atins un nivel înalt de dezvoltare în Grecia antică și Roma. Grecii au căutat să înfățișeze armonios persoana ideală: nu numai frumoasă, ci și bogată spiritual. Pictorii romani au creat portrete ale unor oameni reali, transmițând măreție și cruzime. Statuia lui Marcus Aurelius este singurul portret sculptural ecvestru păstrat din antichitate în forma sa originală.

Există un mit grec antic despre Pigmalion, care a creat statuia unei fete. Ea l-a impresionat atât de mult pe sculptor cu frumusețea și perfecțiunea ei, încât Pygmalion s-a îndrăgostit de opera lui. Zeița frumuseții Afrodita a adus statuia la viață, iar Galatea a devenit soția sculptorului.

Această legendă are o semnificație importantă, deoarece, toate artele nu numai că creează anumite imagini din viața reală, ci ating inima și trezesc sentimentele umane.

DE LA MUZICA DE CAMERĂ LA PORTRETUL DE CAMERĂ

Sculptura epocii antice este reprezentată de reliefuri cu mai multe figuri, care demonstrează măiestria înaltă a artiștilor. Pereții clădirilor arhitecturale erau decorați cu reliefuri, iar imaginile umane erau folosite pe monede.

? Care este diferența dintre un relief și o sculptură rotundă?

Friza templului grecesc Parthenon (relief scăzut)

Muze. Compoziție de relief

Relieful „Friedrich Schiller”

Arte vizuale

Tipuri de relief:

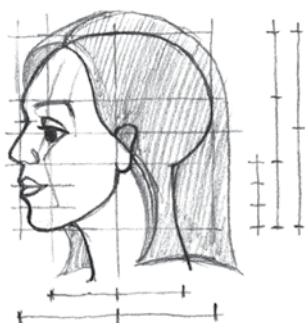
- *relief înalt* (o viziune înaltă, în care imaginea depășește mai mult de două ori fundalul plat);
- *basorelief* (imaginea apare mai puțin de jumătate din volumul său deasupra fundalului);
- *contrarelief* (relieful „se scufundă” în fundal)

i Varianta 1. Modelați o sculptură rotundă – netsuke (plastilină sau aluat).

- Varianta 2.** Creați un relief cu imaginea unei persoane. Luați în considerare proporțiile feței (plastilină).

Cutiua artei

Bustul - este un tip de sculptură rotundă; partea superioară a corpului omenesc.

Relieful - este un tip de sculptură fixată pe o suprafață plană.

Statuia - este un tip de sculptură rotundă, care înfățișează o figură umană în întregime. O statueta este o statuie mică.

Friza - este un element orizontal al unei construcții arhitecturale, situat în vârful unei coloane sau a unui perete.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți tipurile de imagini-portret ale unei persoane în sculptură.
2. Dați exemple de portrete sculpturale din antichitate.
3. De ce se consideră, că arta sculpturii antice a creat un fel de „imn Omului”? Argumentați răspunsul.

Cercetare independentă, căutare media

În timpul liber, cercetați reprezentarea oamenilor în figurinele din porțelan Meissen.

Fantezez, experimentez, acționez

Gândiți-vă, ce jocuri mici Olimpice și pitice (Pythian) pot fi organizate în școală. În ce tipuri de sporturi paralimpice ar trebui să fie implicați copiii cu necesități speciale?

Genuri corale

? *Amintiți-vă cum răsună diferite coruri. Din ce părți este format un cor mixt? Unde puteți asculta muzică corală sacră?*

Din cele mai vechi timpuri, oamenii au venerat cântecul coral. Sunetul corului captivează publicul și evocă emoții pozitive. Muzica corală spirituală are un efect special asupra oamenilor. Lucrările spirituale sunt legate de texte cu conținut religios și sunt destinate pentru a fi interpretate în biserică. Sunt concepute pentru a trezi un sentiment de frumusețe într-o persoană, pentru a emoționa inimile și pentru a atinge sufletele.

Sandro Botticelli. Madona și copilul cu opt îngeri

Compozitorii creează lucrări corale spirituale în diverse genuri, unul dintre care este *oratoriul*. Aceasta este o compoziție muzicală amplă pentru soliști, cor și orchestră, scrisă de obicei pentru o acțiune dramatică. Muzica oratoriului se remarcă printr-o solemnitate deosebită. Sunetul corului este susținut de orchestra simfonică.

Galeria de portrete

Georg Friedrich Handel (1685–1759) - a fost un compozitor german cunoscut pentru lucrările sale în genul oratoriu. S-a născut în orașul Halle din Germania. La vârsta de 4 ani, a învățat să cânte singur la clavecin, iar mai târziu - la orgă, vioară, oboi. În timpul studiilor, a predat canto și a lucrat ca organist. După ce s-a mutat la Londra, a fost numit director al Academiei Regale de Muzică. A compus aproximativ 40 de opere, 32 de oratorii, concerte etc.

Celebra lucrare „Mesia” a lui Handel este legată cu tradiția de a se ridica în picioare, când corul răsună solemn. Când oratoriul a fost interpretat la Londra, regele George al II-lea a fost atât de entuziasmat încât s-a ridicat de pe scaun. După el s-a ridicat toată lumea din sală, fiind foarte emoționată.

**Georg Friedrich Handel. „Aleluia” din oratoriul „Mesia”.
Leonard Cohen „Aleluia”. Piotr Yanczak „Aleluia”.**

? *Comparați diferite opere „Aleluia” (laudă pentru Dumnezeu).*

Aproape de oratoriu este *cantata*, care diferă prin faptul, că are dimensiuni mai mici și lipsa dezvoltării unei intrigi dramatice. Adică, cantatele au caracter de muzică de cameră. Ele sunt împărțite în cantate laice și spirituale (religioase). După conținutul lor emoțional ele pot fi solemne, vesele, lirice și triste. O cantată constă din introducere orchestrală, arii, recitative și coruri. Toate părțile sunt legate între ele de o idee comună și dezvăluie constant un subiect. Posibilitățile muzicii și literaturii în unitatea mijloacelor lor de exprimare permit autorilor de cantate (poetului și compozitorului) să-și realizeze ideile într-un mod viu variat.

Cantata ca gen laic a luat naștere în Italia, iar ca gen spiritual s-a format în Germania. Compozitorii din diferite epoci s-au orientat spre genul cantatei. Cantate spirituale și laice au fost create de Johann Sebastian Bach. „Cantata cafelei” povestește despre admirația tinerilor, contemporani ai compozitorului, pentru o băutură nouă la acea vreme – cafeaua. Melodiile ariilor din cantată erau populare în rândul tinerilor, erau cântate ca niște cântece obișnuite.

**Johann Sebastian Bach. Cantata cafelei.
Aria Lizkhen „Ah, ce dulce e gustul cafelei!”.**

? *În timp ce ascultați muzică, încenați un fragment din cantată (pantomimă).*

Scenă din „Cantata cafelei” din Opereta Națională a Ucrainei

Roata Norocului - din colecția lui Karl Orff «Carmina Burana»

Karl Orff, creând cantata de scenă „Carmina Burana” (Cântece din Bavaria), a ales un gen neobișnuit, care îmbină trăsături de cântată, oratoriu, operă și elemente coregrafice. Intriga se bazează pe cântece și poezii dintr-un manuscris antic, scrise de poeți necunoscuți – studenți călători. Compoziția întruchipează ideea roții norocului, care se învâрте între numere. Cantata începe și se încheie cu imnul „O Fortuna!”, care devine un fel de epigraf.

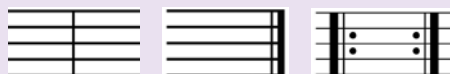
Carl Orff. Cantata «Carmina Burana»: «O Fortuna!» etc.

Prin ce v-a impresionat această muzică? Care este rolul ritmului, al dinamicii, al secvențelor video în exprimarea atmosferei dramatice?

Arte muzicale

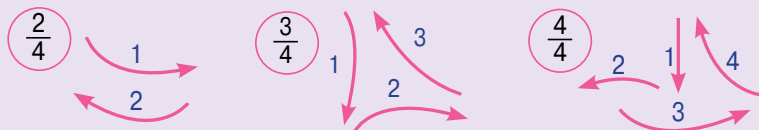
Piesa muzicală este împărțită în **tacte** - unități muzicale metrice, în care piesa muzicală este împărțită în funcție de numărul de accente metrice din ea. În notația muzicală, măsurile sunt separate printr-o bară, iar la sfârșitul piesei - cu două (a doua este îngroșată). Pentru a marca repetarea unui fragment dintr-o lucrare se adaugă două puncte - **repriză**.

Mărimea este indicată de două numere, unul sub celălalt, sub formă de fracție, numărul de sus indică numărul de bătăi dintr-o măsură, iar numărul de jos indică durata fiecărei bătăi. Amintește-ți timpii muzicali pe care îi cunoști: dirijați după scheme.

$$\frac{2}{4} = \overset{2}{\underset{4}{\text{J}}} = | \bullet \bullet | \quad \frac{3}{4} = \overset{3}{\underset{4}{\text{J}}} = | \bullet \bullet \bullet | \quad \frac{4}{4} = \overset{4}{\underset{4}{\text{J}}} = | \bullet \bullet \bullet \bullet |$$

Schemele de dirijare

Găsiți în notele cântecului marcarea timpilor și a reprizei.

Ucraina

Muzică și versuri de T. Petrinenko

До - ро - ги ін - шо - ї не тре - ба, ко - ли зо - рить Чу - маць - кий
 Ме - ні не мож - на не лю - би - ти, то - бі не мож - на не цвіс -
 Шлях. Я йду від те - бе і до те - бе по зо - ло - тих тво - їх стеж -
 ти. Лиш до - ти вар - тов сві - ті жи - ти, по - ки жи - веш і квіт - неш
 ках. ти. Ук - ра - ї - но, Ук - ра - ї но! Піс - ля да - ле - чі до - ріг вір - не
 сер - це тво - го си - на я кла - ду то - бі до ніг.

2. Бо ми кохаем до нестями,   Ще свічка наша не згоріла,
 І ще не скоро наш кінець,   Ще наша молодість при нас,
 Ще, може, нашими серцями   А те, чи варте наше діло,
 Розпалим тисячі сердець.   То скажуть люди й скаже час.

Cutiuța artei

Cantata (ital. *cantata*, din lat. *canto* — cânt)

genul vocal – coral

vers solemn

Oratoriu (din lat. - a vorbi, a ruga) - este o operă de concert de mari dimensiuni pentru cor, soliști și orchestră simfonică.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Dați exemple de genuri vocal - corale.
2. Descrieți trăsăturile cantatei și oratoriuului.
3. Explicați cum v-ați îmbogățit cunoștințele despre genurile corale.

Cercetare independentă, căutare media, experiment

Găsiți și vizionați cantata „Carmina Burana” sub formă de spectacol de lumini și instalații.

Arta plastică religioasă

1

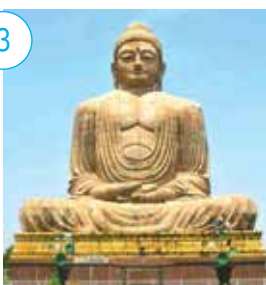
? Cum înțelegeți cuvântul „spiritualitate”?
Ce știți despre sinteza artei în biserică?

În artă există un gen special pentru a transmite o stare spirituală — arta religioasă. Aceasta este dedicată ilustrării subiectelor și personajelor din diferite credințe: episoade din Sfintele Scripturi la creștini, texte sacre din alte religii ale lumii. Acest gen își are originea în arta civilizațiilor antice.

2

În pictura europeană, genul religios a fost decisiv pentru o lungă perioadă de timp, deoarece încă din Evul Mediu, religia a devenit pârgăhia dominantă de influență asupra viziunii despre lume a oamenilor. Ideologia creștină a inspirat mulți artiști. După introducerea creștinismului în Rusia Kievană, acesta s-a dezvoltat în iconografie, în miniaturi de carte, arhitectură și pictură monumentală. Este prezentată pictura religioasă de o varietate de compoziții tematice. Subiectele comune includ imagini legate de sărbători religioase (Crăciun, Paște), viața lui Hristos, Fecioara Maria, îngeri - ființe spirituale - păzitoare. Dar treptat picturile cu conținut religios și-au pierdut prioritatea și au fost înlocuite cu picturi istorice și alte genuri.

3

- 1 — *Rafael Santi*.
Madona pe un scaun;
2 — o miniatură din
Evanghelia Pere-
sopnytsk;
3 — Statuia lui Bu-
ddha (India)

Galeria de portrete

Michelangelo (1475–1564) a fost un remarcabil sculptor, pictor, arhitect, poet italian. Numele său complet Michelangelo de Francesco de Neri del Miniato Siena și Ludovico di Buonarroti Simoni. Artistul s-a născut în orașul Caprese, lângă Arezzo. A studiat în atelierul unuia dintre cei mai buni pictori din Italia - Domenico Ghirlandaio. Lorenzo de Medici l-a invitat curând la palatul său, unde tânărul a avut ocazia să facă cunoștință cu o minunată colecție de opere de artă antică. Michelangelo a însușit aproape independent meșteșugul de sculptor, a studiat cu atenție lucrările predecesorilor săi și le-a copiat.

Printre statuile remarcabile pe tema biblică se numără „David”, „Moise” și „Pieta” (Plângerea lui Hristos). În patrimoniul artistic al artistului, genul religios este reflectat în picturile monumentale de pe tavanul Capelei Sixtine („Judecata de Apoi”, „Facerea lui Adam”). Michelangelo a trecut treptat de la sculptură și pictură la arhitectură și poezie. Apogeul operei artistului a fost Catedrala Sf. Petru din Roma, decorată cu statui ale marelui maestru. Cu căldură, a pictat portrete ale unor oameni simpli și săraci.

Michelangelo. Catedrala Sf. Petru

Michelangelo. Pieta

Cum redă artistul sentimentul de durere în sculptură?

ÎNALTA ARTĂ A SPIRITUALITĂȚII

De-a lungul veacurilor, artiștii din diferite țări au fost atrași de subiectul „Cinei celei de Taină”, care recrează masa lui Hristos și a celor doisprezece apostoli, sau Euharistia (Împărtășania). De obicei, a fost ales momentul cel mai dramatic al adresării lui Hristos către ucenici cu cuvintele profetice, că unul dintre ei îl va trăda. Există un număr de lucrări, în care putem observa, cum această temă este tratată în moduri diferite.

„Cina cea de taină” (1498) a lui **Leonardo da Vinci** este considerată capodoperă mondială. Această frescă de la mănăstirea Santa Maria della Grazie din Milano subliniază reacția ucenicilor la cuvintele lui Hristos despre trădarea unuia dintre cei prezenți. Chipurile, ipostazele, gesturile exprimă diferite sentimente: indignare, uimire, tristețe etc. Doar Iuda speriat ține strâns în mână punga cu arginți...

Leonardo da Vinci. Cina cea de taină

Pictorul italian **Paolo Veronese** a creat un tablou grandios „Cina cea de taină” (1573). În sălile cu coloane și arcade pe fundalul clădirilor arhitecturale, se află oaspeți îmbrăcați în costume de lux, precum și soldați, servitori, clovni, pitici. Slujitorii bisericii au considerat aceasta ca o interpretare excesiv de liberă a subiectului sacru. Inchiziția a decis să corecteze pictura, să înlăture tot ceea ce nu corespunde canoanelor religioase. Pictorul era un catolic sincer și nu se simțea vinovat, deși înțelegea că dăduse frâu liber imaginației. Știa cu fermitate că nu va accepta să schimbe nimic din creația sa. A „îmbunătățit” tabloul într-un mod deosebit: a schimbat titlul în „Sărbătoarea în casa lui Levi”.

Paolo Veronese. Sărbătoarea în casa lui Levi (Cina cea de taină).

Spaniolul Salvador Dalí (1955) tratează într-un mod original subiectul religios larg răspândit. Pictura sa se aseamănă cu celebra compoziție a lui Leonardo da Vinci, dar atmosfera și conținutul sunt diferite. Pictorul transferă personajele într-un spațiu modern, plasându-le ca într-o ramă de cristal. Reacțiile emoționale ale apostolilor nu sunt reflectate, Iuda nu este evidențiat în nici un fel. Care dintre ei este trădătorul?

Salvador Dalí.
Cina cea de taină

? *Comparați compozițiile a trei pictori pe tema „Cina cea de taină”. Prin ce diferă ele? Care lucrare v-a impresionat cel mai mult? Exprimați-vă atitudinea față de genul religios.*

ÎN ALTA ARTĂ A SPIRITUALITĂȚII

Icoana - este un gen special de pictură, un obiect de cult. Toate personajele de pe ele sunt pictate în anumite ipostaze și haine tradiționale, sfințenia lor este subliniată de strălucirea din jurul capului - nimburi. În pictura icoanelor se folosește o simbolică aparte: de culoare, lumină, gesturi, imagine a spațiului („*perspectivă inversă*”). Din icoana lui Iov Kondzelevici, doar două fețe privesc la spectator: Iisus și Iuda, care ține un cuțit într-o mână și bani în cealaltă (ascunși la spate). Aceste imagini exprimă poziții de viață opuse: umanitatea și trădarea.

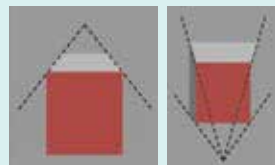
Iov Kondzelevici. Icoana „Cina cea de Taină”

Arte vizuale

Atunci când creau capodopere, artiștii posedau cunoștințe de **compoziție**, care conectează elementele imaginii într-un singur întreg armonios. Timp de secole, artiștii au căutat cele mai expresive scheme compoziționale. Ca urmare, elementele importante ale imaginii nu sunt plasate haotic, ci formează forme geometrice simple: pătrat, dreptunghi, triunghi, cerc (tondo).

O trăsătură comună a multor picturi care înfățișează subiecte religioase este o structură compozițională complexă, care se caracterizează prin reprezentarea multilaterală a figurilor. Pentru a reprezenta spațiul pe un plan, artiștii folosesc **perspectiva**.

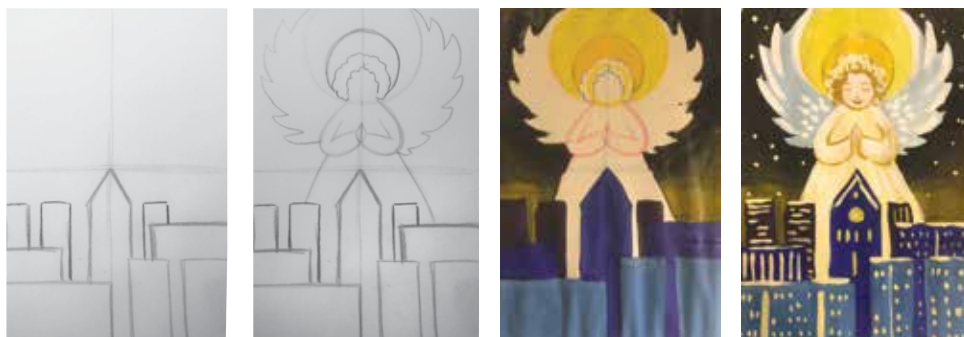
Perspectiva liniară poate fi dreaptă, când obiectele devin mai mici, odată cu distanțarea față de privitor (de exemplu, o stradă) și invers, când obiectele îndepărtate sunt reprezentate ca fiind mai mari (de exemplu, în iconografie).

Perspectiva aeriană presupune faptul că obiectele din prim-plan sunt reprezentate clar, în detaliu, iar pe măsură ce se îndepărtează de privitor obiectele sunt reprezentate cu mai puțină claritate, în culori mai închise, cu contraste mai slabe, însă păstrând contururile bine delimitate.

 Desenați imaginea unui înger – păzitorul vostru spiritual.

Cutiuța artei

Icoană (din gr. — desen, imagine) — o reprezentare a unor persoane și evenimente din Sfintele Scripturi, din istoria bisericii, care sunt obiecte de cult: Iisus Hristos, Fecioara Maria, sfinții.

Perspectiva (fr. *perspective*, lat. *perspicio* - a vedea clar) - reprezentarea tridimensională prin desen a unui corp din spațiu pe o suprafață plană.

Gen religios — o operă de artă pe o temă religioasă.

Tondo (ital. *tondo* - rotund) – tablou, de obicei de mici dimensiuni de formă rotundă.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce subiecte și imagini înfățișează artiștii în lucrările de genul religios?
2. Analizați utilizarea perspectivei în compozițiile „Cina cea de Taină”.
3. Exprimați-vă părerile cu privire la rolul artei religioase în cultura modernă.

Cercetare independentă, căutare media

Aflați ce tehnici sunt folosite în arta decorativă, pentru realizarea icoanelor (broderie, pictură pe sticlă, chihlimbar).

Fantezez, experimentez, acționez

Creați o prezentare „Imaginea Madonei în artă”.

Natalia Kuriv-Maksimiv.

Înger (pictură pe sticlă)

Muzica ucraineană corală

? Ce opere corale ale compozitorilor ucraineni cunoașteți? Amintiți-vă și explicați cuvintele „chormeister”, „regent”. Ce sentimente vă trezește muzica corală spirituală?

Monumentul lui Maxim Berezovsky din Glukhov (sculptor I. Kolomiets)

Muzica corală ucraineană se dezvoltă de mii de ani și are realizări remarcabile, inclusiv genul special - *concertul coral*. Aceasta este o piesă ciclică pentru cor, format din patru voci, fără acompaniament instrumental - *a cappella*. În perioada de apariție a acestui gen, concertele corale erau destinate pentru a fi susținute în timpul slujbelor religioase, dar în zilele noastre pot fi ascultate și în sălile de concert.

Exemple remarcabile de concerte corale spirituale îi aparțin lui Maksym Berezovsky, Artemiy Vedel și Dmytro Bortnyanskyi. Concertele s-au remarcat printr-o varietate de conținuturi imaginative: lirice, dramatice, solemne, triste. De atunci armonia cu patru voci predomină în muzica corală ucraineană.

Dmytro Bortnyanskyi. Concert coral „Nr. 4” în interpretarea Capelei Naționale de Onoare a Ucrainei „DUMKA” (fragment).

Descrieți impresiile voastre despre muzica spirituală corală.

Este interpretată a cappella sau cu acompaniament?

Muzica corală laică din Ucraina a fost inițiată de cantatele și aranjamentele corale ale cântecelor populare ale lui Mykola Lysenko și urmașii săi, Mykola Leontovych și Kyril Stetsenko. Compozitorii contemporani dezvoltă tradițiile și îmbogățesc paleta de genuri a operelor corale. Lesya Dychko este autoarea unor lucrări corale de mai multe genuri - cantate, oratorii, liturgii, concerte corale și miniaturi corale. Lucrările artistei dezvăluie o fațetă specială a talentului ei – atracția ei pentru imaginile vizual-spațiale ale picturii, sculpturii și arhitecturii. Aceasta a influențat apariția genului de frescă în muzica instrumentală, corală, vocal-simfonică. Lesya Dychko a explicat: „Aud muzica în foșnetul vântului, în cântecul păsărilor, în razele calde ale soarelui, în vuietul valurilor, în contururile stricte ale ansamblurilor arhitecturale, în minunatele tablouri ale pictorilor...”.

Lesia Dychko. „Castelul Chambord” din concertul coral „Fresce franceze”.

Castelul
Chambord,
Franța

- ? Redați impresiile voastre - muzicale și vizuale. Cum poate fi caracterizat coloritul sonor al unui tablou coral? Ce fel de castel v-ați imaginat? Ce instrumente sunt folosite pentru a acompania corul? Găsiți compoziții de artă, care se potrivesc cu starea de spirit a acestor fresce muzicale.

Excursie virtuală

În timpul liber, urmăriți fragmente de filme despre misterele castelului regal din Chambord - visul marelui Leonardo da Vinci (relația dintre arhitectură, istorie, matematică).

Lumea informațională modernă a provocat apariția interpretării corale cu ajutorul tehnologiilor digitale. De exemplu, în 2020, de Ziua Independenței a Ucrainei, un cor virtual format din peste 200 de ucraineni din șase țări a interpretat cântecul „Ucraina” de Taras Petrynenko. A fost creat și un aranjament original pentru polifonie a cappella de către un singur interpret. În cadrul învățământului la distanță, corurile instituțiilor de învățământ sunt unite în proiecte artistice virtuale.

Continuă căutarea unor noi forme de dezvoltare a artei corale, care să permită atragerea unui public larg. Alăturați-vă și voi!

Taras Petrynenko. Cântecul „Ucraina” (aranjament pentru coruri virtuale de I. Slobodyskyi, Ye. Malyarevskyi).

Cor virtual în interpretarea unui cântăreț (înregistrare digitală)

Arte muzicale

Pentru a cânta într-un cor, trebuie să dezvoltați următoarele aptitudini și abilități:

- să pronunțați cu acuratețe cuvintele textului, să înțelegeți imaginea poetică;
- să citiți clar cu intonație, să monitorizați propriul cânt, ascultând sunetul corului;
- să controlați volumul sunetului, să vă abțineți de la cântatul excesiv, care iese în evidență dintre alți cântăreți;
- să reproduceți dinamica și nuanțele indicate de autor în partitură;
- să înțelegeți gesturile dirijorului și să interpretați muzica.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce ați învățat despre muzica corală ucraineană? Ce v-a surprins sau impresionat? Ce nu vă este clar?

2. Care compozitori ucraineni au promovat genul concertului coral?

Descrieți caracteristicile acestui gen.

3. Discutați în clasă despre regulile și trăsăturile cântării în cor. Ați avut dorința de a cânta în corul școlii sau în corul Palatului creației copiilor?

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați fenomenul cultural al timpului nostru - „corul virtual”, repertoriul și tehnologia lui. Aflați care cântec al unui cor virtual este înregistrat ca record al Ucrainei.

Fantezez, experimentez, acționez

Organizați un cor virtual, împreună cu colegii de clasă: interpretați cântecul „Ucraina” sau un alt cântec patriotic ucrainean, folosind rețeaua modernă de comunicații.

Arta monumentală

? *Ați văzut vreodată fresce, mozaicuri și vitralii? Unde le puteți vedea? Cunoașteți secretele creării imaginilor în aceste tehnici artistice?*

Mozaic bizantin. Sf. Gheorghe (Grecia)

Genul religios a cunoscut cea mai mare dezvoltare în pictura monumentală (sau pictura murală), care este una dintre cele mai vechi modalități de decorare a structurilor arhitecturale. De aceea este numită și artă decorativă monumentală. Datorită durabilității lor, exemple de lucrări de pictură monumentală s-au păstrat în aproape toate culturile. În decorarea templurilor se foloseau *fresce, mozaicuri și vitralii*.

Vitraliile Catedralei Sainte-Chapelle (Franța)

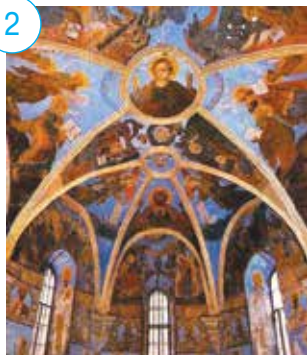

Sandro Botticelli. Fresca „Ispitirea lui Hristos”

Pe teritoriul Ucrainei, arta frescelor și mozaicurilor s-a dezvoltat încă de la adoptarea creștinismului. Combinația de mozaicuri și fresce este o caracteristică a artei Kievului, care nu este tipică pentru Bizanț.

Figura măiestruasă a Maicii Domnului din Catedrala Sfânta Sofia din Kiev este realizată din cuburi mici de 177 de nuanțe de culoare, ceea ce indică înalta măiestrie a meșterilor naționali.

? Ce culoare este folosită pentru hainele Orantei și ce culoare este folosită pentru fundal?

1 – Oranta de la Catedrala Sofia; 2 — fresce ale bisericii Mântuitorului de pe Berestov din Kiev; 3 — *Petro Holodnyi*, Îngerul care pășește

Arte vizuale

Mozaic (din latin. *musivum* - literalmente „dedicat muzelor”) – este lucrare de tehnică decorativă, care constă în asamblarea artistică a unor bucăți multicolore de sticlă (smalt), ceramică, marmură, aranjate în funcție de formă.

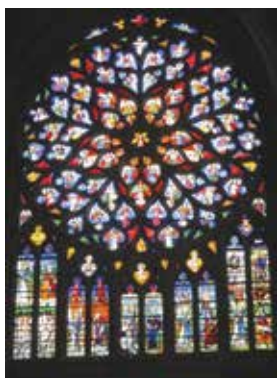
Vitraliile (din latin. *vitrum* - sticlă) – sunt imagini colorate decorative, tematice sau ornamentale, care erau realizate de obicei din bucăți de sticlă colorată sau pictată în culori de smalt, montate în armătură de plumb folosită la ferestre; astfel de „cusături” metalice formau un contur.

Vitraliile bisericilor europene înfățișau în mare parte subiecte și imagini religioase, precum și evenimente istorice, uneori scene din viața oamenilor. Fereastra de pe fațada clădirii era realizată în formă de rozetă (simbol al Roții Norocului). Catedralele erau împodobite cu ansambluri întregi, care ilustrau povestiri biblice pe sticlă, pe înțelesul analfabeților.

Lumina soarelui, care trecea prin sticla modelată, picta interiorul templului, dându-i solemnitate și mister. Reflecțiile colorate strălucitoare produceau o impresie emoțională extraordinară.

Pe vitraliul Catedralei Sf. Etienne din Sans (Franța) „Concertul ceresc» (dimensiune 13 m pe 9 m) maeștrii au plasat șaiszeci și doi de îngeri care cântă la instrumente muzicale.

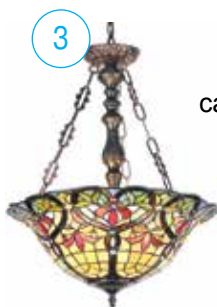
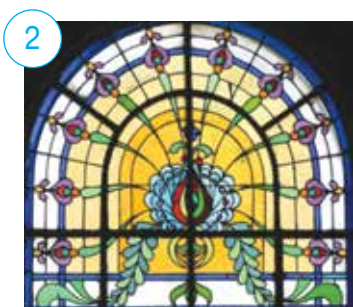
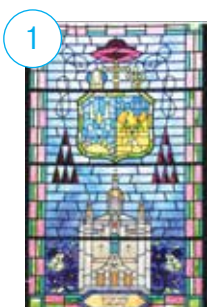
ÎNALTA ARTĂ A SPIRITUALITĂȚII

Concertul Ceresc” (cu fragment)

În vremea noastră, tehnologia vitraliilor a luat un nou avânt, pătrunzând din domeniul arhitecturii sacre în spațiul designului interior, al decorațiunii de mobilier și al lămpilor. Noile tehnologii fac posibilă crearea de vitralii incredibile de atractive, nu numai din sticlă, ci și din alte materiale (pseudo-vitralii din plastic).

? *Analizați paleta de culori a vitraliilor. Cum se aplică simetria?*

- 1 — *Leo Mol*. Vitraliul catedralei din Winnipeg;
 2 — vitraliul catedralei din Belgrad;
 3 — lampă în tehnica vitraliului Tiffany

Galeria de portrete

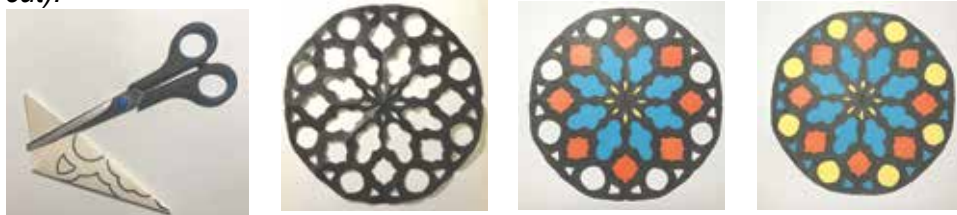

Leo Mol (Leonid Molodozhanyyn) (1915 – 2009) – sculptor canadian, pictor, ceramist de origine ucraineană. S-a născut în orașul Polonne într-o familie de olari. A studiat la academiile de artă din Leningrad, Berlin și Haga. Din 1949, a locuit în Winnipeg (Canada), unde a deschis ulterior Grădina de sculptură Leo Mol. Patrimoniul maestrului include sculpturi ale unor figuri celebre, sportivi, monumente ale lui Taras Șevcenko în orașele din Canada, Ucraina, Argentina și Brazilia.

Bisericile din orașul Winnipeg, au peste 80 de compoziții religioase ale lui Leo Mol (în special, „Cina cea de taină”), printre care 16 vitralii.

Varianta 1. Creați o schiță a unei rozete - vitraliu (folosind tehnica *paper cut*).

Varianta 2. Creați o schiță a unei rozete - vitraliu (*creion, acuarelă, guașă, cariocă neagră*).

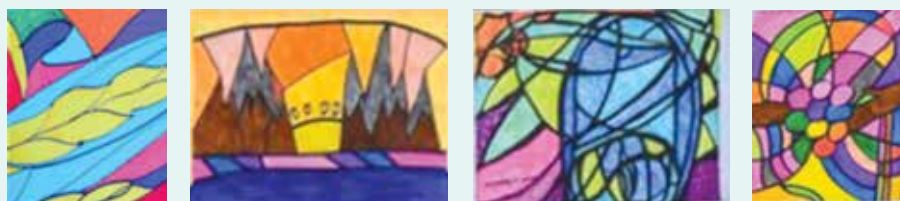
Varianta 3. Creați un suvenir care să imite tehnica mozaicului. Tăiați „smaltul din hârtie” (5 x 5 mm). Desenati schița ornamentului pe pahar . Lipiți „smaltul” după forma ornamentului.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți tipurile de pictură monumentală.
2. Explicați rolul vitraliilor, mozaicurilor, frescelor în biserici.
3. Gândiți-vă, unde pot fi folosite în timpul nostru.

Cercetare independentă, căutare media

Școlarii din Winnipeg au creat o carte, cu lucrări artistice „Imagini în vitraliu” de Leo Mol. Aflați, cum să vă alăturați acestui proiect pentru a răspândi arta ucraineană în întreaga lume.

Fantezez, experimentez, acționez

Fantazați și creați schițe de mozaicuri care ar putea fi folosite pentru a decora încăperile școlii sau suvenir pentru prietenii voștri.

Opera

? *Ce părere aveți despre operă? Ce opere din acest gen ați ascultat? Vă place muzica de operă?*

istoria fiecărui popor este bogată în evenimente semnificative, care se reflectă adesea în muzică, poezie, pictură și cinematografie. În trecutul istoric se află sursa vieții culturale a fiecărei națiuni. Temele istorice sunt prezentate în multe genuri muzicale: cântece populare, lucrări corale, operă și balet.

🎧 *Cântecul „S-au trezit cazacii în zori” (autorul probabil este Marusya Churai) (în diverse versiuni).*

? *Amintiți-vă melodiile ucrainene cu subiect istoric. Ascultați și interpretați cântecul „S-au trezit cazacii în zori”. Comparați interpretările diferite (corale, solo, pentru ansamblu de banduriști etc.). Care dintre ele accentuează marșul și care lirismul? Care secvență video credeți că transmite cel mai bine caracterul cântecului?*

Cobzarul interpretează cântece istorice

Evenimentele istorice sunt poate cel mai viu întruchipate în operă - cel mai complex și mai bogat gen muzical. Acest gen este capabil să reflecte paginile istoriei, prin sinteza muzicii, a cuvintelor și a acțiunilor. Care sunt trăsăturile acestui gen sintetic? Opera îmbină dramaturgia, muzica vocală și instrumentală, dansul, artele vizuale (costume, machiaj, decor, pirotehnica și alte elemente de scenografie), actoria. În ultimul timp, în prezentarea spectacolului este folosit ecranul. Spre deosebire de teatrul dramatic, unde muzica nu are un rol principal, în operă principalul purtător al acțiunii scenice este – cântecul.

Baza literară a operei este *libretul*.

Arte muzicale

În toate genurile scenice, dezvoltarea muzicii în operă depinde de **dramaturgia** operei. Un spectacol de operă constă de obicei din mai multe acțiuni în funcție de subiect, iar acțiunea, la rândul ei, este împărțită în scene separate. Opera are o dezvoltare muzicală complexă (ca în roman: introducere, prolog, intrigă, punctul culminant, epilog — dez-nodământ).

Opera se deschide cu **uvertura**, care dă tonul spectacolului, demonstrând adesea temele principale ale operei, interpretate de o orchestră simfonică. Personajele principale cântă **arii**, **arioso** sau **ariete** ("arii mici"). În dezvoltarea muzicală și dramaturgică, astfel de numere solo sunt un mijloc important de caracterizare muzicală a eroului, transmiterea stării sale de spirit, dispoziție și caracter. În drama operei, acțiunea se desfășoară în numere de ansamblu - duete, triouri, cvartete etc. Corul are un rol important în reprezentarea scenelor de masă. Episoadele de dans din operă îmbogățesc conținutul, oferă dinamică de dezvoltare. Orchestra simfonică joacă un rol principal în drama muzicală. În teatru, este amplasat în „groapa orchestrală” din fața scenei; orchestra este condusă de un dirijor.

Opera Taras Bulba a lui Mykola Lysenko, bazată pe povestea lui Mykola Gogol, a jucat un rol important în dezvoltarea muzicii ucrainene.

Mykhailo Derigus. Ilustrație pentru povestea lui M. Gogol «Taras Bulba»

Cum vă imaginați personajul principal al operei? Descrieți imaginea lui Taras din ilustrație.

Afișa operetei „Taras Bulba”. Teatrul de operă și balet din Harkiv

Muzica operei întruchipează tema istorică despre epoca eroică a cazacilor. Mykola Lysenko nu reflectă evenimente istorice specifice în operă, el descrie lupta cazacilor din Secea Zaporojeană împotriva cuceritorilor polonezi. Personajele părților aflate în război au caracteristici muzicale diferite. Cazacii sunt reprezentați prin intonații populare epice, iar polonezii - prin dansurile naționale - mazurcă și poloneză.

M. Lysenko se concentrează asupra conflictului a două poziții diferite de viață ale personajelor: slujirea Patriei (Taras, Ostap, Cazacii) și căutarea propriei fericiri, neglijând datoria civică (Andriy). Așadar, povestea eroico-patriotică se dezvoltă în operă în paralel cu cea lirică (dragostea lui Andrei pentru Marylka, fiica voievodului polonez). Caracteristicile muzicale ale îndrăgostiților sunt dominate de versuri bazate pe romantism. Trecutul istoric este reflectat în scene de masă și episoade de gen, se folosește și baletul.

Uvertura este construită în principal pe temele operei. Începe cu o temă de invocare care este legată cu o linie de subiect eroico-patriotică. Mai târziu, acest subiect va apărea în mod repetat în rolurile lui Taras și Ostap. Adică va deveni leitmotivul operei.

Mykola Lysenko. Opera „Taras Bulba”. Uvertură: cântecul Kobzarului „Oh, cât timp va trebui să ne supunem stăpânilor”, cântecul lui Taras „Hei, zboară un vultur”, refren „Hei, nu uimiți, oameni buni”, ariosa lui Taras „Ce este mai sfânt în lume”. Final.

Descrieți muzica uverturii. Ce atmosferă, evenimente, stări de spirit creează? Ce melodie ați recunoscut? Exprimați-vă propria atitudine față de personajul principal al operei, rezumând numerele sale muzicale. Priviți schizele costumelor pentru operă. Ce fapt indică, că ele corespund epocii istorice?

Anatol Petrytskyi. Eschize de costume pentru operă „Taras Bulba”

Galeria de portrete

Mykola Lysenko (1842–1912) a fost o persoană publică remarcabilă, compozitor și folclorist ucrainean, fondator al muzicii naționale ucrainene. S-a născut în satul Hrynky din regiunea Poltava, într-o familie nobilă. Și-a făcut studiile la Universitatea din Kiev, iar muzica profesionistă - la Conservatorul din Leipzig. Pe lângă creația sa de compozitor, a activat în concerte ca pianist.

M. Lysenko a creat numeroase aranjamente de muzică populară.

Este autorul unui patrimoniu în genuri diferite: opere („Taras Bulba”, „Natalka Poltavka”, „Noaptea de Crăciun”, „Eneida”), opere pe versuri de Taras Șevcenko, în special muzica pentru „Kobzar”. Imnul spiritual „Rugăciunea pentru Ucraina” este una dintre cele mai cunoscute lucrări ale artistului.

Monumentul lui M. Lysenko lângă Opera Națională a Ucrainei

Hei, voi cazaci

Muzica G. Tatarchenko

Versuri V. Kryshchenko

Є і нам про що зга - да - ти... Піс - не, ду - шу воз - ве - лич.

Ой, бу - ла в нас не нь - ка - ма - ти - За - по - розь - ка слав - на Січ.

Гей, ви, ко - за - чень - ки - ві - тер в чис - тім по - лі, на - у - чіть на - шад - ків

так люб - и - ти во - лю. Гей, ви, ко - за - чень - ки - спо - мин з м'я - ти - ру - ти,

на - у - чіть ми - ну - лу сла - ву по - вер - ну - ти.

1. Є і нам про що згадати...

Пісне, душу возвелич.

Ой, була в нас ненька мати —

Запорозька славна Січ.

Приспів:

Гей, ви, козаченьки, —

вітер в чистім полі,

Научіть нащадків

так любити волю.

Гей, ви, козаченьки, —

спомин з м'яти-рути,

Научіть минулу

славу повернути.

2. Круточола наша доля,

Не вода в ній — кров тече.

Козаку найперше — воля,

Козаку найперше — честь.

Приспів.

3. А прийшла лиха година —

Впав козак наш у траві,

Щоб іскрилась Україна,

На гетьманській булаві.

Приспів.

4. Обросила землю рана

Із козацького чола,

Щоб неправда помирала,

Щоби правдонька жила.

*Interpretați cântecul acompaniat
de instrumente de percuție.*

Observați ritmul de marș punctat.

Cutiuța artei

Aria (din it. *aria* — aer) — un episod al unei opere, operete, oratoriu, interpretată de un cântăreț - solist acompaniat de o orchestră.

Laitmotivul - este o temă muzicală asociată cu o anumită imagine, idee sau fenomen, care se reia în operă ori de câte ori apar în scenă, balet sau simfonie, care caracterizează un anumit personaj, stare sau fenomen.

Libreto - este o carte cu conținutul unui balet, al unei opere (text integral).

Ritmul punctat (din lat. *punctum* - punct) - este un model ritmic bazat pe note lungi, care alternează cu note scurte; folosit în marșuri, cântece eroice, muzică solemnă.

Recitativul (din lat. - a recita) - este un tip de muzică vocală, care intonează și reproduce ritmic limbajul vorbit.

Uvertură (din franc. *ouverture* — deschidere, început) — este o introducere instrumentală la un spectacol muzical, uneori dramatic.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Gândiți-vă de ce compozitorii apelează adesea la genul de operă pentru a întruchipa teme istorice.

2. Numiți principalele componente ale unui spectacol de operă, care realizează sinteza muzicii, cuvintelor și acțiunilor.

3. Explicați rolul uverturii în operă. Este posibil să fie interpretată o operă fără participarea orchestrei simfonice?

Cercetare independentă, căutare media

Aflați dacă cântecul istoric al cazacilor „S-au trezit în zori cazacii” are legătură cu soarta interpretei de muzică populară Marusya Churai.

Fantezez, experimentez, acționez

Imaginați-vă că sunteți un personaj de operă. Experimentați: interpretați fraze recitative. Faceți propria concluzie: în ce măsură recitativul diferă de frazele verbale și muzicale.

Genul istoric

? *Ce monumente în cinstea unor personalități istorice sunt? Ce picturi despre război v-au impresionat cel mai mult?*

Cele mai importante evenimente ale vieții sociale din trecut și prezent, imagini ale unor figuri celebre sunt întruchipate în lucrări de genul istoric. Acest gen își are originea în civilizațiile antice și s-a răspândit în pictură, grafică și sculptură. Genul istoric include de asemenea portretul istoric și peisajul istoric. Prin reprezentarea unor evenimente reale, artiștii își exprimă propria atitudine față de ele în conformitate cu viziunea estetică a timpului lor. Una dintre lucrările de nivel mondial ale acestui gen este pictura lui Diego Velázquez „Predarea orașului Breda” de la Muzeul Prado din Spania. În centrul celebrei compoziții nu se află retragerea rușinoasă a adversarului, ci episodul încheierii unui tratat de pace. Comandantul olandez, închinându-se, înmânează cheia orașului amiralului Spaniei, care îl bate prietenește pe umăr pe fostul său dușman. Însă, nu citim emoții de bucurie pe chipurile ofițerilor de pe fundal. Atrage atenția și imaginea simbolică a calului - un prototip al calului troian. Aici Velázquez se dovedește a fi un vizionar, pentru că în viitor Breda va fi din nou cucerită de olandezi.

Diego Velázquez. Capitularea orașului Breda

? *Priviți ipostazele, privirile, detaliile istorice ale descrierii ostașilor (haine, arme). Analizați locația personajelor din imagine: cine este în centru, care este diferența dintre grupurile de soldați din dreapta și din stânga. Meditați ce evenimente de război ar fi putut preceda episodul descris.*

Galeria de portrete

Jan Matejko. Autoportret

Jan Matejko.
Bogdan Khmelnytskyi cu Tugan
Bey lângă Lviv

*Pictor polonez, autor de picturi istorice și scene de luptă **Jan Aloisy Matejko** (1838-1893) s-a născut la Cracovia în familia numeroasă a unui profesor de muzică. A studiat la Școala de Arte din Cracovia și la Academia de Arte din München. A pictat tablouri despre evenimente din istoria Poloniei, despre cavaleri, ostași și rebeli. A creat și schițe de vitralii, conform cărora au fost realizate, vitraliile catedralei din Lviv.*

În pictura „Bohdan Khmelnytskyi cu Tugan-Bey lângă Lviv”, artistul a plasat în centrul compoziției figuri istorice - hatmanul ucrainean și hanul tătar, iar în prim-plan a înfățișat în mod realist un cazac, care cântă la bandură.

Arta ucraineană a păstrat întotdeauna memoria zilelor glorioase ale Ucrainei-Rusi și a epocii glorioase a cazacilor. Mulți artiști, începând cu Taras Șevcenko, s-au îndreptat către trecutul istoric, glorificând în picturile lor patosul mișcării de eliberare națională pentru libertate și independență.

Vasyl Lopata. Ilustrații din opera „Cântec despre oastea lui Igor”

Mykola Mazur, Bohdan Mazur. Hatmani

Artistul contemporan Artur Orlyonov este autorul unei serii de picturi create în cadrul proiectului „Ucraina: Istoria unei mari națiuni”. Picturile de mari dimensiuni ale artistului sunt dedicate unor personalități istorice celebre, bătălii și eroi.

Artur Orlyonov. Prințul Danylo Ostrozky în Bătălia de la Apele Albastre. anul 1362

? Analizați compoziția și caracterul personajelor din imagine. Găsiți centrul compozițional. Ce mijloace artistice sunt folosite pentru a evidenția figura centrală? Ce este înfățișat în prim-plan, mijloc și fundal? Cum transmite artistul profunzimea spațiului? Desenați o linie de orizont imaginară. E înaltă sau joasă? De ce credeți că este așa? Argumentați răspunsul.

* Conform materialelor resursei <https://esu.com.ua/article-56411>

** Conform materialelor resursei <https://esu.com.ua/article-76068>

Arte vizuale

Planificare într-o compoziție cu mai multe figuri

Compozițiile cu un număr mare de oameni uniți în grupuri, sunt considerate cele mai dificile. Pentru a transmite planificarea spațiului, ei folosesc tehnica de îngrădire. Spațiul și sistemul de plasare a oamenilor și a obiectelor în el sunt create folosind anumite reguli de compunere. Prima este definirea centrului compozițional și a celor mai importante figuri sau obiecte care sunt așezate în prim plan. Acestea sunt desenate clar, spre deosebire de figurile de pe fundal, care scad treptat în dimensiune și devin neclare.

De la bun început, este important să alegeți linia orizontului conform planului. Înaltă – este atunci când observatorul privește imaginea de sus. Astfel se creează o vedere panoramică, pe care este mai mult pământ decât cer. Adâncimea spațiului este mare, iar compoziția are multe planuri, ceea ce este potrivit pentru prezentarea unor evenimente istorice cu mai multe figuri.

Într-o compoziție cu mai multe figuri, gesturile și pozițiile, nu numai că transmit caracterul și acțiunile personajelor, dar ajută și la dezvoltarea ideii autorului. Conținutul gesturilor, al ipostazelor, al privirilor este ușor de „citit”.

La începutul secolului trecut, în Mexic a luat naștere *muralismul*. De atunci, picturile murale de pe pereții caselor nu-și pierd popularitatea și s-au răspândit pe toate continentele.

Pictura murală, din punct de vedere tehnic, are unele trăsături comune și cu fresca, parțial cu graffiti, un tip de artă stradală, și diferă de acestea prin conținut și dimensiune.

Diego Rivera. Exploatarea Mexicului de către conchistadorii spanioli. Fragment din fresca Palatului Național din Mexic

? Comparați lucrările genului istoric în grafică, pictură, sculptură.

Excursie virtuală

Muzeul „Formarea Națiunii Ucrainene”- este primul muzeu inovator din Ucraina, unde trecutul se întâlnește cu prezentul. În timpul excursiei, paginile glorioase ale istoriei noastre prind viață. Veți vedea povești cu figuri 3D realiste ale unor personalități celebre ale Ucrainei: regi și hatmani, soldați și oameni de știință, artiști și sportivi. Pe lângă excursiile tematice, muzeul organizează questuri, masterclasuri de țesut și pictură.

Expoziția muzeului „Formarea Națiunii Ucrainene”
Masterclasuri

i **Varianta 1.** Desenați eschizul expoziției „Ucraina-Rusi” pentru muzeul de istorie al școlii (guașă).

Varianta 2. Elaborați eschizul unei picturi murale „Apărarea eroică a orașului” sau al monumentului dedicat soldaților ucraineni (*tehnică grafică*).

Sfaturi în artă

- Gândiți-vă la un subiect, imaginați-vă chipurile personajelor principale, dezvoltați intriga compoziției.
- Alegeți un format, determinați centrul semantic al compoziției, conturați figurile personalităților istorice, respectând proporțiile figurii umane.
- Detaliați părțile compoziției, imaginea oamenilor, în special hainele, dacă este necesar - armele.
- Cu ajutorul contrastului de culori evidențiați centrul compozițional, personajul principal.

Cutiuța artei

Genul istoric este reprezentarea evenimentelor istorice în formele artei vizuale.

Pictura murală – (din span. *muro* - perete) este o specie a picturii monumentale, vopsirea pe pereții exteriori ai clădirilor rezidențiale și alte structuri arhitecturale din spațiul orașului.

Streetart (din engl. *street art* — artă stradală) este o direcție în arta vizuală modernă, a cărei trăsătură distinctivă este un caracter urban pronunțat. Partea principală - este graffiti (sau spray art).

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți caracteristicile genului istoric. În ce tipuri de artă este dezvoltat?

2. Care sunt temele principale ale operelor genului istoric? Dați exemple din grafică, pictură și sculptură, în special în arta ucraineană.

3. Ce lucruri noi ați învățat despre regulile de compoziție? Totul a fost clar?

Cercetare independentă, căutare media

Alegeți exemple de lucrări ale genului istoric - picturi, picturi murale, graffiti pentru subiectele cursului „Eu studiez istoria și societatea”.

1 — pictură murală în Paris (Franța);
2 — Banksy. Pictură murală în Irpen (Ucraina)

Fantezez, experimentez, acționez

Experimentați definirea legilor compoziției în exemplele de tablouri din manual: stabiliți care este linia orizontului (înalță, medie sau joasă), centru compozițional, tehnici ale planificării imaginii.

Scene de luptă în muzică

? Amintiți-vă structura sălii de teatru. Explicați cum înțelegeți cuvintele din alfabetul teatrului: „parter”, „benoar - lojă”, „foyer”, „butaforie”. Ce obiecte de butaforie ar trebui să fie folosite în scenele de luptă ale operei?

Arta operei europene s-a dezvoltat în două direcții principale inițiate în muzica italiană: opera-seria (mare, „serioasă”) și opera buffa (comică). Genul istoric s-a realizat pe deplin în marea operă, care se caracterizează prin amploare, dramă complexă și emoții eroice. Primul teatru de operă a fost deschis la Veneția (1637) și a început o epocă strălucitoare a operei italiene, în care a luat naștere și s-a răspândit un stil în muzica vocală, caracterizat de puritatea liniei melodice – *bel canto*.

Totodată, au fost inițiate și canoane arhitecturale pentru construcția clădirilor teatrului de operă, tradiții de decorare fastuoasă a exterioarelor și interioarelor sălilor cu o *acustică* excelentă. Componentele vizuale au creat o atmosferă solemnă, sublimă a întâlnirii cu arta înaltă.

Giovanni Paolo Panini.
Sărbătoare muzicală

? Priviți imaginea teatrului de operă din tablou. Ce atmosferă a transmis artistul? Găsiți și numiți toate elementele sălii de spectacol.

Arte muzicale

În Italia a apărut tehnica **bel canto** - „cântul frumos”, care a domnit multă vreme în arta operei, ca un exemplu neîntrecut de frumusețe și perfecțiune. Acest stil de interpretare vocală cere cântăreților să aibă o tehnică vocală perfectă, rafinament și intensitate emoțională a sunetului. De aceea necesită utilizarea impecabilă a legato-ului, o coerență melodică excepțională și capacitatea de a respira lung. Bel canto pune accent pe virtuozitate și pe măiestria interpretării pasajelor complexe.

Muzica italiană a oferit lumii o pleiadă de compozitori celebri de operă. Vedeta de pe Olimpul muzical a fost - Giuseppe Verdi, fără de care opera nu ar fi fost niciodată așa cum o cunoaștem astăzi.

Galeria de portrete

Giuseppe Verdi (1813–1901) a fost un compozitor italian, autor a peste douăzeci de opere, care au devenit exemple de neegalat ale acestui gen muzical. S-a născut în provincia Parma. De la vârsta de 11 ani, a fost organist în satul natal Roncole. A obținut cunoștințe muzicale la lecțiile private plătite de protectorul său. Însă, încercarea lui Verdi de a intra la conservator nu a avut succes.

În perioada timpurie a operei sale, compozitorul a scris un număr

Theobald Chatran.
G.Verdi – dirijor

Monumentul
lui G. Verdi în
Busseto

mare de marșuri, dansuri, cântece și romanețe. În 1839, în teatrul „La Scala din Milano”, a avut loc premiera operei a lui G. Verdi. De atunci, compozitorul a început să scrie în principal opere, care au fost primite cu entuziasm de public. Operele „Rigoletto”, „Trobadour”, „La Traviata”, „Othello”, „Aida” au devenit capodopere în operă.

G. Verdi a creat opera eroică „Bătălia de la Legnano” în perioada în care valul revoluționar din 1848 a cuprins orașele italiene și aproape toată Europa. Conținutul operei a rezonat cu evenimentele contemporane compozitorului. Libretul operei, bazat pe un subiect istoric despre trecutul îndepărtat al poporului italian, a fost scris de Salvatore Cammarano. Acțiunea are loc în Italia ocupată, lângă Milano. Armata combinată a lombarzilor a învins armata cavalerilor teutoni sub conducerea împăratului Frederic Barbarossa. În timpul premierei operei de la Roma (1849), teatrul a fost decorat cu steaguri naționale, spectacolele au fost însoțite de demonstrații patriotice. Italienii au răspuns corului chiar din primul act al operei cu strigăte de „Viva Italia!” („Trăiască Italia!”), ca un apel arzător la luptă a poporului pentru libertatea patriei. Bătălia de la Legnano este menționată în imnul național al Italiei contemporane, înscenarea căreia are loc anual, uvertura din opera cu același nume de G. Verdi este interpretată de multe orchestre, inclusiv de alamă.

Massimo d'Adzello.
Bătălia de la Legnano

Akil Beltrame.
Verdi la pian

Giuseppe Verdi. Opera „Bătălia de la Legnano”. Uvertură (interpretată de orchestra simfonică și de alamă), corul „Viva Italia!” din actul 1.

? Descrieți tema primului marș de invocare. Cu ce instrumente este interpretată? Care este caracterul muzicii corului?

O altă operă a lui G. Verdi cu subiect istoric este „Nabucco”, care are la bază evenimentele descrise în Biblie. Această operă timpurie, despre lupta evreilor cu babilonienii, i-a adus succes și recunoaștere compozitorului.

Giuseppe Verdi. Opera „Nabucco” în interpretarea Operei Naționale a Ucrainei („Corul evreilor prizonieri” și alte fragmente la alegere).

Cum transmite muzica corală sentimentul de suferință al prizonierilor?

Opera din Beijing este inclusă în lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Care este unicitatea ei?

Spectacolul combină toate componentele operei clasice la care se adaugă elemente de acrobație, și de arte marțiale (wushu). Printre rolurile tradiționale se numără Războinicul (Shen) și Hoțul (Jing), care sunt implicați în episoade militare. Un războinic înarmat cu o sulită trebuie să fie un acrobat priceput, scrimer, spadasin. Hoțul (trădător) este o persoană cu fața pictată (culoarea albă a grimei simbolizează viclenia și trădarea). Scenele de luptă, precum toate celelalte scene ale operei, diferă de teatrul european. Aici predomină bătăliile de amploare în scene de masă, cu sunet puternic al corului și orchestrei și dansul acrobatic al actorilor, ce mănuiesc virtuoz armele.

Opera din Beijing. „Bătălia de la Jizhou” (fragment)

Gândiți-vă, ce este neobișnuit în scenele de luptă în opera din Beijing?

Richard Wagner. „Zborul valkiriilor” din opera „Valkiria”.

Exprimați-vă impresiile despre muzică. Comparați imaginea muzicală a valkiriilor cu imaginea din tablou. Gândiți-vă de ce drona ucraineană a fost numită „Valkiria”.

Howard David Johnson.
Fecioara
Valkyrya

Cutiuța artei

Acustica - este știința despre sunet, care studiază originea, propagarea, percepția și acțiunea acestuia în **diverse medii**.

Bel canto (în ital. *bel canto*, de *bello* - frumos, *cantare* - a cânta) - este un stil de interpretare vocală răspândit în opera italiană.

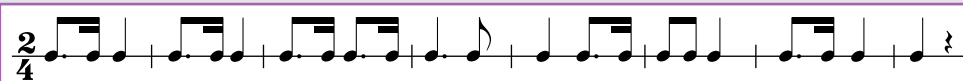
Diapazon - totalitatea sunetelor, pe care le poate produce vocea omenească sau un instrument muzical, de la sunetul cel mai jos până la cel mai înalt.

Arte muzicale**Ritmul format cu ajutorul unui punct**

Știți deja ce înseamnă un ritm punctat. Da, este un ritm cu un punct. Aducă claritate sunetului muzicii. Ce înseamnă acest punct? Pentru ce este nevoie de el? Un punct prelungește o notă cu jumătate din durata ei. Și nota următoare, dimpotrivă, este scurtată în jumătate.

Exercițiu (în perechi sau în două grupuri). Elaborați ritmul partiturii bătând în palme (în masă sau la tobe). Efectuați fiecare partitură separat.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Gândiți-vă ce ar fi mai potrivit să se utilizeze pentru scenele de luptă din operă: orchestră și cor; doar orchestră; episod de dans; cântarea soliștilor și a corului.

2. Ce impresie ați avut când ați făcut cunoștință cu muzica compozitorului, care este considerat cel mai popular compozitor de operă? Explicați de ce italienii îl numesc pe Verdi vocea țării lor.

3. Discutați pe tema „Operă ieri, azi, mâine”. Propuneți idei, cum poate fi modernizat acest gen muzical și scenic în epoca noastră.

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați în care filme celebre, este prezentată muzica clasică în scenele de luptă.

Fantezez, experimentez, acționez

Verificați diapazonul vocii voastre, cu ajutorul unui instrument muzical.

Genul de luptă

? *Ce tablouri dedicate războiului cunoașteți? Ce sentimente și gânduri vă evocă? Cum credeți ce este mai dificil, după părerea voastră, să pictați o bătălie pe uscat sau una pe mare?*

eroismul, demnitatea, puterea și alte virtuți umane reprezintă lucrările genului de luptă în artă. Acest tip de *gen istoric* este dedicat reprezentării evenimentelor militare, momente de bătălii, campanii militare, scene din viața dificilă a armatei. În mare parte, picturile de luptă sunt eroice, uneori tragice: pot fi purtătoare de mândrie și admirație pentru curajul de care dau dovadă ostașii, dar ele pot dezvălui și toată oroarea războiului, condamnând durerea și distrugerea provocate de el.

1

2

3

Imagine a bătăliei: 1 - pictură egipteană; 2 - pe un pieptene scitic; 3 - bătălia samurailor pe o gravură japoneză

Kamaletdin Behzad.
Bătălia lui Iskander cu Darius

Genul de luptă a apărut în antichitate. Acest lucru este dovedit de miniaturile orientale antice, în special despre samurai, picturi egiptene ale bătăliilor la care luau parte faraonii (au fost pictate de dimensiuni mai mari în comparație cu altele). Isprăvile militare ale eroilor mitici, sunt celebrate pe vasele grecești și reliefurile templelor grecești, iar victoriile împăraților – pe arcurile de triumf romane, campaniile regilor - pe tapiserii medievale (gobelene), respectându-se cronică evenimentelor. De obicei, în afară de figurile militare, se pot vedea muniții, arme, cai, echipament. Picturile despre războaie devin o anumită reconstituire a evenimentelor istorice.

- ?** *Priviți ilustrațiile cu scene de luptă. Observați mișcările dinamice ale personajelor reprezentate și contrastul de culori în compoziții. Care dintre bătălii, după părerea voastră, creează cea mai intensă atmosferă emoțională? Ce mijloace artistice au fost folosite pentru a obține acest lucru? Explicați.*

Excursie virtuală

Gobelenul antic din Bayeux (sec. XI) - este o compoziție unică, pentru care a fost construit un muzeu special în Normandia (Franța)! Aceasta mărturisește valoarea istorică și artistică extraordinară a tapiseriei.

În ce constă unicitatea sa? Dimensiunile neobișnuite sunt impresionante: lățime - 51 cm, lungime - aproximativ 70 m. Evenimentele înfățișate se desfășoară cronologic și este format din părți separate. Ele descriu 58 de scene din istoria cuceririi Angliei de către normanzi. Călăreții, animalele, clădirile, navele, sunt brodate cu fire multicolore pe un fundal deschis. Desenele sunt atât de detaliate, încât puteți afla despre hainele militarilor, armele și obiceiurile din acea vreme.

Genul de luptă a cunoscut o dezvoltare vastă în patrimoniul pictorului spaniol Francisco Goya - autorul seriei grafice „Ororile războiului”, francezul Eugène Delacroix, creatorul celebrei imagini a Libertății, care conduce poporul. Bătăliile, din lucrările artiștilor ucraineni sunt străbătute de un spirit special de patriotism, dorința de a onora eroismul ostașilor. Artiști ucraineni renumiți, care au activat în genul de luptă, au fost pictorul Mykola Samokysh, graficienii Mykhailo Deregus și Oleksandr Danchenko, în vremea noastră cronicarii ucraineni sunt pictorii Serhii Chaika și Artur Orlyonov, ilustratorul Serhii Ovcharenko.

Lupta de la Poltava

În compozițiile cu tematică maritimă, este înfățișat spațiul larg, obiectele din planul apropiat sunt descrise în detaliu, iar cele din depărtare - neclare, ca și cum ar fi fost învăluite în fum de tun. Reprezentarea bătăliilor navale necesită ca artistul să cunoască navele din vremuri diferite și capacitatea de a desena cu pricepere marea, porturile, de a stăpâni clarobscurul și elementele de bază ale științei culorilor.

? Cum accentuează artiștii drama luptei cu ajutorul culorilor? Cum corespund fenomenele naturale (valurile, norii) - evenimentelor? Desenați o linie imaginară a orizontului pe tablouri. Gândiți-vă de ce artiștii au folosit o astfel de linie de orizont.

William Lionel Willey. Bătălia de la Trafalgar

George Chambers.
Bombardarea Algeriei

Artur Orlionov. Cazacii hatmanului Pyotr Sahaidachny cuceresc Kaffa*

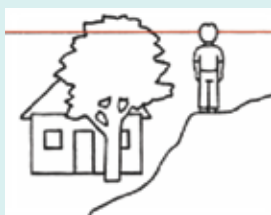
* 3 Conform materialelor resursei <https://esu.com.ua/article-76068>

Arte vizuale

Știți deja că **linia orizontului** - este locul în care cerul se „întâlnește” cu pământul. Deoarece, când începeți a desena porniți de la această linie. Într-adevăr, este foarte important. În grafică și pictură, structura imaginii este legată de ea. Uneori este clar vizibilă în imagine, iar alteori orizontul nu se vede peste tot, este "acoperit" de copaci, de case sau de nave pe mare.

Pe suprafața mării, a lacului sau a râului linia orizontului se vede foarte ușor. Se află în depărtare, parcă ar fi la marginea pământului, sub forma unei dungi neclare în nuanțe albastre.

Orizontul imaginar coincide întotdeauna cu nivelul ochilor pictorului. Însă acest nivel se schimbă, în funcție de faptul că este el așezat sau în picioare, pictează din vârful unui munte, de pe un pod, de pe un balcon sau undeva într-o vale. De obicei, linia orizontului trece aproape de mijlocul tabloului, puțin mai sus sau mai jos. Se disting două tipuri de orizont înalt și jos. În cazul unui orizont înalt, imaginea principală va fi pe pământ, iar în cazul unui orizont jos - pe cer. Deci, atunci când desenați o bătălie pe mare, alegeți ceea ce este mai important pentru voi: să arătați frumusețea norilor sau să subliniați revărsarea valurilor cu strălucirea focului din proiectile.

i *Varianta 1.* Desenați bătălia „Campania maritimă a cazacilor”.

Sfaturi în artă

- Încercați să desenați schițe ale corăbiilor cazacilor, conform epocii istorice.
- Imaginați-vă subiectul compoziției, stabiliți-i centrul.
- Conturați navele.

- Cu ajutorul contrastului de culori și a tonului, evidențiați centrul semantic al compoziției.
- Redați starea de spirit, atmosfera de luptă: descrieți valurile furtunoase și norii amenințători, care sunt în consonanță cu evenimentele eroice.

Varianta 2. Lucru în grup. Creați o serie de mărci poștale, care să reflecte luptele războiului contemporan.

Cutiuța artei

Genul de luptă (din franc. *bataille* - bătălie) - operă de artă plastică, dedicată reprezentării evenimentelor militare și a campaniilor militare.

Gobelen (din franc. *gobelin*) - este un tip de artă decorativă – aplicată, un covor de perete cu subiect sau compoziție ornamentală, țesut manual.

Gravura - este un tip de artă grafică, o imagine reprodusă (amprentă), după o placă pe a cărei suprafață a fost trasat sau gravat desenul în adâncime sau în relief.

Linia orizontului - este o linie imaginară, care separă cerul de pământ.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce subiecte și imagini sunt reprezentate în operele de artă, care aparțin genului de luptă?
2. Ce ați aflat nou din această temă? Ce v-a surprins?
3. Descrieți picturile dedicate bătăliilor maritime. Explicați caracteristicile compozițiilor, identificați liniile de orizont.

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați o serie de timbre pe o temă istorică, create în Ucraina.

Fantezez, experimentez, acționez

Cu ajutorul unui pahar cu apă, determinați linia orizontului la diferite înălțimi.

Muzica și dansul în viața cotidiană

? *Ce dansuri cunoașteți? Ce fel de muzică de dans vă place? Cum influențează asupra dispoziției voastre?*

Antonio Ermolao Paoletti.
Pe un balcon venețian

În cele mai vechi timpuri, muzica și dansul au jucat un rol important în viața cotidiană a omului. Dansul este una dintre cele mai vechi forme de artă, deoarece limbajul corpului este o modalitate accesibilă de exprimare a emoțiilor umane. Dansul a existat în diferite forme în cultura tuturor popoarelor lumii. Muzica și dansul înfrumusețau timpul liber al oamenilor și aduceau satisfacție.

Frederick Leighton. Lecție de muzică.

? *Ce se întâmplă în imagini? Credeți că copiii și adulții, înfățișați în imagini, sunt satisfăcuți emoțional de activitățile lor? Explicați-vă părerea.*

Arte muzicale

Muzică și dans... Cât de apropiată este această unire? Conținutul emoțional și figurativ al muzicii se reflectă în dans, iar caracterul acesteia este întruchipat în mișcări plastice.

Principala caracteristică a dansului - este ritmul. Caracteristicile esențiale ale limbajului dansului sunt tempoul (viteza de execuție) și dinamica (tensiune și amplitudinea de mișcare). Aceste elemente principale coincid cu elementele limbajului muzical. Iar modelul spațial și combinația de mișcări în compoziția de dans, dezvăluie înrudirea dansului cu artele vizuale. O importanță aparte îi revine tehnicii de dans – performanța pozițiilor de bază și pa, care conferă dansului armonie și perfecțiune.

? *Amintiți-vă tempo-urile muzicale și explicați cum se interpretează: Adagio, Andante, Andantino, Allegretto, Allegro, Presto.*

Există multe tipuri și forme de dans, ceea ce face imposibilă o clasificare unică în genuri. În funcție de numărul de participanți, dansurile sunt împărțite în dansuri solo, în perechi și grupuri. După menire — dansuri rituale, dansuri de scenă, sociale etc. Se disting următoarele grupuri mari de dansuri: populare, care sunt rezultatul tradițiilor vechi de artă populară; *clasice*, care au devenit baza baletului; *de bal*, care se dansau la baluri aristocratice; *sportive*, care sunt folosite pentru competiții etc.

? *Ce dansuri din întreaga lume cunoașteți? Numiți câteva dansuri populare ucrainene. Care dansuri descrise în imagini sunt populare și care sunt clasice?*

Natalia Papirna. Dans ucrainean

Edgar Degas.
Dansatori ucraineni

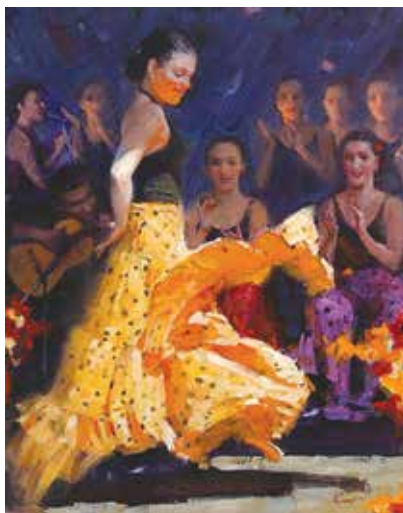
Dansatoare

Dansul de bal, care se dansează în perechi, a apărut ca un divertisment. Multe dintre ele erau dansate la baluri, dar mai târziu au ieșit din uz, de exemplu, menuetul și poloneza. Unele dansuri, dimpotrivă, au depășit cu mult granițele regiunii lor de origine, de exemplu, *flamenco* spaniol. Datorită combinației de cântec, dans, acompaniamentului de chitară și temperamentului înflăcărat, a cucerit lumea fără a-și pierde coloritul etnic. Originalitatea și complexitatea modelului ritmic al flamenco-ului este subliniată de *percuție*: bătăi din palme, pocnituri din degete, zgomot de tocuri, sunet de castaniete. Rochiile strălucitoare cu volanuri, atributele tradiționale (evantaiul și un șal mare de mătase cu franjuri) sporesc farmecul dansatorilor înflăcărați și pasionați, precum și întoarcerea bruscă și răsucirile hotărâte ale dansatorilor.

Comey Chen. Dansuri de bal (fragment)

Clement Kwan. Flamenco

Unele dansuri de bal au fost incluse în competițiile sportive internaționale, unde au fost sistematizate și împărțite în două programe, câte cinci dansuri fiecare: standard (european) și latino-american. Programul standard include: *valsul lent*, *quickstep (foxtrot rapid)*, *tangoul*, *foxtrot* și *valsul vienez*. Programul latino - american include: *cha-cha-cha*, *pasodoble*, *jive*, *rumba* și *samba*. Competițiile de dansuri de bal se desfășoară la toate nivelurile, de la începători (juniori) la profesioniști.

Dansuri sportive de bal: standard și latino-american.

? *Descrieți trăsăturile muzicale și coregrafice ale dansului de bal și ale valsului sportiv.*

Tangoul argentinian este la fel de răspândit în lume, ca și regele dansurilor - valsul. Este interpretat în perechi, adesea însoțit de un ansamblu, unde rolul principal este atribuit *bandoneonului*. Timbrul acestui instrument special conferă muzicii o notă unică de tristețe. De la divertismentul popular a apărut treptat tangoul de scenă, care a fost interpretat de profesioniști, concentrându-se pe spectacol. Diferența dintre tango-ul de scenă și sportiv de bal de tango-ul argentinian constă în - limitarea improvizației (toate mișcărilor respectă regulile) și, în același timp, utilizarea unor elemente coregrafice virtuozice mult mai îndrăznețe. Ritmurile și figurile sale caracteristice nu pot fi confundate cu niciun alt dans. Festivalurile și competițiile de tango au loc în multe țări, iar din 2003, în capitala Argentinei, Buenos Aires se desfășoară anual Festivalul și campionatul mondial de tango.

O influență extraordinară asupra diferitelor tipuri și forme de coregrafie a avut *dansul modern*. Acest dans liber a apărut în SUA ca opoziție a formelor tradiționale de balet și s-a răspândit în întreaga lume.

Fondatoarea noii direcții de artă a dansului a devenit Isadora Duncan. Ea a efectuat desculță mișcări improvizate complicate din punct de vedere tehnic.

În fiecare epocă se nasc dansuri noi. Apariția muzicii a determinat apariția dansurilor de *estradă*, care însoțesc spectacolele vedetelor pop.

Tango argentinian cu acompaniament de bandeon

Tango de bal

MOMENTE MAGICE ALE VIEȚII

Genurile de dans care s-au dezvoltat în afara școlilor și studiourilor, adică pe străzi, în curțile școlilor, în cluburi, se numesc de stradă. Acestea includ *break dance*, *hip-hop*, *letka-jenka*.

Astor Piazzolla. Libertango. Flamenco. Samba.

Școala visurilor

Muzică și versuri A. Komlikova

În inima fiecărui copil o sămânță-i semănată
Cu multă lumină și căldură e udată.
Flori frumoase – de educație îngrijite
Iar florile copii – sunt realitate nu vise.

Da, ea este școala visurilor, unde se seamănă speranță,
Unde profesorii cu bunătate și căldură învață
Se predă și fericirea, bunătatea însușesc,
Sub aripa dascălilor și talentele-nfloresc.

Excursie virtuală

Muzeul dansului flamenco a fost creat la Sevilla (Spania). Aici puteți vizita spectacole susținute de artiști celebri, vă puteți înscrie la un masterclas de flamenco și chiar puteți învăța să cântați la chitară. museodelbaileflamenco.com;

Muzeul de tango din Buenos Aires (Argentina) s-a transformat într-un mediu de spectacol pentru dansatori – legende.

Flamenco în muzeu

Tango Show din Buenos - Aires

Cutiuța artei

Dansurile de bal (fr. *bal*, din lat. *ballare* - a dansa) sunt dansuri în perechi care au apărut la balurile claselor privilegiate ale populației.

Bandoneonul - este un instrument muzical, care are multe asemănări cu acordeonul cu butoane.

Letka-jenka (din finl. - a legăna, a se clătina) - este un dans finlandez de bal pentru spectacol în masă, în care dansatorii sunt aranjați într-un șir.

Percuție (din lat. *percussio* - lovitură sau bătaie ritmică) - instrument muzical al cărui emisie sonoră rezultă în urma unei lovituri cu mâna sau cu baghete (bețe).

Tangoul (în span. *tango*) - este un dans în perechi care a apărut în Argentina sub influențe multinaționale (spaniolă, afro-americană etc.) și s-a răspândit în întreaga lume.

Flamenco - este un stil de muzică, cântec și dans spaniol, care s-a dezvoltat în Andaluzia; dansul și cântecul sunt acompaniate la chitară și castaniete.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți elementele comune și distinctive ale limbajului muzicii și dansului.

2. Ce dansuri sunt incluse în programele standard/europene și latino-americane ale competițiilor internaționale? Enumerați aceste zece genuri de dans.

3. Împreună cu colegii, discutați online despre rolul dansului în viața voastră. Identificați cinci dansuri preferate ale colegilor voștri.

Cercetare independentă, căutare media

Vizitați virtual muzeele de tango și flamenco. Vizionați diferite interpretări ale acestor dansuri, recunoscute de UNESCO ca patrimoniu cultural imaterial al umanității.

Fantezez, experimentez, acționez

Învățați mișcările unuia dintre dansurile, care vă interesează cel mai mult și dansați pentru a vă îmbunătăți dispoziția, mai ales în momentele în care aveți nevoie să vă eliberați de stres și oboseală.

Frumusețea de zi cu zi: Pictura de gen (scene cotidiene)

? *Ce scene cotidiene cunoscute ați văzut în imagini? Erau printre ele picturi dedicate sportului sau artei?*

Viața de zi cu zi a unei persoane – atât privată cât și publică – este reflectată de artiști în *pictura de gen*. Dacă în pictura sau sculptura istorică atenția se concentrează pe evenimente excepționale importante pentru popor sau pentru întreaga omenire, atunci conținutul scenelor cotidiene este ceea ce se întâmplă tot timpul.

Oamenii au fost mult timp interesați să „recunoască” în imagini unele episoade din viața lor: munca, timpul liber, sărbători în familie, dansuri.

1

2

3

4

- 1 — picturi egiptene; 2 - Paul Gauguin. Fete, care dansează la Pont-Aven;
3 — atelierul caligrafilor orientali și maștrilor miniaturişti (fragment);
4 — „Cea mai frumoasă cronologie a Ducelui de Berry: iulie (Recolta. Tunderea oilor)”

? *Ce scene cotidiene sunt reprezentate în ilustrații? Care dintre ele reprezintă munca și care – odihna? Descrieți oamenii și ocupațiile lor.*

Ca gen social independent, a prins contur în opera „micilor olandezi”, cărora nu le era frică să înfățișeze viața oamenilor obișnuiți așa cum era ea. Artiștii i-au pictat pe străzi, în interiorul casei – în camere confortabile și bucătării obișnuite.

Galeria de portrete

Jan Vermeer (1632–1675) - este unul dintre cei mai cunoscuți pictori olandezi, un reprezentant al școlii de pictură din Delft a Epocii de Aur. Artistul și-a petrecut toată viața în Delft. Și-a iubit orașul natal și l-a reprezentat în picturile sale. Vermeer vindea tablouri, adică, în sens privat, era un negustor de artă. A pictat în principal scene de gen impregnate de lumină, atmosferă de calm și armonie cromatică. În compoziții acorda mare atenție detaliilor. Cercetătorii contemporani consideră că pictorul a folosit realizările tehnice ale acelei perioade — camera obscură (precursorul camerei foto), care a făcut posibilă reprezentarea extrem de realistă a lucrurilor.

Lecție de muzică (fragment)

Atelierul pictorului

? *Ce se întâmplă în imagini? Ce puteți spune despre personajele reprezentate? Descrieți detaliile interioarelor, analizați compozițiile. Explicați semnificația tablourilor. Propuneți titluri pentru imagini.*

MOMENTE MAGICE ALE VIEȚII

Pictorii au descris cu căldură scenele cotidiene, momentele liniștite ale vieții de familie, lucrurile obișnuite, activitățile artistice, muzica și dansul.

Henri Matisse. Lecție de pian

Karl Larsson. Bucătăria

- ?** Cine este înfățișat în imagini? Unde se află acești oameni? Prin ce mijloace de exprimare artistică este transmisă atmosfera de confort familial? Vă simțiți liniștiți în timp ce priviți aceste tablouri?

În compozițiile picturii de gen, pictorii reflectă, de asemenea, jocuri și competiții sportive. Figurile sportivilor sunt de obicei pictate în mișcare.

Viktor Rzykh.
Hochei

Bill Brownridge.
Fata din Saskatoon

Bill Brownridge.
Jucători pe teren

- ?** Prin ce mijloace artistice transmit pictorii mișcările umane? Comparați tehnicile artistice folosite în imagini. Cum se realizează dinamica?

Sculptorii au fost, de asemenea, interesați de temele cotidiene, inclusiv de sport și artă. Lucrările de șevalet pot fi văzute în galeriile de artă. Statuile și reliefurile de obicei decorează parcurile, piețele și complexele sportive. Figurinele sunt utilizate pentru a decora casele oamenilor.

Monumentul lui John Stockton din Salt Lake City (SUA)

Sculptură a tinerilor jucători de hochei din Toronto (Canada)

Antonio Canova.
Dansatoare

Demeter Chiparus. Dans

Statuetă a unui muzician

? *Observați modul, în care sunt transmise ipostazele și mișcările oamenilor în sculptură. Găsiți lucrări statice și dinamice.*

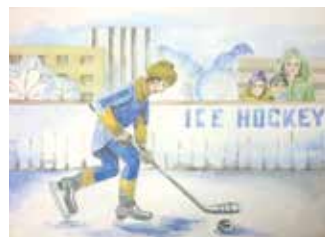
Arte vizuale

Pentru a desena sau a sculpta oameni în mișcare (dansatori, sportivi), este necesar să se respecte proporțiile figurii, expresivitatea ipostazei, gesturile, accentuând dinamica.

i Creați o pictură de gen „Sporturile de iarnă”.

Varianta 1. „Tânărul jucător de hochei la antrenament”.

Varianta 2. ”Steaua patinajului artistic”

Cutița artei

Pictura de gen (scene cotidiene) - este reprezentarea în artele vizuale a unor scene din viața de zi cu zi, personală și socială a unei persoane.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți caracteristicile picturii de gen. Prin ce se deosebește de pictura istorică?

2. Comparați scenele cotidiene în pictură și sculptură. Dați exemple.

3. Ce ați aflat nou despre trăsăturile imaginii unei persoane în mișcare? Ce momente neclare au apărut, care necesită un studiu suplimentar?

Analizați modul în care pictorul italian Gino Severini reprezintă dinamica mișcării, care a combinat într-un plan diferite episoade de dans.

Gino Severini.
Dansatoarea albastră

Cercetare independentă, căutare media

Comparați picturile de gen cu temă comună. Completați tabelul comparativ.

	Lecția de muzică” de J. Vermeer	„Lecția de pian” de A. Matisse
Conținut		
Subiect		
Compoziție		
Colorit		

Fantezez, experimentez, acționez

Jocul „Imaginea prinde viață” (lucru în grup). Fiecare grup creează „imagini vii” ale picturii de gen (pantomimă), în baza subiectului operelor din manual. Celălalt grup trebuie să ghicească ce imagine este și să o demonstreze pe a lor.

Genul care insuflă optimism. Vivat, opereta!

? *Gândiți-vă de ce practic nu există opere în repertoriul teatrelor de operă. Explicați de ce sunt create teatre separate pentru acest gen.*

*D*acă doriți să vă simțiți în mijlocul unei sărbători minunate, atunci vă invităm să pătrundeți în lumea plină de veselie și culoare a opere-tei. Acest gen este o sinteză a muzicii, a dansului, a artelor vizuale (decoruri, costume, grimă) și a interpretării virtuoză a actorilor-vo-calști acompaniați de orchestră, cor și balet. De asemenea include glume, distracție, bună dispoziție, farmec și eleganță. Numai în ope-retă există o ușoară indiferență, o dorință de a râde de situațiile vieții cotidiene.

Excursie virtuală

Vizitați Teatrul Național Academic de Operetă din Kiev, al cărui deviză este „Un pas spre sărbătoare”. Faceți cunoștință cu istoria sa, clădirea, amenajarea sălii, repertoriul. opereta.com.ua

Arte muzicale

Cuvântul „operetă” este foarte asemănător cu cuvântul „operă”. Și nu e de mirare, pentru că înseamnă „operă mică”. Ea mai este numită și „sora mai mică a operii”. Opereta are toate componentele unui spectacol de operă - uvertură, arii, ansambluri, coruri. Doar opereta este creată pe un subiect comic, de aceea predomină muzica ușoară, distractivă.

În timpul spectacolului, dialogurile vorbite alternează cu numere muzicale, care sunt mai scurte decât numerele din operă. Spre deosebire de un spectacol muzical, orchestra operetei are componență clasică. Actorii de operetă trebuie să fie univer-sali: să cânte frumos, să danseze bine și să-și interpreteze cu măiestrie rolurile.

Compozitorul francez Jacques Offenbach, care a pus în scenă prima operetă în 1858, este considerat „părintele” operetei. Interesant este faptul că istoria acestui gen a început cu același scenariu, ca și istoria operei – mitul lui Orfeu și Euridice... dar cu adaos de comedie la subiect – „Orfeu în infern”. Deși opereta își are originea în Franța, acest gen a atins apogeul în creația compozitorului austriac Johann Strauss (opereta „Liliacul” și altele).

Scena din opereta „Liliacul”

Muzica compozitorului maghiar Imre Kalman este de neegalat în genul operetei, în ceea ce privește festivitatea, rafinamentul melodiei și orchestrația. Cele mai bune operete ale lui Kalman includ „Prințesa Circului”, „Silva”, „Contesa Maritza”.

În muzica ucraineană, fondatorul operetei moderne a fost compozitorul Yaroslav Barnych, care a scris patru lucrări de acest gen, inclusiv celebra „Hutsulka Ksenia”.

Sculptura lui I. Kalman la Budapesta

Afișe de operete ucrainene

*Imre Kalman. Aria domnului X din opereta „Prințesa Circului”.
Iaroslav Barnych. Cântec - tango din opereta „Hutsulka Ksenia”.*

*Exprimați-vă impresiile despre muzică. Cum v-a afectat starea de spirit?
Cum ariile – portretele muzicale – dezvăluie imaginile personajelor principale ale operetei prin muzică?*

MOMENTE MAGICE ALE VIEȚII

Conform subiectelor multor operete, acțiunea se petrece la baluri. Iar balul este întotdeauna o sărbătoare! Luminos, colorat, strălucitor, luxos! Când ajungi la bal, parcă ai fi într-un basm.

Primul Bal de operă a avut loc la Viena în 1935. De atunci, tradiția de a organiza anual Balul de la Viena este unul dintre principalele evenimente sociale din Europa. Balurile au loc nu doar în viața adulților, ci și a copiilor. De exemplu, un bal școlar dedicat ultimului clopoțel, diferă de dansurile obișnuite sau discotecă?

Balul are propriul său *ceremonial* și reguli de conduită. În primul rând un set de dansuri executate într-o ordine prestabilită. Ce face balul deosebit? Ținuta de ceremonie, desigur! Cavalerii purtau frac, smoking sau costume clasice negre, o cămașă albă cu papion. Doamnele își alegeau rochiile după moda acelei epoci.

James Tissot. Bal la operă

Pentru fete erau cusute rochiile albe, albastre deschise și roz. O componentă importantă a costumului de bal pentru femei era evantaiul și mănușile (pe care, conform etichetei, trebuia să aibă și bărbații). La început, balurile erau deschise cu poloneză, iar mai târziu începeau cu un vals. În opera regelui operetei de jazz Pal Abraham, dedicată balului, răsună melodii de vals, tango, foxtrot, rumba etc.

Pal Abraham. Operetă
„Ball la Savoy”
(dansuri la alegere)

Descrieți și comparați dansurile, care le-ați auzit în operetă.

Pictorii din diferite timpuri au fost fascinați de fenomenul uimitor al balului, elementul de dans al mișcării.

Muzica - reprezintă emoțiile, care cresc în sunet, dansul - este mișcare continuă, iar pictura - imagini ”înghețate”. Cum se pot combina aceste tipuri diferite de artă?

Figurile, care dansează în tablourile dedicate balului par să plutească în aer, în timp ce alte perechi se pierd în spațiul sălii. Atenția publicului se mută de la interioarele ceremoniale la eleganța ipostazelor domnilor și la grația doamnelor, care valsează. Ritmul dansatorilor și dansatoarelor din tablou prin mijloace artistice reflectă ritmurile muzicale ale dansului.

Victor Gabriel Gilbert. O seară elegantă

Cutiuața artei

Balul (din franc. *bal* - a dansa) - este un eveniment solemn, a cărui componentă principală este un program de dans.

Opereta (din ital. *operetta* - operă mică) - este un gen muzical-teatral, care combină trăsături ale operei (în primul rând comice), teatrului dramatic și baletului.

Ceremonialul - este un ritual, o procedură solemnă, un procedeu stabilit pentru desfășurarea recepțiilor, procesiunilor etc.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Comparați opereta cu opera, baletul și spectacolul muzical.
2. Dați exemple de operete celebre, numiți autorii lor.
3. Povestiți-ne despre ceremonialul balului. Ce dansuri au deschis balurile?

Cercetare independentă, căutare media

Opereta Națională Academică din Ucraina implementează metoda de discriminare a spectacolului. Acesta este o voce specială, care comentează în direct spectacolul pentru publicul nevăzător (deficienți de vedere), căruia i se explică tot ceea ce nu poate fi urmărit vizual: decorul, acțiunile personajelor scenice. Aflați ce spectacole pot fi vizionate folosind această metodă.

Fantezez, experimentez, acționez

Propuneți o idee pentru un format interesant de bal de Anul Nou.

Sărbătoare și bal în pictură

? *Ce tablouri, dedicate sărbătorilor de iarnă vă plac? Care ritualuri populare sunt reprezentate de obicei pe felicitările de Crăciun și Anul Nou? Ați fost vreodată la balul de Anul Nou? Exprimați-vă impresiile.*

*U*na dintre temele preferate ale pictorilor – este sărbătoarea. În sezonul de iarnă, acestea sunt în primul rând sărbătorile de Anul Nou și Crăciun. Ele sunt însoțite de colinde și urături, „Capra” cu cojocul întors pe dos, ”Ursul” ș.a.

Un atribut obligatoriu al colindătorilor este steaua, care este împodobită cu zurgălăi și panglici. Adulții, dar mai ales copiii, așteptau cu nerăbdare ajunul Crăciunului cu douăsprezece feluri de mâncare pe masa, la care se aduna întreaga familie. Toate aceste tradiții, păstrate din cele mai vechi timpuri de ucraineni și alte popoare creștine din Europa, au fost reprezentate detaliat de pictori și, cel mai important, au transmis atmosfera veselă, misterioasă de sărbătoare, confort, fericire și pace.

Natalia și Roman Yusypchuk.
Din seria „Crăciun la huțuli” (pictură pe sticlă)

Tatiana Garkava. Pictura Petrykivka de Crăciun

Mykola Pymonenko.
Vrăji de sf. Andrei

Karl Larsson. Ajunul Crăciunului

Ce evenimente au loc în fiecare tablou al picturii de gen?

Unde și când au loc acțiunile? Imaginați-vă că sunteți printre personajele reprezentate, încercați să pătrundeți în atmosfera de sărbătoare. Descrieți oamenii, hainele lor, ocupațiile, servirea mesei festive. Descrieți compozițiile. Care dintre ele sunt decorative?

Tradițiile laice de sărbătorire a Anului Nou în țările europene sunt la fel de interesante și diverse. Știți deja despre varietatea muzicală și de dans a balului, eticheta sa originală. Artiștii din timpuri diferite au reprezentat nu numai baluri, ci și mascarade.

Jacob Rousseau.
Mascarad în teatrul
orășenesc

Analizați compoziția balului mascat. Observați în imagine profunzimea spațiului, perspectivei din interior. Cum accentuează artistul expresivitatea ipostazelor și mișcărilor personajelor? Care detalii (arcade, coloane, lămpi) accentuează ritmul tabloului? Care este rolul clarobscurului și al contrastului în crearea armoniei și a unei atmosfere de sărbătoare?

Galeria de portrete

În patrimoniul pictorului francez **Pierre Auguste Renoir** (1841–1919) pictura de gen ocupă un loc semnificativ, deoarece are o serie de lucrări dedicate temeii dansurilor. Născut într-o familie săracă și numeroasă din Paris, nu a putut obține o educație artistică profesională, însă a avut posibilitatea de a învăța singur, copiind capodoperele de la muzeul Luvru.

Stilul creativ al artistului se caracterizează prin emoționalitatea picturilor, al căror subiect au fost momentele trecătoare ale vieții francezilor obișnuiți. Renoir a pictat trei tablouri în care a reprezentat perechi care dansează și le-a detaliat în funcție de mediu: „Dansul în oraș”, „Dansul la țară”, „Bal la Moulin de la Galette”. Ultimul este unul dintre cele mai renumite picturi ale lui Renoir. Această scenă cotidiană a fost pictată (plein air) în aer liber. Ideea complexă a unei săli aglomerate cu turiști într-o cafenea de vară s-a dovedit a fi de succes. În reprezentarea scenei cotidiene, totul trăiește și se mișcă natural: unii vorbesc și râd, alții dansează plini de viață. Reflecțiile imaginare formează pete de lumină, care joacă pe fețele și hainele oamenilor. „Balul” este un imn al tinereții și al bucuriei, „cântat” de pictor în limbajul culorilor.

Pierre Auguste
Renoir.
Balul la Moulin
de la Galette

? Analizați compoziția imaginii. Găsiți centrul compoziției. Cum sunt reprezentate persoanele din prim-plan și cele de pe fundal?

Pictorul american de origine iraniană, *Mahamoud Sabzi*, a renunțat la realism în reprezentarea dansurilor: chipurile oamenilor din imagine sunt abstracte, nu desenate. Atenția este concentrată pe ritmul figurilor, expresia ipostazei dansatorilor și pe culoare.

? *Imaginați-vă ce muzică poate „răsuna” în tabloul lui Sabzi și în cafeneaua de stradă pariziană, înfățișată de Renoir. Fragmentele căror instrumente „sugerează” caracterul muzicii de dans? Comparați aceste două lucrări ale picturii de gen cu aceeași tematică. Analizați modul în care este redată profunzimea spațiului.*

Mahamud Sabzi.
În ajunul Anului Nou

i **Varianta 1.** Desenați o scenă cotidiană. Teme orientative: „Sărbătoare”, „Balul de Anul Nou” (*guașă sau creioane colorate, carioci*). Transmiteți stările de bucurie și fericire care ni le oferă momentele magice ale vieții.

i **Varianta 2.** Vizionați filmul ucrainean „Hutsulka Ksenia” (reg. O. Demyanenko). Propuneți o idee pentru un videoclip de promovare pentru opereta (spectacol muzical) cu același nume a lui Yaroslav Barnych. Desenați schița.

Arte vizuale

Pentru a crea o imagine tematică cu mai multe figuri, trebuie să observați cu atenție fenomenele spațiale din mediu și să cunoașteți tehnicile de reprezentare artistică în plan:

- reducerea iluzorie a obiectelor îndepărtate după principiul „*mai aproape - mai jos și mai mare, mai departe - mai sus și mai mic*”;
- blocarea parțială a obiectelor îndepărtate de către cele mai apropiate;
- reproducerea profunzimii spațiului prin detalierea imaginii în prim plan. Detalierea presupune că obiectele din apropiere sunt percepute clar și prin textură, iar obiectele îndepărtate sunt percepute în general, fără detalii. Contururile obiectelor apropiate sunt mai clare, iar contururile obiectelor îndepărtate – mai puțin clare.

Cutiuța artei

Plein air (din franceză *en plein air* - în aer) – pictură practică în aer liber, care are ca scop reproducerea atmosferei, luminii și efectelor cromatice specifice peisajului natural.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Povestiți ce evenimente și subiecte sunt reprezentate de pictori în picturile de gen, dedicate temei Crăciunului și Anului Nou.
2. Care sunt caracteristicile imaginii unei persoane care dansează? Dați exemple de picturi pe tema balului.
3. Explicați tehnicile de reflectare iluzorie a profunzimii spațiului într-o compoziție tematică.

Cercetare independentă, căutare media

Găsiți printre felicitările electronice de Crăciun și Anul Nou pe cele care folosesc motive etnice ucrainene, în special pictura Petrykivka.

Fantezez, experimentez, acționez

Realizați un mini-experiment: faceți schițe în aer liber, apoi desenați aceste obiecte sau fenomene acasă. Observați cum se schimbă efectele în dependență de lumină.

Verificăm reușitele

1 Care dintre genurile vocale s-a răspândit în folclor?

CÂNTECUL BALADA IMNUL ROMANȚA SERENADA

2 Numiți operele compozitorilor reprezentați în portrete. Cine dintre ei este fondatorul muzicii profesionale ucrainene?

3 Care dintre genuri aparțin muzicii corale?

OPERA FRESCA ORATORIUL ROMANȚA CANTATA

4 Ce dansuri sunt reprezentate în ilustrații?

5 Ce dans este de prisos în lista programului latino-american?

CHA-CHA-CHA JIVE RUMBA SAMBA ZUMBA PASODOUBLE TANGO

6 Ce gen muzical unește aceste ilustrații?

Verificăm reușitele

- 1 Identificați în ilustrații: portrete de cuplu și de grup, autoportret, portret de profil, tondo.

- 2 Numiți tipurile și genurile de sculptură.

- 3 În ce tipuri de artă plastică este folosit acest gen? Explicați-i caracteristicile.

- 4 Identificați fresca, mozaicul și vitraliul din ilustrații. Explicați diferența dintre aceste tehnici artistice.

- 5 Determinați în ce tipuri de artă este folosit acest gen. Numiți-l. Care dintre ilustrații are o perspectivă aeriană?

- 6 Ce au aceste imagini în comun? Definiți genul. Care dintre ele este dinamică?

Genuri camerale instrumentale: preludiu, toccata

? *Dați exemple de lucrări instrumentale care au un titlu sau un program. Vă ajută să înțelegeți mai bine sensul muzicii? Ce voci de păsări ați auzit? Ce păsări sunt menționate cel mai des în cântecele populare ucrainene?*

Din antichitate oamenii au simțit și au înțeles că unele melodii sunt atât de expresive încât pot fi înțelese chiar și fără cuvinte. Cântând la instrumente muzicale, ne transmitem sentimentele și gândurile printr-un limbaj muzical, care este diferit de limbajul verbal. Multe lucrări instrumentale au titlu, uneori fiind un epigraf, care explică sau fac aluzie la sensul muzicii.

O astfel de muzică se numește muzică programatică. Muzica programatică poate fi generalizatoare, poate avea doar titlu, poate fi desfășurată, detaliată. Ea evocă asocieri specifice în rândul ascultătorilor.

Există două tipuri de muzică programatică: picturală și narativă. Ipostazele primului tip „pictează” în imaginația lor tablouri ale naturii, portrete. Ipostazele de tip narativ sunt legate adesea de opera literară și caracterizează o anumită succesiune de evenimente.

Rafal Olbinskyi. Sunete de vioară

În muzica programatică, există multe lucrări care sunt dedicate naturii vii – florei și faunei. Vocile încântătoare ale păsărilor nu puteau trece neobservate de compozitori. A. Mesian a considerat cântecul unic al păsărilor ca fiind „slujitori ai sferelor cerești”.

Omul a visat mereu să zboare ca o pasăre, de aceea păsările au fost mereu reflectate în cântecele ucrainene, legende și basme, reprezentate în picturi, broderii și ornamente.

Olesya Vakulenko.
Cântarea Ucrainei

Andriy Pikush. Cucul și călinul (fragment)

? *Ce reprezentanți ai faunei înfățișează Olesya Vakulenko în imaginea Cântarea Ucrainei? Gândiți-vă un titlu pentru imagine. Ce fel de muzică „sună” în imaginația voastră? Ce păsări sunt simboluri ale Ucrainei? Amintiți-vă ce lucrări dedicate păsărilor ați ascultat în anii precedenți.*

Care dintre compozitori a creat catalogul de cântece ale păsărilor, adică a fost ornitolog muzical?

Unele păsări sunt cunoscute pentru muzicalitatea lor, melodiile distinctive și timbrurile unice. Prin sunetele muzicale pot fi transmise și particularitățile mișcărilor: lentă, ca o lebedă, săltăreață, ca o vrabie. Oamenii admirând cântecul unei ciocârlii, trilurile virtuozose ale privighetorii, ritmurile ciocănitării, intonațiile cucului, le-au înzestrat cu calități magice.

Compozitorii claveciniști francezi L. Daken, Zh-F. Ramo au întruchipat imagini de păsări în *miniaturi programatice*.

Italianul O. Respighi a creat compoziții orchestrale bazate pe motivele compozitorilor din trecut. Imitând vocile păsărilor, a folosit instrumente de suflat, precum și genurile de muzică *preludiu* și *toccata*.

Louis Ducken. Cucul (clavecin). Jean-Philippe Rameau. Apelul păsărilor (pian). Ottorino Respighi. Preludiu. Toccata. ("Cucul").

- ? *Comparați imaginile muzicale ale păsărilor (registru, dinamică, tempo). Descrieți timbrul clavecinului. Ce instrumente de suflat sunt folosite în compozițiile orchestrale?*

Titlurile lucrărilor instrumentale direcționează imaginația ascultătorului, ajută „să picteze” în minte ceea ce sugerează autorul. Orice programă este ca „semnele rutiere” care facilitează drumul unui călător în lumea artei muzicale. În același timp, nu trebuie să vă bazați doar pe explicațiile verbale. Principalul lucru este să simțiți caracterul și starea de spirit a muzicii.

Arte muzicale

Preludiul și toccata - sunt genuri instrumentale camerale, care au apărut în muzica pentru pian și orgă și au fost folosite de obicei, ca părți introductive de improvizație la lucrările mari. De exemplu, cea mai cunoscută toccată și fugă în re minor pentru orgă de J. S. Bach a fost tradusă pentru diferiți interpreți. La fel de populară este și toccata pentru orchestra simfonică a lui Paul Moriah.

Preludiul a devenit un gen independent în creația lui F. Chopin. El a combinat preludii ne-programate în cicluri de 24 de piese. Și în ciclul de preludii de K. Debussy, fiecare piesă avea un titlu programatic. Colecții de preludii, în mare parte lirice, au fost scrise de Vasyl Barvinskyi.

Artistul ucrainean contemporan Ivan Marchuk și-a numit compozițiile sale „Preludii colorate”, adică a folosit numele unui gen muzical.

- ? *Ce preludii v-au interesat mai mult - programatice sau fără titlu? Explicați de ce acest gen instrumental aparține muzicii de cameră.*

Se consideră că frumusețea muzicii păsărilor este transmisă perfect de timbrul sonor al *clavecinului*, un instrument cu clape, precursor al pianului. Acest instrument străvechi suna cândva în sufrageriile familiilor bogate. Muzicianul, concurând cu discuțiile laice, încerca să atragă atenția cu invenții amuzante.

Astfel au apărut piesele programatice cu tehnici de imitație a sunetului.

Timbrul transparent, metalic al clavecinului imita ciripitul păsărilor în melodii cu decorații numeroase. Clavecinul avea două clape, spre deosebire de *spineta mică*.

Cornelis Trost. Familie lângă clavecin

Spinetă

Clavecin

În muzica ucraineană, există și lucrări dedicate faunei păsărilor, de exemplu, piese programatice în miniatură pentru copii. Titlurile pieselor dau conturul general al imaginii unei păsări și dirijează imaginația la anumite fenomene naturale, care există în afara muzicii, dezvăluind parcă secretele acesteia. Imaginile vii sunt completate de elemente de imitație a sunetului.

Vasil Barvinskyi. „Coțofana”, „Vrabia”. Preludiul nr. 2 pentru pian.
Serhii Bortkevici. „Rățușca cea urâtă”, „Privighetoarea” (din ciclul „Imagini muzicale” după poveștile lui H.K. Andersen).

Cum imită sunetele pianului cântecul și mișcările păsărilor? Cărui tip de muzică programatică aparțin piesele ascultate?

Joc-imitație „Ghicește pasărea”. Imită cântecul unui cuc, al unei privighetori sau improvizează o partitură ritmică a unei ciocănituri cu vocea ta sau cu un instrument.

Galeria de portrete

Vasyl Barvinskyi (1888–1963) a fost un compozitor, pianist și profesor ucrainean. S-a născut în Ternopil, dar în curând familia s-a mutat la Lviv. A primit educație muzicală profesională la Conservatorul din Praga. A studiat și la Facultatea de Filosofie a Universității Charles. După întoarcerea la Lviv, V. Barvinsky a devenit director al Institutului Superior de Muzică Mykola Lysenko.

Soarta artistului a fost tragică: a fost arestat pentru calomnie și condamnat la 10 ani în lagărele din Mordovia. Manuscrisele operelor sale au fost distruse în mod barbar. După întoarcerea din exil, compozitorul și-a concentrat toate eforturile pentru a restaura aceste lucrări din memorie. Patrimoniul muzical al lui V. Barvinsky acoperă diverse genuri pentru pian, violoncel, ansamblu de cameră, cor, orchestră.

O trăsătură caracteristică a stilului compozitorului-liric este înclinația către miniaturi instrumentale.

Așa o iarnă e doar în Ucraina

Muzica și versuri U. Sokolyshyn

1. Замела зима гори і долини,
Не впізнати тепер ліси
і полонини,
Снігом вкрило все —
і міста, і села,
А в душі живе музика весела.

Приспів:

Така зима лише на Україні,
Співочій, рідній, милій і єдиній,
І де б ви не були, в якій країні,
Вертайтеся до рідної святині.
Така зима лише на Україні,
Тут казка лісова чарує нині,
І чути спів десь там на полонині,
Така зима лише на Україні.

2. Горами летить пісень
моїх відлуння,
Хай воно дзвенить на добро,
на радість людям,
Щоб співали всі раділи,
танцювали,
Щоб ніколи ми горя не зазнали.

Приспів.

Cutiuța artei

Clavecinul (în ital. *clavicembalo*, în franc. *clavecin*, în germ. *cembalo*) - este un instrument muzical străvechi, ale cărui sunete se obțin prin ciupirea coardelor de către un dispozitiv acționat de clape. Un vechi instrument muzical, asemănător cu clavecinul, de dimensiuni mici - spinetă.

Miniatură (din franc. *miniature*, din lat. *minium* - vopsea roșie, cinabru)

o operă de mici dimensiuni, de obicei piesă instrumentală

o operă de dimensiuni reduse din arta plastică

operă literară de dimensiuni mici

Preludiul (din lat. - înainte și joc) - este un gen de muzică instrumentală camerală, o mică piesă, care servește ca parte introductivă a unei piese muzicale mari.

Muzică programatică - compoziție muzicală, care își propune să ilustreze sau să urmărească explicit o temă dată, au un program sub forma unui titlu, epigraf sau explicații verbale.

Toccata - este o piesă muzicală de virtuozitate pentru un instrument sau pentru orchestră, având un temp rapid și un ritm sacadat.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți, trăsăturile de gen ale unei piese în miniatură, a unui preludiu, a unei toccate.

2. Din ce grupă de instrumente face parte clavecinul? Ce alte instrumente din această grupă cunoașteți?

3. De ce, după părerea voastră, a apărut muzica programatică? Explicați.

Cercetare independentă, căutare media

Găsiți informații despre influența muzicii asupra păsărilor și despre muzicalitatea acestora. Comparați diferite surse și evaluați-le credibilitatea.

Ascultați vocile păsărilor și alegeți-le pe cele ce cântă cel mai frumos.

Fantezez, experimentez, acționez

Experimentați: redați cântecul păsărilor folosind tehnici de imitare a vocii, sintetizatorul sau pianul. Includeți-le în plailistul vostru, pentru relaxare emoțională,

„Taka-Takata” de Paul Moriah (de exemplu, versiunea cu vizualizarea „Dansul colibri”).

Genul animalistic

- ? Gândiți-vă, care dintre genurile de artă plastică este cel mai vechi. Amintiți-vă ce pictau oamenii primitivi pe pereții peșterilor. Ce păsări sunt reprezentate în arta decorativă ucraineană, în pictura Petrykivka?

De când omul primitiv a început să reprezinte animale pe stânci, a apărut *genul animalistic* – unul dintre cele mai vechi din arta plastică. Interesul permanent al artiștilor pentru acest gen a fost păstrat din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. Astăzi, imaginile cu animale pot fi văzute peste tot - în pictură, grafică, sculptură, arte decorative, precum și în design și publicitate. Artiștii care se specializează în acest gen se numesc – *animaliști*.

Irina Kuzmenko. Cerbii

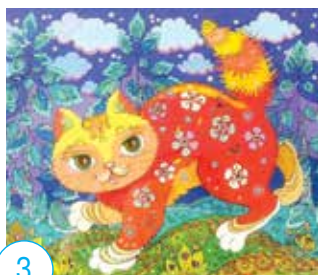

1

2

- 1 – Viktor Vasarely. Zebre;
2 – Franz Mark. Calul albastru;
3 – Valentina Matvienko. Pisica;
4 – Oleg Doroșenko. Câțelul din pantof.

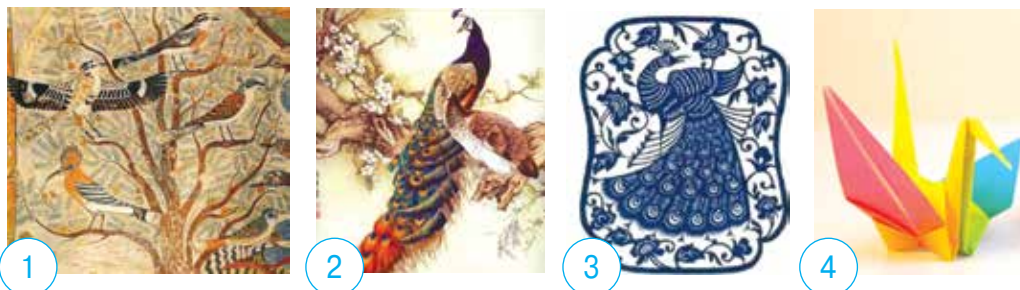
3

4

- ? Identificați în ilustrații lucrările genului animalistic, care aparțin graficii, picturii, sculpturii, artei decorative.

Artiștii urmăresc cu atenție păsările pentru a surprinde frumusețea lor uimitoare, zborul rapid al unei rândunici sau dansul grațios al unui cocor. Genul animalistic a atins un nivel înalt de măiestrie în arta civilizațiilor antice din Orient, unde exista o tradiție de a descrie reprezentanți ai florei și faunei, inclusiv păsările. Cocorul japonez din hârtie, realizat în tehnica origami, a devenit un simbol al fericirii și al norocului.

1 — păsări cântătoare (Egiptul Antic); 2 — stil chinezesc „păsări-flori”;
3 — „jianzhi” (decupaj de hârtie chinezesc; 4 — origami

În arta ucraineană, păsările au fost mult timp descrise ca simboluri ale destinului. De exemplu, barza era considerată un protector al copiilor și al valorilor familiale. Se cânta „Barza s-a nădit..” sau „O, cucule sur ...”, iar imagini-simboluri stilizate au apărut pe ornamentele de broderie și ouă încondeiate, în dantelă pentru decupaje.

Păsări pe obiecte de artă decorativă și aplicată ucraineană: broderie, decupaj, ceramică

? *Comparați obiectele de artă decorativă și aplicată ucraineană cu cele ale altor popoare.*

Păsările - sunt un motiv tradițional în pictura ucraineană Petrykivka, inclusă în patrimoniul cultural mondial UNESCO.

Galeria de portrete

Anna Samarska - este pictorița renumită din Ucraina, laureată a premiului Kateryna Bilokur, fondatoarea dinastiei măștrilor de artă. S-a născut în 1942 în satul Bohdanivka, din regiunea Kiev, chiar în satul, care a devenit celebru datorită Katerynei Bilokur, care a fost mentorul Annei încă din copilărie. Mai târziu, ea a cunoscut-o pe Marfa Tymchenko, o renumită meșterită din Petrykivka - și a ajuns și ea în Petrykivka, unde locuiește până în prezent. Creația A. Samarska este un fel de sinteză a picturii decorative și a picturii Petrykivka.

Într-o singură lucrare, pictorița combină o floare realistă și una stilizată. Particularitatea lucrărilor sale - sunt păsările grațioase în compoziții complexe cu soluții cromatice originale.

Măiestria artistică a Annei Mykolaivna le inspiră pe fiica ei Tamara și pe nepoata Olesya, care și-au găsit propriul stil. Tamara Vakulenko continuă tradițiile familiei, creând lucrări monumentale în interioare, picturi pe hârtie, pe material, pe lemn și metal -împreună cu soțul ei - Oleksandr Vakulenko .

Olesya Vakulenko creează compoziții etnice de designer pentru hainele moderne. Colecția ei de rochii „Arborele vieții” a câștigat un premiu la Expoziția Internațională. Ea este și autoarea unei serii de planșe de colorat antistres, bazate pe arta populară.

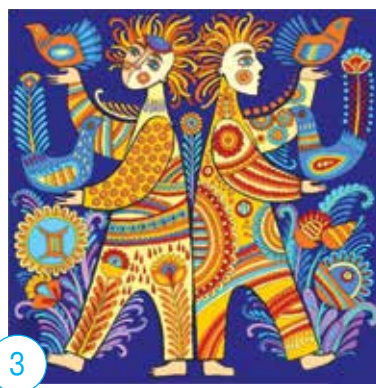
Lucrările dinastiei familiei emană o energie pozitivă puternică. Descoperiți și voi această frumusețe uimitoare a păsărilor și florilor magice.

1

2

3

Petrykivka din dinastia familiei: 1 — Anna Samarska;
2 — Tamara Vakulenko; 3 — Olesya Vakulenko

? *Descrieți creațiile meșteritelor din Petrykivka: compoziția, motivele florei și faunei, gama de culori, caracteristicile stilului autorului.*

Arte vizuale

În arta decorativă, inclusiv în arta ucraineană, păsările și florile sunt pictate nu în mod realist, ci stilizat. Stilizarea presupune un desen simplificat clar și contrastant, formă laconică. Artiștii evită micile detalii, specifice reprezentării realiste a păsărilor. Pentru a stiliza imaginea unei păsări, este necesar să subliniem trăsăturile sale cele mai caracteristice. Stilizarea nu redă volumul obiectelor, imaginația îl „desenează” singură. Nu doar forma este stilizată, ci și culoarea, care este folosită local și în contrast pentru a sublinia expresia. Există un spațiu imens pentru imaginație. Însă, nu uitați că pasărea stilizată trebuie să fie ușor recunoscută.

Excursie virtuală

Vizitați Muzeul Național de artă decorativă populară ucraineană, care conține una dintre cele mai mari colecții de pictură Petrykivka (lucrări de Marfa Tymchenko, Tetyana Patia, Fedir Pank, Anna Samarska etc).

www.mundm.kiev.ua/VISIT/INFO.HTML Capitolul „Pictură decorativă”.

Tema păsărilor și florilor și-a găsit întruchiparea originală în opera lui Susan Bordet, o pictoriță – acuarelistă americană, care și-a combinat dragostea pentru artă și biologie. Caracteristicile botanice ale păsărilor sunt reproduse în mod realist în compoziții. Subiectul ei preferat sunt păsările cântătoare: pentru acești muzicieni, artista a creat în grădina de lângă casa sa o oază cu cascadă. Susan, împreună cu un grup de artiști, luptă pentru conservarea faunei sălbatice, atitudine grijulie față de ea.

FAUNA ÎN ARTĂ

Varianta 1. Creați o imagine decorativă a unei păsări, după motivele picturii populare ucrainene, pentru a decora haine - rochii, tricouri etc (guașă).

Varianta 2. Decupați vrăbii, care ciripesec vesel (aplicație).

Varianta 3. Lucru în grup. Formați două grupuri, desenați ilustrații pentru imaginile muzicale ale lui S. Bortkevich, după basmele „Rățușca cea urâtă” și „Privighetoarea” de H.K. Andersen (creioane colorate).

Cutiuța artei

Gen animalistic (din latină - animal) - reprezentarea animalelor în arta plastică și decorativă.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Continuați propoziția: „Astăzi am aflat..., a fost interesant..., a fost greu..., mi-am dat seama că..., acum pot să...”.

2. Cum se numesc artiștii, care și-au dedicat lucrările reprezentării animalelor, păsărilor și insectelor? În ce tipuri de artă puteți vedea aceste imagini?

3. Cum înțelegeți cuvântul stilizare? Dați un un exemplu cum sunt reprezentate păsările în arta decorativă.

Cercetare independentă, căutare media

Găsiți informații despre motivele ornitologice în designul modern.

Design de fotoliu cu păun

Design de haine

Bijuterii ornitologice

Vază din porțelan

Fantezez, experimentez, acționez

Creați un conspect vizual al lecției „Țara minunilor decorative ucrainene”. Scrieți conceptele cheie ale temei în petalele de flori: *gen, arta animalistică, petrykivka, decupaje, stilizare, floră, faună* etc. Dacă doriți, completați informațiile primite cu propriile observații și cunoștințe despre alte obiecte.

Carnavalul animalelor. Suita

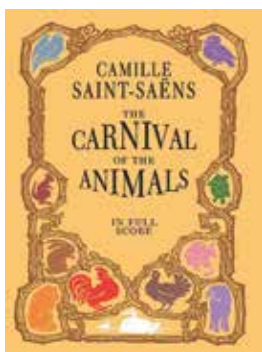
? Amintiți-vă ce este un carnaval. Ce fel de carnavaluri există? Ce piese din „Carnavalul animalelor” de C. Saint-Saëns vă amintiți?

Compozitorii combină adesea piese mici în suite. În cea mai mare parte, toate sunt legate printr-un program sau o temă comună.

Arte muzicale

Părțile suitei sunt construite prin contrast. De exemplu, o parte este dansul, cealaltă este – cântecul; una este minoră, tristă, iar cealaltă - este majoră, veselă. Piesele moderate și lente alternează cu cele rapide. Aceasta este diferența dintre suită și alte genuri de muzică instrumentală.

Suitele antice constau din patru dansuri principale, combinate printr-o tonalitate comună (alemanda, kuranta, sarabande, giga). Cu timpul, au început să adauge menuetul, gavota, aria etc. Suitele au fost scrise pentru diverse instrumente și pentru orchestre. De exemplu, într-o suită erau combinate fragmente dintr-o operă sau din lucrările unui anumit compozitor, din diferite genuri.

Una dintre cele mai cunoscute lucrări muzicale, dedicate animalelor, este suita lui Camille Saint-Saëns „Carnavalul animalelor” pentru un mic ansamblu instrumental. Lucrarea constă din 14 miniaturi, dintre care majoritatea sunt imagini ale lumii animale - respectuoase, blânde sau amuzante. Datorită expresivității muzicii și a denumirilor pieselor, este ușor să recunoști animalele, păsările și peștii.

Personajele carnavalului muzical, cu excepția lebedei sunt reprezentate într-un mod umoristic sau chiar satiric.

? *Ascultați părțile suitei și determinați ce instrumente sună.*

🔊 *Camille Saint-Saëns. „Carnavalul animalelor”: „Introducere și marșul regal al leului”; „Broaște țestoase”; „Elefantul”; „Canguri”; „Acvariu”.*

? *Ce mijloace de expresivitate muzicală sunt folosite pentru a crea imagini cu animale? Cum ajută titlurile programatice? Explicați. Care este rolul timbrelor, al combinațiilor de instrumente? Ce alte elemente ale limbajului muzical amplifică picturalitatea muzicii? Oare folosește compozitorul tehnici de imitație a sunetului? Dați exemple.*

Conținutul suitei „Carnavalul animalelor” (părți separate) „**Introducere și marșul regal al leului**” (*pian*). Carnavalul este deschis de formidabilul și măiestuosul rege al animalelor. Compozitorul nu întâmplător alege un marș solemn cu fanfară.

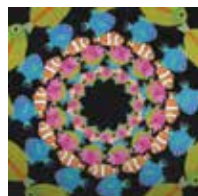
„**Broaște țestoase**” (*coarde și două pian*) – dansul can-can într-o versiune lentă creează un efect comic.

„**Elefantul**” (*contrabas și două pian*) - este o melodie de vals interpretată într-un registru scăzut, înfățișând în mod comic un elefant care dansează.

„**Canguri**” (*două pian*) - sunetele ascuțite imită săriturile cangurilor.

„**Acvariu**” (*flaut, armonică de sticlă sau clopoței și celesta, coarde, pian*) - sunetul unui flaut cântând o melodie este umbrat de sunetele „bubuitoare” ale unei armonici de sticlă și pasaje de pian, creând o imagine a apei dintr-un acvariu.

„**Final**”- ultima parte a lucrării este interpretată de întregul ansamblu. Tema principală veselă și distractivă se intersectează cu motive din părțile anterioare.

Imagini animalistice ale personajelor din „Carnavalul animalelor” de K. Saint-Saëns (Punkrobot Studio)

FAUNA ÎN ARTĂ

Camerata și orchestra Școlii de Arte au creat o versiune originală modernă a vizualizării suitei - un film –fantezie „Carnavalul animalelor” cu un spectacol multimedia.

Imagini din filmul- fantezie „Carnavalul animalelor”

Galeria de portrete

Charles Camille Saint-Saëns (1835–1921) — compozitor francez, organist, pianist, dirijor. A compus muzică în diverse genuri: simfonii, opere, balet, cantate, oratorii, opere instrumentale. Artistul a terminat conservatorul din Paris, a lucrat ca organist de biserică, a concertat ca pianist și dirijor în multe țări ale lumii.

Compozitorul a fost o persoană extrem de talentată și, un mare glumeț. El nu a luat niciodată în serios lucrarea „Carnavalul animalelor” (1886), considerând-o o „mare fantezie zoologică” umoristică. Ținând la reputația sa, C. Saint-Saens a interzis categoric publicarea suitei în timpul vieții sale, de aceea ea a fost publicată abia în 1922.

În zilele noastre, spectacolul celebrei suite zoologice de C. Saint-Saëns a fost îmbogățit cu diverse componente vizuale. Studioul Punkrobot Studio a înregistrat interpretarea muzicii cu demonstrația paralelă a acompaniamentului de animație pe ecran.

Mișcare „Imaginile animalelor” (pantomimă cu imitarea mișcărilor animalelor).

? Interpretați „Marșul regal al leului” din suita „Carnavalul animalelor” la claviaturi sau la instrumente de percuție și de făcut zgomot, lucrate manual.

Cutiuța artei

Suita (fr. *suite*, literalmente — alternanță, secvență) — o lucrare muzicală instrumentală, alcătuită din mai multe părți scrise în aceeași tonalitate, dar contrastante prin caracter și prin mișcare.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți caracteristicile suitei.
2. Explicați și demonstrați că „Carnavalul animalelor” de K. Saint-Saëns este o lucrare programatică din genul suitei.
3. Gândiți-vă de ce suita lui K. Saint-Saëns este numită „carnaval”, de ce autorul a considerat opera sa o „fantezie zoologică”.

Care piesă v-a surprins prin umorul ei muzical?

Cercetare independentă, căutare media

Analizați și comparați diferite variante de vizualizare ale „Carnavalului animalelor” de C. Saint-Saëns. Rezumați-vă cercetarea cu o concluzie despre legătura dintre mijloacele expresive și figurative în muzică, în special muzica programatică.

Fantezez, experimentez, acționez

Creați un carnaval teatralizat (pantomimă) împreună cu colegii de clasă, pe muzica lui C. Saint-Saëns.

Exotismul animalistic

? *Amintiți-vă cu ce animale de companie artiștii pictau copiii în portretele de cameră. Ce animale puteți desena și care vreți să învățați a le desena?*

Imaginile animalelor – sunt atât de diverse ca mărime, formă și culoare – surprind, fascinează și încântă pictorii animalisti. Pictorii nu numai că desenează animale din natură cu asemănări exterioare exacte (pentru aceasta studiază anatomia), dar încearcă și să transmită complexitatea caracterului, deprinderile și comportamentul în mediul natural. Urmărind fauna din jur, artistul observă „noblețea” unui câine credincios, mândria unui leu, încrederea unui tigru, viclenia unei vulpi și purtarea unei maimuțe amuzante. Pentru aceasta, el folosește toată bogăția de culori și nuanțe.

Karl Branders. Elefantul

Maria Pryimachenko. Elefantul

Pictorii animalisti, Don Daly și Carl Branders, au un dar special în reprezentarea realistă - privirea pătrunzătoare a unui naturalist. Acest lucru face posibilă surprinderea momentelor din viața animalelor, în cele mai mici detalii, de parcă ar dezvălui misterele naturii.

1

2

3

1 — Don Daly. Vulpea și strugurii; 2 — Tigri din miniatură indiană; 3 - Utagawa Kuniyoshi. Tigrul

? Caracterizați imaginile animalelor, expresivitatea redării formei și a proporțiilor figurilor. Observați cum sunt folosite culorile: dungile tigrilor și nuanța roșietică a vulpii. Cum reușesc pictorii să obțină contraste, contrapunând blana pufoasă a vulpii și strugurii netezi și strălucitori, textura aspră a pielii de elefant și penelor moi de pasăre?

Seria animalistică a pictoriței ucrainene Maria Pryimachenko, o reprezentantă a „artei naive”, este un fenomen unic care nu are analogie în Ucraina și în lume. Animalele fantastice - atât domestice (vacă, cal) cât și exotice (leu, elefant, maimuțe) - sunt creațiile uimitoarei imaginații a pictoriței, pe care Pablo Picasso a numit-o genială. Unele dintre animalele ei ciudate nu există deloc în natură, dar și cele cunoscute capătă trăsături și calități fabuloase.

Animal la plimbare

Maria Pryimachenko

Cal stelar

- ? Priviți animalele originale ale Mariei Priymachenko. Care este culoarea tablourilor? Ce este neobișnuit în decor? În ce compoziții animalistice pictorița folosește contrastul culorilor și în care - nuanța?

Arte vizuale

Noțiunea de contrast înseamnă diferențe puternice între obiecte, în ceea ce privește dimensiunea, forma, tonul, culoarea și textura. *Nuanța*, dimpotrivă, înseamnă o diferență ușoară, o tranziție abia vizibilă, este acea calitate prin care recunoaștem o culoare de alta. Un exemplu de construire a unei culori aproximative într-o compoziție este folosirea culorilor unui grup (calde sau reci), a nuanțelor unei anumite culori. *Accentul* este un contrast exagerat, pronunțat. *Contrastul și nuanța* - sunt principalele mijloace de obținere a expresivității artistice în toate tipurile de artă. În pictură, contrastul culorii are o importanță deosebită.

Nuanță

Contrast

Arta naivă” include stilul *tinga-tinga* – un stil de pictură în formă de pătrat care a devenit un brand african renumit. Denumirea provine de la numele de familie al pictorului Eduardo Saidi Tingatinga, un țăran fără studii. Din cauza sărăciei, el a pictat pe bucăți de cutii de carton 60 x 60 cm. Temele compozițiilor au fost inspirate de fauna Africii. Deci nu este de mirare faptul că genul principal a devenit cel animalistic.

Stilul african tinga – tinga

? *Ce animale și păsări sunt reprezentate în ilustrații? Ele sunt reale sau decorative? Culorile sunt dominate de contrast sau de nuanță?*

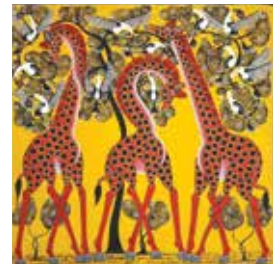
Nici genul animalistic nu a ocolit arta fotografiei. Astăzi, profesioniștii și amatorii tind să fixeze pentru urmași frumusețea naturală a animalelor. Fauna planetei noastre este extrem de diversă, dar sunt tot mai multe animale pe cale de dispariție. Ele toate sunt incluse în Cartea Roșie Internațională.

Pictorii și fotografiile, prin creația lor atrag atenția la problemele de mediu, ale lumii contemporane. Artiștii, ca și ecologiștii, încearcă să prevină posibilele amenințări de pierdere a multor specii de animale. Cum ar fi elefantul african, leopardul din Orientul Îndepărtat, tigru din Amur (siberian), pisica bengaleză, crocodilul cubanez, precum și zebra, puma, broasca țestoasă, panda, koala și multe altele. Toți acești reprezentanți ai faunei sălbatice sunt pe cale de dispariție din vina omului: safari, braconaj, distrugerea pădurilor, incendii și alte dezastre.

? *Priviți frumusețea surprinsă de fotografii - animalști. Ce sentimente vă trezesc animalele din ilustrații: uimire, admirație sau alte sentimente? Numește-le, alăturați-vă la garda ecologico - artistică.*

i **Varianta 1.** Desenați animale exotice în stilul african tinga-tinga. Stilizați animalele după formă și culoare.

FAUNA ÎN ARTĂ

i **Varianta 2.** Desenați în stil realist o vulpe roșie, speriată de împușcăturile vânătorilor (*acuarelă, pix negru*).

Cutiuța artei

- Pentru a desena corect orice animal într-un stil realist, este necesar să analizați cu atenție structura corpului său, să găsiți raportul dintre dimensiunile părților.
- Determinați proporțiile figurii și desenați o schemă a formelor geometrice care marchează contururile corpului ei.

i **Varianta 3.** Lucru în grup. Realizarea unei serii de panouri decorative „Grădina zoologică” (*tehnica Tunnel Book – „tunel de hârtie” sau aplicație 3D*). Stilizarea imaginilor de animale într-o ramă ornamentală voluminoasă.

Cutiuța artei**Accentul**

evidențierea sunetului datorită intensificării dinamicii

exagerat, contrastul este pronunțat

Cutiuța artei

Nuanța

dinamică sau alt tip de interpretare în muzică

diferență ușoară, o tranziție abia vizibilă, este acea calitate prin care recunoaștem o culoare de alta

Contrastul

compararea în muzică dinamic (*tare - liniștit*), tempo (*rapid - lent*, etc.)

compararea imaginilor de natură opusă (*mare - mic, deschise - întunecate* etc.)

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Explicați diferența dintre imaginile realiste și cele decorative ale animalelor.

2. Descrieți trăsăturile picturii animalistice a Mariei Priymachenko.

3. Ce animale sunt reprezentate de obicei în stilul tinga-tinga? Care dintre ele sunt pe cale de dispariție și au nevoie de protecția mediului?

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați opera artistului elvețian Gottfried Mind. Aflați de ce a primit porecla „Rafael al pisicilor”.

Fantezez, experimentez, acționez

Creați un lapbook „Animalistica”. Sistematizați-l conform tipurilor de artă (pictură, grafică, sculptură, artă decorativă) și rubricilor tematice: păsări, animale sălbatice, animale domestice, insecte, pești etc.

Umorul în muzică. Scherzo

? Muzica poate fi amuzantă? Cum glumesc compozitorii? Numiți piese muzicale și cântece despre animale umoristice.

Lumea artei muzicale ne fascinează, ne surprinde și ne uimește. Muzica, neavând culori, este capabilă să exprime gânduri, sentimente, fără ajutorul cuvintelor. De asemenea, poate să vă facă să zâmbiți. De exemplu, când compozitorii tratau portretele muzicale ale animalelor cu umor. Știți deja cum glumește C. Saint-Saëns în fantezia zoologică, unde elefantul dansează un vals ușor și grațios, iar

Artur Thiel. Concert solo de pisici

broaștele țestoase - un cancan rapid și înfocat, care trebuia încetinit după mișcărilor lor. Amintiți-vă și de „Duetul pisicilor” de G. Rossini — o parodie muzicală a cântăreților de operă, care sunt prea pasionați de tehnica vocală.

Efectele comice pot fi create nu numai în muzica vocală sau

instrumentală programatică. Pentru aceasta există un gen muzical special — *scherzo*.

În traducere din italiană, *scherzo* înseamnă „glumă”. Piese umoristice se caracterizează printr-un tempo foarte rapid. Pentru a face glume, compozitorii folosesc diverse tehnici: juxtapuneri contrastante de imagini, registre, apelul instrumentelor, imitație de sunet, inversări ritmice ascuțite, accente dinamice bruște și alte „surprize”. Gama de imagini *scherzo* este diversă - de la vesel și amuzant până la fantastic și himer.

Scherzo-ul a apărut ca parte a *suitei*. De exemplu, celebrul solo la flaut al lui J.S.Bach din *Suita orchestrală nr. 2* a început să fie interpretat în diverse aranjamente și s-a evidențiat în opera „Gluma”.

Ca gen independent instrumental de cameră, scherzo s-a dezvoltat în direcția creșterii virtuozității. Compozitorul polonez Frederic Chopin întruchipează nu numai momente pur umoristice în scherzo-urile sale. Aceasta este muzică de concert, cu o paletă bogată de stări de spirit.

Frederic Chopin. Scherzo pentru pian nr. 2.

Descrieți muzica pe care ați ascultat-o. Continuați seria de cuvinte caracteristice: bravură, lirism, dramatism... Cum credeți de ce compozitorul numește această piesă scherzo?

Genul scherzo este destul de larg reprezentat și în muzica orchestrală. Unul dintre cele mai strălucite exemple este lucrarea „Ucenicul vrăjitorului”, a compozitorului francez Paul Duka, după balada lui J. V. Goethe. Conținutul său se bazează pe povestea unui ucenic magician încrezut în sine, care a decis să vrăjească singur apa, repetând acțiunile vrăjitoriei. La ce a dus acest lucru, puteți vedea în desenul animat „Fantasia” al studioului Walt Disney: doar intervenția la timp a bătrânului vrăjitor a salvat ucenicul de la inundație.

Paul Duka. Scherzo „Ucenicul vrăjitor”. Desenul animat „Fantasia”.

Comparați scherzo pentru pian și pentru orchestră. Cum un desen animat adaugă umor imaginilor muzicale? Care episod dezvăluie cu succes caracterul scherzo prin intermediul animației?

Compozitorii ucraineni V. Kosenko, V. Barvinsky și alții au creat și scherzo, deseori numindu-le umorescă, subliniind ușor umorul. Iu. Șevcenko a scris umorescă. Virtuozitatea ei strălucitoare creează o dispoziție veselă. Oare nu pentru aceasta există muzica, pentru a aduce bucurie?!

Iurii Șevcenko. Humoreska (solo la flaut de G. Agratin).

Orchestra
Națională Aca-
demică de In-
strumente Popu-
lare din Ucraina

Ce dispoziție aveți, când ascultați o humorescă? Doriți să aveți un astfel de rington, pentru a vă încălca cu energie pozitivă dimineața? Gândiți-vă cum se va schimba caracterul muzicii, dacă această piesă va fi interpretată la pian într-un tempo lent.

Autorii de humorești se inspiră din folclor. Există multe cântece umoristice populare ucrainene. Melodiile vesele apar la orizontul cântecului. Unele dintre ele se transformă în hituri, apoi devin tonuri de apel (ringtonuri). Crearea și vânzarea ringtonurilor, descărcarea lor pe telefoane s-a transformat acum într-o afacere electronică profitabilă.

Câinele Patron

Muzica și versuri N. Savka

Пес Патрон їв макарон, а до того ще й батон.
Апетит в Патрона є, він постійно щось жує.

Пес Патрон купив айфон,
гавкнув сильно в мікрофон,
Облизав увесь екран,
селфі кинув в інстаграм.

Пес Патрон взяв камертон заспівав з ним в унісон.
І за той його концерт смакував смачний десерт.

Пес Патрон грав в бадмінтон, вийшов гордо на газон
І з ракеткою в зубах по воланчику ба-бах.

Пес Патрон став на кордон, поруч рідний батальон.
В Україні захист є, наш патрон нас береже.

Прислів: О пес Патрон, о пес Патрон...

Interpretați cântecul cu ajutorul percuției corporale (body percussion), (învățați tehnicile de bază).

Arte muzicale

Instrumentul original poate deveni... însuși corpul uman, care ascunde resursele de sunet și de expresie ritmică. Artă „gesturile sonore” se numește percuție corporală (body percussion).

Brațele și picioarele se transformă într-un „dispozitiv de percuție”. Acest tip distractiv de redare a muzicii este foarte util pentru dezvoltarea coordonării.

Trebuie să însușiți tehnici de bază, care apoi variază:

- tropăit (lovituri cu piciorul stâng, drept sau cu ambele picioare);
- bățai cu palmele pe genunchi (măinile pe stângul, dreptul sau pe ambii genunchi);
- bățai din palme (în fața ta, deasupra capului);
- pocnit cu degetele (cu ambele mâini în același timp, fiecare mână separat).

Cutiuța artei

Percuția corporală (body percussion) - este „muzica corporală”, percuție a corpului executată separat sau ca acompaniament la muzică sau dans.

Humorescă (humor - umor) – este o piesă muzicală rapidă cu caracter umoristic, apropiată de un scherzo.

Rington (din engl. – ring - apel, tone - melodie, motiv) sau ton de apel - melodia unui telefon mobil la primirea unui apel.

Scherzo (din it. - glumă) – este o piesă muzicală independentă sau o parte dintr-o sonată, simfonie, cvartet, într-un tempo vioi, rapid.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Care lucrare v-a impresionat cel mai mult?
2. Explicați particularitățile pieselor muzicale scherzo și humoresca.
3. Exprimați-vă atitudinea față de umor în muzică.

Cercetare independentă, căutare media

Aflați cum să creați ringtonuri și să transformați această activitate interesantă într-o mini-afacere electronică. Începeți această activitate pe rețelele de socializare ale colegilor de clasă: întrebați despre preferințele lor muzicale (studiați interesele și piața ca un specialist în marketing).

Fantezez, experimentez, acționez

Invitați-vă prietenii la ansamblul „Bodyzhart”. Improvizați un scherzo folosind tehnica de percuție corporală pe melodia unui cântec amuzant.

Sculptura animalistică

? Numiți principalele mijloace de expresivitate artistică a sculpturii. Ce materiale și instrumente folosesc sculptorii?

Statuete Cocoș, berbec
(Kosovo, Opishnia, Ucraina)

Lumea artei plastice este „locuită” de animale cunoscute de noi încă din copilărie, care pot fi întâlnite în mediul înconjurător, în basme și cântece – pisici, câini, oi, iepurași și multe altele. Din antichitate măștrii ucraineni au confecționat și au pictat cu ornamente colorate cai și berbeci din lut, care au devenit decorul ceramicii Opishnya și Kosiv.

Demult, figurinele care înfățișau animalele sau păsările aparțineau obiectelor de cult (*totemuri*), erau venerate ca protectori ai familiei. Mai târziu, au pierdut semnificația magică și au fost folosite ca jucării pentru copii. Cele mai vechi exemple de sculptură animalistică includ tauri înaripați cu cap de om, care stau ca străjeri la porțile palatelor orașelor asiriene pentru a le proteja de duhurile rele. Egiptenii își reprezentau zeii cu capete de animale. De exemplu, protectorul faraonilor – zeul Horus – cu cap de șoim, iar zeița Bastet – sub forma unei pisici. Strămoșii noștri au creat un stil unic al animalelor scitice, înfățișând cerbi, cai, pantere, creaturi fantastice pe bijuteriile din aur.

1

2

3

1 — taur înaripat (Asiria); 2 — zeița Bastet (Egipt);
3 — bijuterie scitică „Cerbul”

? *Descrieți sculpturile de animale. Ce este neobișnuit, ciudat în ele?
Care dintre lucrări aparține sculpturii rotunde și care reliefului?*

Lucrările de gen animalistic sunt răspândite în sculptura de șevalet, decorativă și monumentală. Statuile de animale și reliefurile decorative animalistice, care au fost folosite pentru decorarea templelor sau caselor, se caracterizează prin dimensiunea mare a figurilor și a compozițiilor, armonia cu structura arhitecturală.

1

2

3

1 — Templul dragonului (Thailanda); 2 — Relieful templului (India);
3 — decorul casei cu himere (Kiev, Ucraina)

FAUNA ÎN ARTĂ

Orice lucrare din genul animalistic implică o combinație de viziuni natural-științifice și artistice asupra animalelor. Deoarece, sarcina unui artist animalist nu este doar de a descrie cu acuratețe un animal, ci și de a crea o imagine artistică - expresivă și emoțională.

Pentru a reproduce imaginea unui anumit animal, trebuie să vă uitați atent la forma acestuia, să-i determinați volumul, proporțiile - raportul dintre dimensiunile părților corpului (cap, corp, labe, gât, urechi, coadă etc). Deoarece un animal este zvelt, are un gât lung și coarne deosebit de frumoase, ca cele ale unui cerb. Celălalt este puternic, voluminos, cu urechi uriașe și o trompă ca a unui elefant.

Animalele diferă nu numai prin aspect, ci și prin caracter, trăsături de mișcare, obiceiuri și comportament. Adesea maeștrii înzestreză animalele cu trăsături umane, precum personajele din basme sau fabule (cal credincios, berbec încăpățânat, leu mândru, dragon fioros).

Ținând cont de material, sculptorii sunt capabili să transmită textura suprafeței - blană de vulpe sau de urs, ace de arici, piele de crocodil, carapace de broască țestoasă.

- ?** Priviți monumentele broaștei țestoase din Letonia, Canada, China. Observați diferența: cum prezintă sculptorii figura unui animal, textura cochiliei. Comparați metodele de stilizare în sculptura rotundă și de relief (pe monede).

Arte vizuale

Sculpturile de animale sunt realizate din diverse materiale dure și moi: lemn, os, metal (bronz, alamă, cupru), piatră naturală (marmură, granit) sau artificială (compozit). Sculptorii începători încep de la lut; copii - din plastilină sau slime (material plastic, asemănător jeleului).

Argila – este un material natural. Este din plastic, modelabil. Produsul uscat are suficientă rezistență, își păstrează forma și poate fi pictat cu ușurință cu diferite tipuri de vopsele. Argila se păstrează atât sub formă uscată, cât și umedă. Dacă lutul este uscat, se toarnă apă în el și stă așa timp de 5-6 ore sau timp de o zi. Înainte de amestecare, apa se scurge și argila se frământă astfel, încât să se desprindă cu ușurință de pe mâini.

Plastilina – este un material artificial fabricat din argilă amestecată cu ceară și coloranți. Spre deosebire de argilă, aceasta este întotdeauna în stare plastică, dar la temperaturi scăzute devine dură.

În lume crește interesul pentru produsele din plastic, realizate din materiale provizorii: nisip, gheață, plante etc. Maeștrii *topiari* - artă veche a tăierii decorative a plantelor- creează figuri de animale și păsări pentru a decora peisajul grădinilor și parcurilor.

Compoziții decorative în genul animalistic

FAUNA ÎN ARTĂ

În multe țări au loc festivaluri de sculptură în nisip, gheață și zăpadă. În Japonia a fost deschis un muzeu de sculpturi în nisip. Cei mai buni măștri din întreaga lume sunt implicați în crearea expozițiilor. Expoziția se schimbă la fiecare șase luni.

Compoziții animalistice din nisip, zăpadă și gheață

Excursie virtuală

Monumentele, dedicate speciilor de animale, care sunt pe cale de dispariție și se află sub protecție sunt deosebit de importante. În această listă este inclus ursul panda gigant, care trăiește doar în China. Acest animal alb-negru unic a devenit un simbol nu numai al țării de origine, ci și un simbol al protecției naturii în lume.

Pentru a păstra numărul de panda giganți, care dispar rapid, și pentru a le studia comportamentul, în China a fost creat un muzeu și o rezervație acoperită cu bambus, care este hrana acestor animale.

Panda pe teritoriul rezervației, monument: panda cu puiul

mi **Varianta 1.** Modelați un urs panda. Vă pot inspira fotografiile cu locuitorii simpatici ai rezervației naturale chinezești.

mi **Varianta 2.** Lucru în perechi. Modelați un urs panda cu un pui.

Cutiuța artei

Totemismul (ot-*totem* – grup înrudit) - este una dintre formele ideilor religioase, cultul totemului — animale (mai rar plante).

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce ați aflat despre sculptura animalistică? Despre ce doriți să aflați mai multe?
2. Dați exemple de utilizare a genului animalistic în sculptura decorativă, de șevalet și monumentală.
3. Analizați realizările și stabiliți ce competențe practice vă lipsesc pentru a însuși cu succes tehnologiile de modelare a animalelor. Care competențe necesită mai multă dezvoltare - realizarea unei sculpturi rotunde sau a unui relief?

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați lucrările animalistice ale artiștilor care folosesc tehnici și materiale originale.

Antonio Gaudi

Alexander Calder

Jeff Koons

Fantezez, experimentez, acționez

Pregătiți o prezentare, a unei excursii virtuale, dedicată imaginilor sculpturale ale faunei din Ucraina pentru colegii mai mici. Includeți în ea informații despre monumentele, care au istorii interesante.

Genuri și forme muzicale: sonata

*Anthony Dietlef. Allegro
(fragment)*

? *Amintiți-vă lucrările instrumentale neprogramatice. Căru gen aparțin?*

Muzica instrumentală de cameră a însoțit mereu viața cotidiană și timpul liber. Autorul ne indică conținutul pieselor programatice care au un titlu. Caracteristicile pieselor neprogramatice sunt determinate de denumirea genului. De exemplu, un marș implică imagini energice, un vals este tărâmul versurilor, iar un scherzo – este umorul. Acest lucru este clar, chiar și fără o solicitare verbală. Ne putem bucura de frumusețea și expresivitatea muzicii, indiferent dacă lucrarea conține sau nu elemente specifice - imagini din natură sau portrete ale oamenilor, o luptă eroică sau o sărbătoare națională.

Cel mai interesant lucru despre genurile de muzică instrumentală de cameră neprogramatică este faptul că evocă propriile experiențe, emoții, sentimente și gânduri ale fiecărui ascultător. Ele apar liber sub impresia a ceea ce aud și se îmbogățesc prin asocieri bazate pe propria lor experiență.

Sonata aparține genului instrumental de cameră complex, care de cele mai multe ori nu au program. Cuvântul sonată a apărut cu mult timp în urmă și însemna inițial orice fel de muzică instrumentală, spre deosebire de cantata vocală. Inițial, au fost o singură parte, dar cu timpul s-au dezvoltat într-o formă ciclică de mari dimensiuni.

? *Ce sonate ați ascultat în anii precedenți la lecțiile de artă? Aceste sonate aveau vreun program?*

Galeria de portrete

Domingo Antonio Velasco. Portretul lui Domenico Scarlatti

Domenico Scarlatti (1685–1757) a fost un compozitor și clavecinist italian. S-a născut la Napoli, în tinerețe a slujit capelan și organist la Catedrala Sf. Petru din Roma, iar mai târziu a devenit muzician la curtea regală de la Madrid.

D. Scarlatti a rămas în istoria muzicii ca autor a 555 de sonate pentru clavecin. În timpul vieții sale a fost publicată o singură colecție de 30 de sonate. În prefață, autorul nota cu modestie: „Cititorule, fie că ești amator sau profesor, nu te aștepta să găsești în aceste compoziții o gândire profundă, ci mai degrabă o glumă reușită pentru perfecționarea artei, de a exersa cu îndrăzneală cântatul la clavecin”. Lucrările lui D. Scarlatti au un rol semnificativ în dezvoltarea genului sonatei. Aceste lucrări au fost păstrate și în repertoriul pianiștilor.

Sonata în sol minor a lui D. Scarlatti a devenit cunoscută sub numele de „Fuga pisicii”, deși titlul nu aparține autorului. Potrivit legendei, într-o zi pisica compozitorului Pulcinella a interpretat întâmplător, cu labele ei de catifea, un motiv ascendent. Aceste șase note au sunat oarecum neobișnuit, dar l-au inspirat pe D. Scarlatti să compună o fugă.

A trecut mult timp, iar într-una dintre edițiile de partituri ale sonatei compozitorului a apărut o ilustrație cu pisicuțe, care se jucau la claviatură. De aici și titlul „Fuga pisicii”. Titlul s-a păstrat și nu mai era atât de important, dacă istoria cu pisica compozitorului era o glumă sau o publicitate a editorilor.

Domenico Scarlatti. Fuga pisicii

Domenico Scarlatti. Sonata în sol minor „Fuga pisicii”.

Ideea originală i-a plăcut compozitoarei Emma Beach, care a folosit motivul „pisicii” drept bază pentru „Fugato Fantasy”.

Ca formă ciclică, sonata s-a format în opera compozitorilor clasici ai școlii vieneze: J. Haydn, V. A. Mozart, L. van Beethoven. Ei au scris multe sonate pentru diverse instrumente și ansambluri instrumentale de cameră.

Arte muzicale

Care sunt particularitățile genului sonatei și ale formei sonatei? În primul rând, se distinge prin compoziția sa omofonică și armonică, spre deosebire de muzica polifonică. În al doilea rând, structura unei sonate clasice constă în principal din trei (uneori patru) părți, unde părțile extreme sunt de obicei interpretate într-un tempo rapid, iar cea din mijloc - într-un tempo lent. Ele diferă și prin caracterul muzicii.

Contrastul, ca principiu de bază al construirii unui ciclu de sonate, se extinde la temele părților individuale ale ciclului, care sunt, de asemenea, diferite ca caracter. Temele principale și secundare ale primei părți a sonatei sunt construite pe contrast. Uneori intră în conflict. În al treilea rând, pentru genul sonatei, este importantă dezvoltarea generală a muzicii, dramaturgia integrală a ciclului.

Aceste trăsături caracteristice sonatei fac posibilă întruchiparea în muzică a diferitelor aspecte ale vieții, evenimente dramatice și paletii de sentimente în muzică. Acesta este motivul pentru care sonata a devenit un gen preferat pentru mulți compozitori.

Structura și dramaturgia ciclului sonatei

Prima parte - Allegro – se desfășoară în mare parte într-un tempo viu sau rapid, scrisă în formă de sonată, care are o structură tradițională stabilită:

<i>expoziția</i> - intriga sonorizarea temelor fundamentale, în primul rând tema principală și secundară	<i>dezvoltare</i> - conflict sau interacțiune în dezvoltarea temelor fundamentale	<i>repriza</i> - deznodământul, repetarea temelor fundamentale, deducerea concluziei	<i>coda</i> (dacă există) - rezultatul desfășurării muzicii din întregul ciclu
--	---	--	--

A doua parte - Adagio sau Andante - sună în principal într-un tempo lent și de cele mai multe ori - are caracter liric.

Ultima parte (finala) - Allegro - sună de cele mai multe ori într-un tempo viu sau rapid și are caracter optimist.

În muzica ucraineană primele exemple de sonate clasice au fost create de Dmytro Bortnyanskyi.

Dmytro Bortnyanskyi. Sonata în do major pentru pian.

În timp ce ascultați piesa, încercați să urmăriți cum are loc dezvoltarea muzicală. Determinați modul în care compozitorul folosește contrastul în sonată.

Formele muzicale ale părților individuale ale unei sonate clasice sunt diferite. De exemplu, V. A. Mozart în Sonata nr. 11 folosește în locul sonatei obișnuite allegro forma variațiilor în prima parte și forma rondo în final.

În variații, tema principală sună mai întâi, iar apoi variațiile ei. Tehnicile de variație pot fi variate: îmbogățirea armoniei și texturii; compararea sunetului temei în diferite registre și tempo-uri, modificări de dinamică și ritm etc.

Rondo implică un tip de compoziție, în care tema principală — *refrenul* — sună de cel puțin 3 ori. Refrenul alternează cu episoade contrastante. Rondo se caracterizează printr-un tempo rapid, un ritm clar.

Variațiile și rondo-ul sunt și o parte a ciclului, ca într-o sonată, și o piesă muzicală independentă.

Finalul sonatei de V. A. Mozart cu titlul „Marșul turcesc” a devenit renumit și este un șlagăr clasic. În acest rondo, compozitorul a transmis trăsăturile muzicii militare turcești. Adică a efectuat *stilizarea* - imitând sunetul unei orchestre de ieniceri (infanteri turci). Versiunea animată a operei poate fi percepută ca o glumă muzicală.

Orchestra turcească

Wolfgang Amadeus Mozart. Sonata nr. 11 în la major pentru pian.

? *Alegeți cuvinte care caracterizează temele variațiilor și rondo-ului: ușoară, fredonată, festivă, grațioasă, veselă, dansantă, duioasă, de marș, clară, jucăușă, expresivă, energică, strălucitoare. Ce instrumente sunt reprezentate în filmul de animație după muzica lui Mozart?*

Interpretarea originală a genului sonatei a devenit creativitatea compozitorului și pictorului lituanian Mykolayus Čiurlionis.

Tinzând să realizeze o sinteză a artelor, el nu numai că a scris diverse sonate cu titluri programatice (sonate ale soarelui, ale mării, ale stelelor, ale piramidelor), ci a creat analogii ale acestei forme muzicale în pictură.

Mykolayus Čiurlionis. Sonata Soarelui

Allegro

Andante

Scherzo

? *Analizați ciclul picturilor de M. Čiurlionis. Cum interpretează el forma muzicală în culori? Ce fel de muzică vă puteți imagina, pătrunzând în lumea magică a picturii? În ce constă unicitatea picturilor – sonate.*

Sonata există atât ca gen, cât și ca formă muzicală, care este una dintre cele mai dezvoltate în muzica instrumentală de cameră. Analogic, variațiile și rondo-ul combină trăsături de gen și formă.

Final

Cutiuța artei

Variațiile (din *lat.* - schimbare)

piesa muzicală cu formă de variație (temă cu variații)

dans solo complex, din punct de vedere tehnic, în balet

Refren (din franc. - *refrain*) – temă principală a rondo-ului, care se repetă după fiecare cuplet.

Rondo (din franc. - *cerc*) - este o formă muzicală, în care tema principală a operei - refrenul - este interpretată în mod repetat.

Sonata - este un gen de muzică instrumentală de cameră, o operă ciclică compusă din trei părți contrastante, dintre care prima este scrisă sub formă de sonată.

Fuga - este forma polifonică, bazată pe dezvoltarea unei teme, interpretată alternativ pe voci diferite; poate fi o lucrare separată sau parte a unui ciclu. *Fugato* – este o mică fugă.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți principalele trăsături caracteristice genului sonatei.
2. Prin ce diferă ciclul sonatei de ciclurile vocale pe care le-ați ascultat înainte?
3. Generalizați această temă: creați un tabel-dicționar comparativ al genurilor și formelor muzicale.

Cercetare independentă, căutare media

Aflați în care sonată celebră pentru pian a lui L.van Beethoven compozitorul ucrainean Mykola Leontovych a încercat să folosească mijloacele muzicii în culori.

Fantezez, experimentez, acționez

Ascultați „Fugato Fantasy” de Emma Beach. Folosind „motivul pisicii” a compozitorului ucrainean, improvizați motive umoristice pentru „Fantezie cu animale” de circ.

Genul animalistic în grafică

? *Ce animal este reprezentat pe Stema Mare a Ucrainei? În ce cărți ați întâlnit ilustrații cu animale?*

Magini cu animale pot fi văzute adesea în lucrările grafice de șevalet, în cărți, ziare, reviste, pe afișe, timbre, calendare etc. Artiștii grafici din diferite epoci și țări au lucrat în genul animalistic.

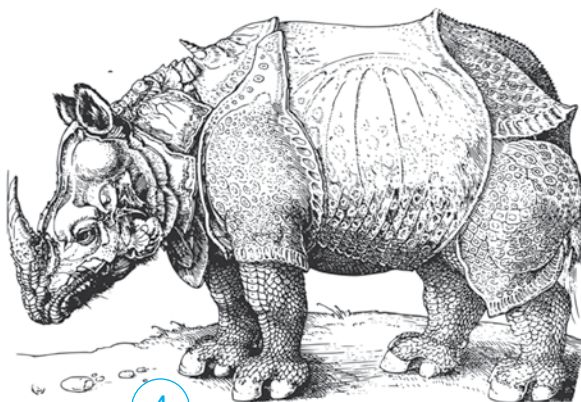
1

2

3

4

5

1 — Qi Bai-shi. Creveți; 2 — Stema mare a Ucrainei; 3 — Iakov Hnizdovsky. Arici; 4 — Albrecht Dürer. Rinocer; 5 — timbrul Ucrainei cu imaginea berzei

? *Ce reprezentanți ai faunei au înfățișat graficienii?*

Galeria de portrete

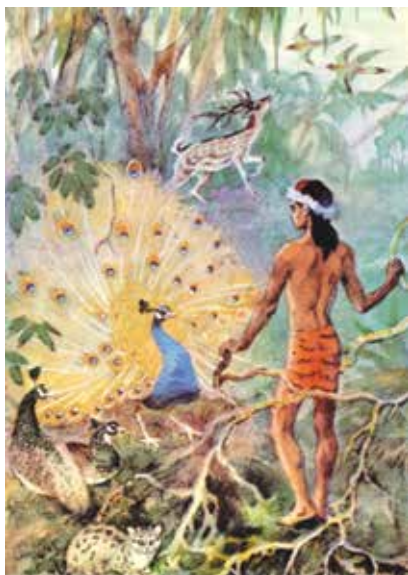
Autoportret

Autoportret pictat la 13 ani
(1484)

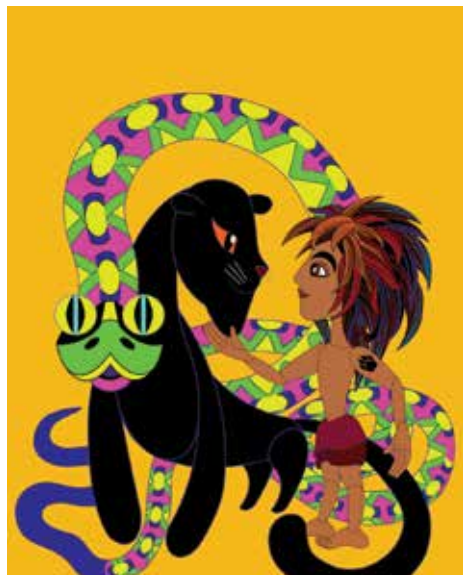
Albrecht Dürer (1471–1528) a fost un artist remarcabil al Renașterii germane, care a combinat știința și arta în creația sa multilaterală. A creat picturi, gravuri, exlibris, a creat primul pătrat magic din Europa, pe care l-a reprezentat în gravura sa „Melancolia I”. A fost unul dintre primii artiști germani, care a folosit un amestec de materiale diferite în lucrările sale grafice.

? Amintiți-vă ce este o ilustrație din carte, frontispiciu și majuscula. Căruia tip de artă plastică aparțin?

Putem observa imagini cu animale în lucrările grafice de carte, în special, în ilustrațiile basmelor și fabulelor. Personajele din basme sunt adesea umanizate, adică înzestrate cu trăsături umane, chiar reprezentate în costume. Ilustratorii reproduc punctele principale ale conținutului unei opere literare, transmit aspectul personajelor. „Portretele” animalelor ajută să ne imaginăm mai bine caracterele personajelor, deoarece principalul lucru în aceste ilustrații nu este „asemănarea”, ci o imagine vie și precisă.

Gennady Glikman. Ilustrație la cartea „Mowgli” de R. Kipling

Robert Ingpen. Ilustrație la cartea „Mowgli” de R. Kipling

? *Comparați ilustrațiile realizate de doi pictori la cartea „Mowgli”. Care dintre ele, după părerea voastră, corespunde mai mult operei literare?*

Ilustratorul și designerul australian Louis Eliot a creat imagini cu animale din diferite țări. A folosit posibilitățile inepuizabile de exprimare artistică a liniei ca fiecare dintre animale să aibă un aspect original și unic.

? *Ce metode de stilizare a formei folosește artistul? Analizați compozițiile, caracterul liniilor, decorul. Cum se schimbă mediul natural al personajelor — dragonul și cămila — în funcție de țară: China, Egipt?*

Strămoșii noștri tratau animalele într-un mod special, atribuindu-le proprietăți extraordinare. Ele erau adorate și pictate pe vase, haine și, eventual, pe stemele diferitelor țări și orașe, care reflectau flora și fauna națională.

Baza compoziției stemei este un scut, care are diferite forme. De obicei repetă contururile unui scut de luptă, iar pentru stemele femeilor se folosea o formă de romb. Pe câmpul principal al scutului sunt amplasate figuri și semne heraldice. Deasupra scutului - o coroană, care indica rangul stăpânului (rege, cneaz, conte etc).

Mai târziu, a devenit un ornament pur decorativ. În mod tradițional, stemele înfățișează adesea păsări și animale reale (leu, urs, elefant, vultur, barză) sau fantastic (balaur, cal înaripat - Pegasus, unicorn, pasăre phoenix). Ele simbolizează anumite calități sau li se atribuie proprietăți magice. Aceste simboluri sunt pictate pe câmpul scutului sau pe părțile laterale ca suporturi pentru scuturi. Uneori se adaugă o panglică cu deviză.

1

2

3

4

1 — stema Angliei; 2 — stema Annei, prințesa Angliei;
3 — stema orașului Kropyvnytskyi; 4 — stema r. Congo

? *Analizați stemele, observați formele scuturilor, amplasarea simetrică a figurilor. Ce reprezentanți ai faunei sunt înfățișați pe steme? Unde sunt plasați în compoziție? Identificați stemele cu coroană, suporturi pentru scuturi, cu deviză pe panglică.*

Arte vizuale

În heraldică sunt folosite șapte culori, care au sens simbolic.

Auriu

Argintiu

Albastru

Roșu

Verde

Violet

Negru

Arte vizuale**Culorile heraldice simbolizează**

- auriu (galben) - bogăție, noblețe, dreptate, putere;
- argintiu (alb sau gri deschis) - inocență, puritate, veridicitate;
- albastru - măreție, generozitate, sinceritate, loialitate;
- roșu - curaj, vitejie, fermitate, precum și sângele, vărsat în luptă;
- verde - speranță, prosperitate, libertate și bucurie;
- violet - evlavie, demnitate și înțelepciune;
- negru - prudență, învățare și tristețe.

i Desenați stema orașului/satului, școlii sau familiei voastre cu imaginea unui animal simbolic. Ca exemplu folosiți stemele: Danemarcei, Poloniei, or. Lviv, or. Cernihiv. În ele sunt reprezentate cele mai populare animale heraldice din lume.

Sfaturi în arte

- Alegeți un animal care va simboliza virtuți importante și gândiți-vă la simbolica culorii stemei.
- Alegeți și desenați forma scutului: în formă de pană triunghiulară sau dreptunghiulară cu două arce care se întrepătrund în partea de jos.
- Proiectați compoziția stemei, plasarea elementelor principale. Nu supraîncărcați cu lucruri mărunte.
- Desenați figura heraldică a animalului în centrul câmpului scutului (în profil), respectați proporțiile corpului, regulile de stilizare.
- Ca exemplu, puteți reprezenta simetric două animale, pe ambele părți ale câmpului scutului, ca și cum l-ar ține cu labelle.

- Desenul stemei este bidimensional, așa că desenați-l concis, fără penumbre și imagini în perspectivă.
- Ornamentați compoziția cu elemente decorative: coroană, plante, panglică cu deviză.

Cutiuța artei

Stemă (din polon. – *herb*, din germană *erbe* - moștenire) – este o imagine convențională, care este un semn stabilit, simbol al statului, orașului, unei familii sau persoane nobile. De studierea stemelor și istoria acestora se ocupă heraldica — arta de a alcătui steme.

Ilustrația - este o imagine dintr-o carte, care transmite conținutul unei opere literare, starea de spirit a personajelor.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. În care tipuri de grafică sunt reprezentate păsări și animale?
2. Gândiți-vă care este rolul ilustrațiilor în cărțile despre animale.

Comparați literatura artistică (poveștile despre animale) și manualul „Cunoaștem natura”. Dați câteva exemple.

3. Completați propoziția: „*La lecțiile cu tema genul animalistic, eu am învățat..., am înțeles..., am simțit..., a fost interesant..., a fost greu..., mi-a plăcut. ..., pot..., voi încerca...*”.

Cercetare independentă, căutare media

Studiați ce animale și păsări sunt reprezentate pe stemele orașelor ucrainene și ce simbolizează. Aflați animalele, care sunt pe cale de dispariție din Ucraina și sunt incluse în Lista Roșie Europeană. Care este numit Apollo la fel ca zeul antic, protectorul artei.

Fantezez, experimentez, acționez

Rezumați subiectul sub forma unei hărți inteligente la tema „Animalistică în artă” (ca variantă - la calculator). Ce ar mai trebui să studiați individual la această temă?

Genuri instrumentale în culori orchestrale: nocturna

? Amintiți-vă opere muzicale despre natură, numiți genurile lor.

Pentru a reprezenta împărăția Florei – a zeiței antice a plantelor și florilor - în arta plastică există genul de peisaj. Frumusețea naturii în muzică este transmisă în limbajul sunetelor, nu în linii și culori. Pentru a face acest lucru, compozitorii folosesc timbrul instrumentelor, culori acordice și armonice, tehnici de imitare a sunetului. În muzică, putem auzi sunete asemănătoare cu murmurul unui izvor și vuietul valurilor, ciripitul păsărilor și foșnetul frunzelor, zgomotul ploii, al vântului și al tunetului. Compozitorii folosesc adesea nocturna pentru a crea un peisaj muzical. Aceasta este o compoziție lirică de natură visătoare,

Vincent van Gogh. Noapte înstelată

în care sunt întruchipate imagini contemplative ale naturii nocturne. Forma nocturnei este, de obicei, în trei părți, construită pe contrast de tempo (lent - rapid - lent).

Tempo - ul este, în general lent, iar partea centrală adesea mai sacadată. Nocturnele au o textură unică, care pare să înfățișeze un spațiu aerian misterios. Melodiile sunt de obicei cântate sau recitate. Acompaniamentul este

ca un fundal muzical care evocă asociații peisagistice.

Pentru a sublinia neclaritatea, „muzicalitatea” peisajelor sale nocturne în tonuri atenuate, artistul american James Whistler le-a numit nocturne și le-a pictat în diferite culori și nuanțe: albastru - auriu, albastru - argintiu etc. Compozitorii E. Grieg, F. Chopin, F. Liszt, V. Kosenko, V. Barvinsky au scris nocturne pentru pian.

*Edvard Grieg. Nocturnă (pian, orchestră).
Frederic Chopin. Nocturnă.*

James Whistler. Nocturnă în albastru. Podul Battersea

Ce stări evocă muzica? Ce tablouri v-ați imaginat?

Comparați două interpretări ale nocturnei lui E. Grieg. Exprimați-vă impresiile despre videoclip: se potrivește cu starea de spirit a muzicii?

Monumentele lui F. Chopin în Kiev și Varșovia

Întrebați care dintre monumentele lui F. Chopin „sună”.

Dintre toți autorii, cel mai mult s-a apropiat de interpretarea nocturnei ca peisaj muzical - Claude Debussy, ale cărui trăsături creative sunt caracterizate ca impresionism în muzică.

Claude Debussy. Nocturne pentru orchestra simfonică. Partea I „Norii”.

„Clar de lună” în diferite interpretări: cu vibrafon, pentru cor, a cappella, cu animație (film de animație, Polonia).

Comparați peisajul lunii în muzică, pictură și animație. Ce versiune a piesei „Clar de lună” v-a plăcut cel mai mult? Explicați ce este mai important în nocturnele muzicale: imitarea sonoră sau transmiterea atmosferei generale, a stărilor de spirit legate de natură.

1

2

3

1 — cadru din desenul animat „Clare de luna” de Claude Debussy
2, 3 — imagini din videoclipul versiunii corale a piesei

Galeria de portete

Claude Debussy
Fotoportret
Felix Nadar

Claude Achille Debussy (1862–1918) este un compozitor francez cu gândire muzicală originală, ale cărui lucrări sunt caracterizate de un colorit al sunetului și al imaginilor sonore. K. Debussy a admirat opera poezilor și artiștilor simbolști. Pereții camerei sale erau decorați cu reproduceri ale picturilor lui J. Whistler, care l-au inspirat pe artist să exploreze muzica și culoarea. Patrimoniul compozitorului conține multe lucrări, care pot fi clasificate drept peisaj, în ceea ce privește conținutul lor figurativ.

Nocturna „Clare de luna”, aranjată pentru diverse instrumente, ansambluri, orchestre, chiar și cor, a devenit un simbol al operei lui K. Debussy. Magia coloritului cerului noaptea l-a atras pe artist. Nocturne pentru orchestră simfonică — este un ciclu programatic din trei părți. S-au păstrat explicațiile autorului referitor la prima parte: „aceasta este o priveliște când te uiți de pe pod la norii, care sunt mânați de un vânt...”.

Trei povețe (Nu tăiați plopul)

Muzica de I. Shamo

Oleksandr Ponomaryov

Versuri de Y. Rybchinsky

1. Край дороги не рубай тополю,
Може та тополя — твоя доля,
Твоя доля світла тополина,
Наче пісня журавлина.

Не рубай тополю, не рубай тополю,
Бо зустрінешся з бідюю.

Не рубай тополю, не рубай тополю,
Краще принеси ти їй води.

2. Не ламай калину коло хати,
 Бо вона заплаче, наче мати —
 І впадуть на трави на шовкові
 Серця сльози колискові.
- Не ламай калину, не ламай калину,
 Бо вона в житті єдина.
 Не ламай калину, не ламай калину —
 Краще їй онуків принеси.

Trupa "Strunele inimii"

Cutiuța artei

Flora (din lat. *floris* - floare) – este zeița romană a florilor, fructelor, înfloririi și primăverii. Termenul botanic „flora” (vegetație) provine de la numele zeiței.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce mijloace și tehnici folosesc compozitorii pentru a crea scene din natură?
2. Care sunt particularitățile genului nocturn (sfera figurativă, formă muzicală, textură).
3. Demonstrați afirmația, că imaginea poetică, propusă dintr-un cântec popular poate fi numită nocturnă.

Întins e cerul
 Înzestrat cu stele
 Ce frumusețe divină!
 Ca niște diamante,
 De sub plopi,
 Joacă roua curată.

Cercetare independentă, căutare media

Alegeți o lucrare din nocturnele pe care le-ați ascultat, care să vă ajute la restabilirea echilibrului mental în momente de anxietate, retrăire și depresie.

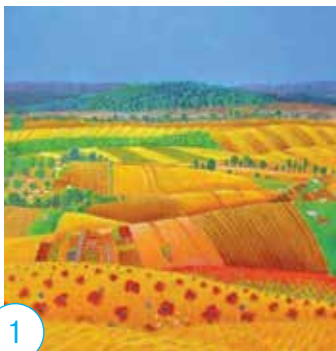
Fantezez, experimentez, acționez

Analizați diferite interpretări ale cântecului „Trei povețe” (trupa ”Strunele inimii”, de Oleksandr Ponomaryov și Anastasia Bagynska). Care dintre ele coincid cu starea voastră de spirit? Potrivii imaginile cu fiecare cuplet și creați o prezentare power point.

Genul de pictură - peisajul

? Care peisaj v-a impresionat cel mai mult? Cine este autorul lui? Ce peisaje din ținutul natal vreți să învățați a desena?

Peisajul misterios de noapte și o zi însorită strălucitoare, munți inaccesibili și cascade de neoprit, râuri furioase și mări nemărginite, poteci de pădure și pajiști cu flori - toate acestea ating inima și impresionează. Frumusețea naturii ne uimește, ridică starea de spirit, calmează – aduce armonie în sufletul omului. Sunt considerate imn al naturii peisajele — grafice, pitorești, decorative.

1

2

3

1 — Olga Kvasha. O zi frumoasă în Ucraina; 2 - George Narbut. Pagina literei „Z” („alfabetul ucrainean”); 3 — Claude Monet. Plopii în soare

? Determinați care dintre peisaje este grafic, care este pitoresc și care este decorativ. Comparați liniile orizontului. În ce imagine este înaltă și în care - este joasă?

Popoarele orientale au apreciat de multă vreme valoarea estetică a naturii, pe care o considerau a fi întruchiparea universului. Ca gen independent, peisajul a apărut în China, apoi s-a răspândit în Japonia, Coreea etc.

Galeria de portrete

Katsushika Hokusai (1760–1849) este unul dintre cei mai talentați artiști, ilustrator și gravor japonez. Picturile artistului se caracterizează prin natura poetică a liniei, ritmul desenului și puritatea culorii. Reprezentarea naturii pentru el este rareori un peisaj în sensul obișnuit. Acestea sunt scene deosebite din viața japonezilor - a pescarilor, meșteșugarilor, călătorilor japonezi pe fundalul unor peisaje cu mai multe fațete.

În seria de gravuri „36 de imagini ale muntelui Fuji” pe care K. Hokusai a creat-o timp de zece ani, el a glorificat muntele preferat al japonezilor, care a devenit un simbol al poporului japonez. Muntele - imagine este înconjurat de elemente măiestruase și misterioase ale apei, pământului și cerului. Are aspectul unui triunghi frumos, atât pe fundalul suprafeței sau valurilor oceanului, cât și învăluit în ceață în depărtare la orizont, cu motive de flori de cireș (sakura) primăvara și topirea zăpezii iarna. Panorama peisajului reprezintă viața de zi cu zi a sătenilor sau orășenilor.

Seria grafică se deschide cu celebra gravură „Tsunami”. „Actorul” principal din această gravură este valul, a cărui creastă spumoasă seamănă cu un dragon fantastic și furios. În depărtare, la orizontul întunecat, se află Muntele Fuji, iar în prim-plan este o scenă dramatică cu oameni în bărci care luptă cu stihia. Seria de gravuri a devenit punctul culminant al creației artistice a pictorului. El a devenit nu numai fondatorul tradițiilor artei japoneze și al peisajului oriental, ci și o sursă de inspirație pentru artiștii epocii postmoderne.

Artiștii grafici au întruchipat o gamă largă de stări de spirit cu mijloace laconice - linii grațioase, trăsături și tonuri.

Cunoștințe în artă

Din cele mai vechi timpuri, pictorii au folosit materiale naturale și tehnici corespunzătoare în lucrările lor. Acestea sunt: creta, cărbunele, sanguina și pastelul. În țările din Est, desenau în mod tradițional cu cerneală neagră pe hârtie de orez și mătase.

Cărbunele (sau „sosul uscat”) este cel mai vechi material grafic realizat din lemn. Poate fi de două tipuri: un băț făcut dintr-o ramură de viță de vie sau de salcie arsă în cuptor, sau cărbune comprimat legat cu o substanță de ceară. Desenul se aplică atât pe suprafețe netede, cât și pe suprafețe aspre.

Sanguina („creta roșie”) - este un material grafic, realizat în principal sub formă de bețișoare de culoare maro-roșcată. Poate fi o lucrare independentă în diferite nuanțe ale aceleiași culori („*grisaille*”), cât și o schiță.

Pastel – materiale de artă sub formă de creioane sau cretă colorată, realizate din pigmenti sub formă de pudră cu adaos de gluten sau lapte.

Antoine Watteau.
Peisaj (sanguina)

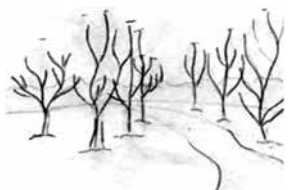

Ferenc Seman.
Peisaj (pastel)

Diferite materiale grafice sunt combinate pentru a da o mai mare expresivitate. De exemplu, sanguina și cărbunele sunt combinate într-o compoziție, se adaugă cretă. Pentru ca pigmentul să nu se sfărâme, se pictează pe hârtie aspră, carton, uneori pe piele de căprioară sau catifea. Se folosesc tehnici de hașurare și umbrire (frecare cu degetele, cu bețișoare de bumbac, șervețele de hârtie etc). În acest fel, nuanțele și textura se schimbă și apar nuanțe suplimentare, în special tranziții tonale. Pentru a păstra un desen din materiale de scurtă durată, este mai bine să îl plasați sub sticlă într-un cadru sau să aplicați lac sau alt fixativ.

Varianta 1. Desenați peisajul „Izvorul din pădure” (*grisaille*). Folosiți mijloacele de expresie artistică a graficii (linie, pată, hașură).

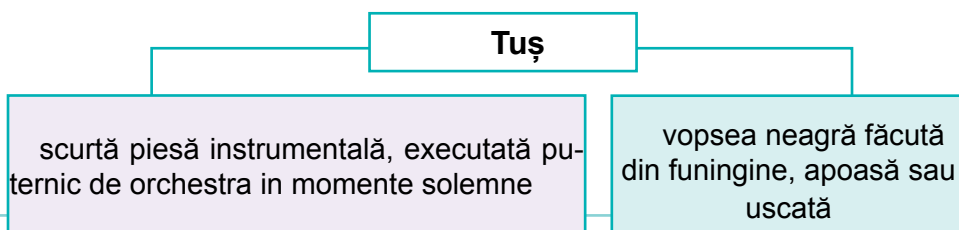
Varianta 2. Desenați un peisaj montan în formă de evantai oriental (*hârtie colorată, acuarelă, pix gel negru*).

Cutiuța artei

Grisaille (din franc. *grisaille*, de la *gris* — gri) – este o pictură monocrom, o imagine realizată în întregime doar din nuanțe de aceeași culoare, ton, cel mai adesea gri sau maro.

Peisajul (din franc. — țară, localitate) – este un gen de pictură sau de grafică, având ca obiect reprezentarea cu precădere a priveliștilor din natură.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Unde a apărut genul dedicat zugrăvirii naturii?
2. Ce tehnică grafică doriți să învățați?
3. Gândiți-vă la expresia artistului Leonardo da Vinci: „Am luat ca îndrumător natura, profesorul tuturor profesorilor...”.

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați ce tehnici grafice netradiționale sunt frecvente în arta modernă.

Fantezez, experimentez, acționez

În timpul liber, exersați tehnica *grisaille*: realizați schițe de peisaj, folosind mai multe nuanțe de aceeași culoare.

Genuri instrumentale: elegia, rapsodia

Tuman Jinabaev. Rapsodie de flori

Varvara Gavrilyuk. Elegia de toamnă*

? Cum influențează arta asupra stării voastre emoționale? Ce muzică ascultați pentru a ameliora neliniștea și a vă calma, și ce fel - pentru a vă înveseli?

Pentru a transmite reflecții lirice sau stări de tristețe, compozitorii folosesc genul *elegiilor*. Iar pentru realizarea unor tablouri epice ale vieții populare - genul *rapsodiilor*.

În literatură, elegia - este un poem liric de natură contemplativă, uneori cu note de tristețe. În muzică - compoziție muzicală cu caracter melancolic, trist.

Elegia - este genul preferat al romanticilor, poezilor și compozitorilor. Unul dintre cele mai cunoscute exemple este elegia pentru pian a lui Jules Massenet, pe care a aranjat-o pentru violoncel și mai târziu pentru orchestră simfonică. Apoi, la melodiile triste au fost adăugate versuri și a apărut o versiune vocală.

Cuvântul rapsod are o istorie lungă. În Grecia Antică existau concursuri de rapsozi călători, care recitau poezii,

cântând la liră. Rapsodia ca gen muzical și instrumental este o mare lucrare formată într-o singură parte, caracterizată prin dezvoltare liberă de improvizație, alternanță de episoade contrastante și teme bazate pe melodii.

Autorii indică adesea în titlu specificul național al lucrării.

* Conform materialelor resursei <https://kyiv.gallery/havryliuk-varvara/kartyna-osinnia-elehiia-6310>

De exemplu, lucrările lui F. Liszt, fondatorul acestui gen, „Rapsodiile maghiare”. De asemenea, „Rapsodia slavă” de A. Dvorjak și „Rapsodia spaniolă” de M. Ravel. Sursele folclorice au devenit baza intonațională a „Rapsodiei carpatice” de M. Skoryk.

Galeria de portrete

Volodimir Slepcenko.
Portretul lui M. Skoryk

Myroslav Skoryk (1938–2020) - compozitor, muzicolog, dirijor, profesor ucrainean remarcabil, autor al unui patrimoniu divers, care face parte din tezaurul culturii muzicale mondiale. Pentru realizările sale remarcabile, a primit numeroase distincții și premii de-a lungul vieții sale și a devenit o legendă națională a Ucrainei.

M. Skoryk s-a născut la Lviv într-o familie de intelectuali ucraineni foarte educați. Deși părinții săi nu erau muzicieni profesioniști, Myroslav a făcut prima cunoștință cu muzica în familie, unde cântau în cercul familiei. Solomiya Krushelnytska, sora bunicii sale, l-a încurajat pe Myroslav să studieze sistematic muzica. La sfatul celebrei cântărețe, a devenit elev la școala muzicală.

În 1948, familia Skoryky a fost reprimată și exilată în Siberia. Myroslav a reușit să se întoarcă abia peste cinci ani. A absolvit Conservatorul din Lviv și a urmat studiile postuniversitare la Conservatorul din Moscova, unde și-a susținut teza de doctorat în muzicologie. Compozitorul a predat la Conservatorul din Lviv și Kiev și a fost directorul artistic al Operei din Kiev, a fost dirijor și pianist.

Lucrările artistului sunt interpretate în multe țări din întreaga lume.

Myroslav Skoryk. Elegie pentru vioară și orchestră. „Rapsodia Carpatică” pentru orchestră simfonică.

Ce impresii ați avut despre muzica care ați ascultat-o? Descrieți expresia melodiei elegiei. Cum se realizează contrastul dintre melodiile lirice și episoadele de dans în rapsodie?

Anton Kashshai. În Carpați

? Faceți o paralelă între stările de spirit ale rapsodiei și peisajul carpatic.

În epoca noastră digitală, înregistrările de muzică clasică sunt din ce în ce mai ilustrate cu diapozitive de picturi, fotografii, peisaje pitorești sau flori frumoase. Este important ca astfel de paralele să nu fie întâmplătoare, pur distractive, ci să dezvăluie semnificații figurative conexe.

Un exemplu de combinație reușită este înregistrarea unei elegii orchestrale a remarcabilului nostru compozitor ucrainean contemporan Valentin Silvestrov, cu o demonstrație paralelă a picturilor unuia dintre cei mai cunoscuți artiști ucraineni, Ivan Marchuk. Artistul și-a inventat propria tehnică de pictură „plontanism” (nume dat în glumă stilului său – de la cuvintele a țese, plisată). I. Marchuk a devenit singurul ucrainean care a fost inclus în ratingul celor „100 de genii ai timpului nostru” (întocmit de ziarul britanic „The Daily Telegraph” în 2007).

Valentin Silvestrov. Elegie pentru orchestră de coarde. Picturi de Ivan Marchuk.

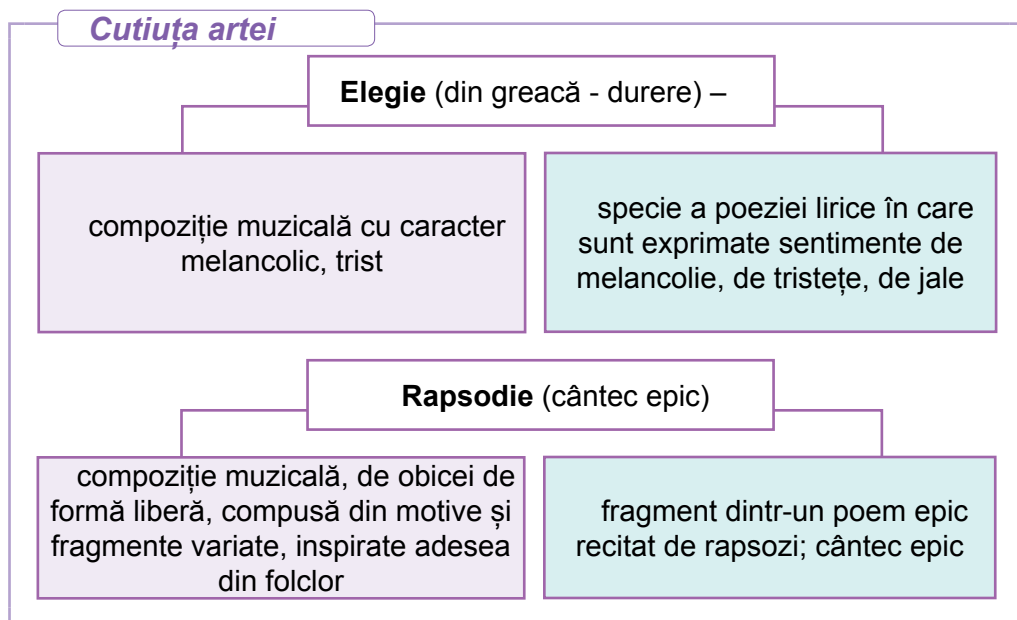
Vă ajută picturile să simțiți dramatismul elegiei lui V. Silvestrov?

Ivan Marchuk. Noapte

Ivan Marchuk. Grădina ispitei

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Comparați stările de spirit și trăsăturile dezvoltării muzicale în elegie și rapsodie.

2. Prin ce se aseamănă elegiile compozitorilor ucraineni? Sunteți de acord cu afirmația lui V. Sylvestrov: „Muzica – este o astfel de formă de artă, încât atunci când nu există o nuanță de tristețe, atunci nu există muzică”.

3. Realizați o mini-discuție pe tema „Acompaniamentul vizual al unei înregistrări de muzică neprogramatică ajută la înțelegerea conținutului acesteia?” Demonstrați propria părere, argumentați.

Cercetare independentă, căutare media

Vizionați documentarul despre M. Skoryk „Zece note care au schimbat Ucraina”.

Fantezez, experimentez, acționez

Găsiți o elegie din creația poezilor ucraineni, care ați studiat-o la lecțiile de literatură. Improvizați o melodie pentru această poezie și cântați-o.

Ce fel de muzică vă puteți imagina în timp ce priviți tablourile „Elegie de toamnă” și „Rapsodia florilor”?

Specii de peisaje

? Amintiți-vă experiența de a percepe imagini și enumerați obiectele, pe care artiștii le înfățișează cel mai adesea în peisaje.

Diversitate inepuizabilă a mediului natural a determinat apariția unor specii de peisaj în arta plastică. În peisajul *rural*, artiștii sunt atrași de poezia vieții de la sat, de legătura sa cu natura înconjurătoare. Peisajul *urban* prezintă un mediu spațial organizat rațional de om: străzi, bulevarde, piețe, clădiri. Pentru a însufleți imaginea, pentru a transmite perspectiva în peisaje, se folosește *stafajul*.

Serhii Vasylykivskyi. Casa Roșie

Mykola Hlușcenko.
Montmartre. Sacre Coeur

Peisajul *arhitectural* este asemănător cu peisajul urban. Diferența este că imaginea monumentelor de arhitectură este combinată cu mediul urban. În *veduta*, peisajele sunt descrise cu precizie documentară.

Giovanni Paolo Pannini. Colosseumul și Arcul de Triumf

Canaletto. Palatul Dogilor din Veneția (veduta)

? *Analizați planificarea în compoziții: ce este reprezentat în centru, prim-plan și fundal. Determinați linia orizontului.*

În *peisajul de landșaft* sunt descrise colțuri de natură create pentru odihnă. În ele se combină formele naturale cu sculptura decorativă și arhitectura.

În *peisajul industrial*, pictorii tind să arate rolul omului creativ, care a construit uzine și fabrici, baraje și centrale electrice, porturi și construcții ajurate ale podurilor.

Joseph Bokshay. Grădina Botanică

Oleksiy Shovkunenکو. Construirea barajului Dnipro CHE

Peisajele fantastice ne poartă pe tărâmurile ireale, pe care și le poate imagina omul (basmе etc).

? *Ce este reprezentat în ilustrații? Determinați speciile de peisaj.*

Nico-Nico Singer. Pictură anime

Peisajul maritim (marina) redă frumusețea mării, reprezintă corăbii și bărci, bătălii navale, competiții sportive pe mare etc.

Galeria de portrete

Igor Rezyk.
Portretul lui Oleksii Shovkunenko (fragment)

Oleksiy Shovkunenko (1884–1974) - este un pictor acuarelist ucrainean, un maestru al peisajului, portretului și naturii moarte. S-a născut la Herson, și-a făcut studiile la Școala de Artă din Odesa și la Academia de Arte din Sankt Petersburg. A fost elev al lui K. Kostandi. A predat în școlile de artă din Odesa și Kiev.

În peisajele sale, pictorul a descris colțuri pitorești ale naturii, clădiri urbane și, de asemenea, a pictat peisaje industriale. A primit medalia de aur pentru acuarelă din seria „Dniprobud” la Expoziția internațională de la Paris „Artă și tehnologie în viața modernă”.

Cunoașterea regulilor perspectivei ajută la organizarea spațiului în peisaj.

Arte vizuale

Regulile perspectivei liniare:

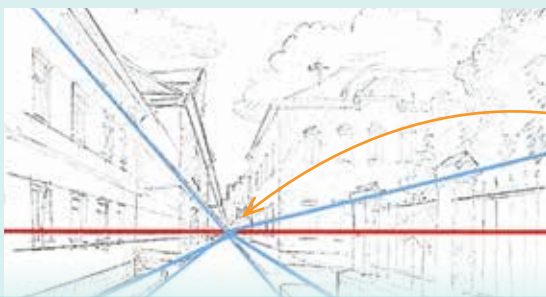
- liniile paralele care se îndepărtează de observator în depărtare, se apropie și se unesc într-un punct — *punctul de convergență*, care se află pe linia orizontului (o stradă dintr-un oraș, o alee dintr-un parc);
- lucruri de aceeași dimensiune și obiecte, care par mai mici pe măsură ce se îndepărtează de observator (de exemplu, copaci sau case de-a lungul drumului).

Nikifor Drovnik (Krynytskyi)

Schema construcției perspectivei liniare

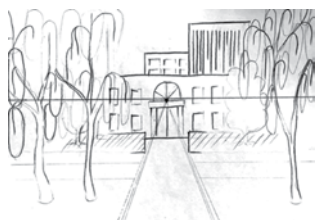
Linia orizontului

Punctul de convergență

Desenați peisajul urban „Drumul spre școală”. Transmiteți profunzimea spațiului, aplicați regulile perspectivei liniare.

Cutiuța artei

Veduta (din ital. *veduta* - vedere) - este o specie de peisaj, priveliște, perspectivă din care se privește un peisaj sau un oraș, cu o reprezentare documentară precisă a arhitecturii.

Marina - este un peisaj care descrie imaginea mării și evenimente pe mare.

Stafaj - elemente secundare ale compoziției; în peisaj - figuri mici de oameni și animale.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Numiți speciile de peisaj. Despre care dintre ele ați aflat pentru prima dată? Ce peisaj v-a impresionat cel mai mult?

2. Creați o hartă mentală a diferitor specii de peisaj.

3. Pictorița americană Zaria Forman, încercând să atragă atenția asupra problemelor de mediu, pictează cu ajutorul degetului, pe post de pensulă – peisaje realiste, aisberguri și valuri. Gândiți-vă, prin care alte moduri pictorii pot lupta pentru protecția mediului.

Cercetare independentă, căutare media

Selectați reproduceri ale peisajelor de diferite tipuri, pentru a crea o broșură „Bine ați venit în Ucraina!”. Ce fel de peisaje, după părerea voastră, ar prezenta mai mult interes pentru turiștii străini?

Fantezez, experimentez, acționez

Faceți schițe sau fotografii ale structurilor arhitecturale din regiunea voastră, pentru expoziția „Frumusețea vedutelor contemporane”.

Anotimpurile anului: concert

? Amintiți-vă piesele muzicale dedicate diferitelor anotimpuri ale anului. Căror interpreți sunt menite? Din ce genuri fac parte?

Fiecare anotimp este fermecător și unic în felul său. În picturi și în compozițiile muzicale, diferite anotimpuri apar în culori, sunete și stări de spirit speciale. Știți deja că pentru a reflecta imaginile naturii, în muzica instrumentală și orchestrală, compozitorii folosesc timbru diferitelor instrumente, care imită intonații asemănătoare cu cântecul păsărilor, vocile animalelor și insectelor, sunetul ploii, suflarea vântului etc.

În muzică, piesele dedicate anotimpurilor, sunt scrise în diferite genuri muzicale. De exemplu, oratoriul de Joseph Haydn, cantata de Lesia Dychko. Se bucură de o popularitate deosebită ciclul de patru concerte pentru vioară „Anotimpurile” de Antonio Vivaldi, care are un număr mare de interpretări, coveruri.

Concertul - este un gen de muzică simfonică, care este construit pe un fel de dialog între solist (sau soliști) și orchestră.

După formă, concertul, conform clasicilor vienezi, este alcătuit din trei părți: partea de mijloc este lentă, calmă contemplativă, iar părțile extreme sunt în mișcare. Finalul - adesea este vesel, legat cu sursele folclorice.

Maja Jokic Mikhailovici. Concert

Arte muzicale

Cuvântul italian concerto se traduce ca „acord”, în latină însemna „competiție”. Într-adevăr, un concert este ca o competiție între un instrument (solo) și o orchestră (tutti). Interpretarea concertelor necesită o înaltă măiestrie și virtuozitate din partea solistului. Concertul este și reprezentația publică de muzică de orice gen. Acest lucru este anunțat în prealabil în program, unde este indicată ora și locul concertului.

Concertul face parte din muzica neprogramatică. Însă, majoritatea din cele 28 de concerte ale lui A. Vivaldi au titluri programatice.

Ciclul „Anotimpuri” de A. Vivaldi este format din patru concerte „Primăvara”, „Vara”, „Toamna”, „Iarna”, pentru vioară solo și orchestră. Fiecare concert este precedat de câteva versuri, care dezvăluie conținutul figurativ al muzicii. Fragmentul primului concert: „A venit primăvara și păsările vesele o întâmpină cu cântecul lor. Izvoarele murmură. Cerul este acoperit cu nori întunecați. Fulgerele și tunetele anunță sosirea primăverii. Și din nou păsările se întorc la cântecul lor. Ciobanul doinește în lunca înflorită. Nimfele dansează după melodia cimpoiului...”

Toate concertele sunt scrise în formă clasică în trei părți, cu o parte de mijloc contrastantă. În cele patru concerte sunt douăsprezece părți asociate cu cele 12 luni ale anului.

Compozitorul folosește imagini: cântecul păsărilor și al cucului, lătratul câinelui, bâzâitul insectelor etc.

Antonio Vivaldi. „Anotimpuri” în diferite interpretări.

Care sunt impresiile voastre despre muzică? Ce instrumente imită cântecul păsărilor? Care sunt celelalte elemente ale imaginii? Corespund cu starea de spirit a muzicii din compoziția de Oleg Shchygolev*?

* Picturile artistului O. Shchygolev pot fi vizualizate accesând link-ul <http://inform1.yakistosviti.com.ua/mystetstvo/6-klas>

Galeria de portrete

Francois Morelon de la Cave.
Portretul lui Vivaldi

Antonio Lucho Vivaldi (1678–1741) - compozitor italian, violonist virtuoz, creator al genului de concert instrumental solo. S-a născut la Veneția. La vârsta de 25 de ani, a început să lucreze ca profesor de vioară într-un orfelinat, unde a slujit timp de trei decenii.

Vivaldi este autorul a aproximativ 500 de concerte și a peste 100 de sonate pentru diverse instrumente, a câteva zeci de opere și a multor alte lucrări de diferite genuri. În timpul vieții sale, artistul a fost recunoscut în Europa ca un compozitor capabil să creeze o operă în cinci zile și ca un violonist virtuoz care a avut o influență semnificativă asupra dezvoltării tehnicii violonistice. J.S. Bach a fost un admirator înfocat al concertelor compozitorului, care le-a aranjat pentru orgă, pian etc.

Ciclul „Anotimpuri” de A. Vivaldi - este deținătorul recordului în vânzarea de discuri de gramofon în domeniul muzicii academice. Traducerile numeroase ale lucrării sunt larg răspândite, inclusiv versiunile rock și pop. După cum mărturisesc cercetările experimentale (folosind metoda tomografiei), muzica concertelor lui A. Vivaldi afectează emoțiile, stimulează dezvoltarea memoriei și a atenției, accelerează gândirea.

Cântec de primăvară
„Zgomot” Trupa „Go_A”.

Interpretarea cântecului de primăvară cu înscenizare.

Evoluarea trupei „Go_A” la „Eurovision-2021”.

La concursul „Eurovision-2021” trupa ucraineană cu piesa „Zgomot” a ocupat locul cinci. Muzicienii combină folclorul ucrainean, vocea autentică și sunete de flaute cu electronica, tobe africane și chitară. Piesa a ajuns pe primul loc în topul Spotify, iar videoclipul are aproape șapte milioane de vizualizări pe YouTube.

Excursie virtuală

Filarmonica Națională din Lviv, care poartă numele lui M. Skoryk, este regatul muzicii din inima orașului vechi. Activitatea Filarmonicii este multiplă: festivaluri internaționale, concerte de familie, programe tematice pentru copii și tineri. Vizitați site-ul Filarmonicii din Lviv pentru a vedea afișele concertelor: <http://www.philarmonia.lviv.ua/>

Cutiuța artei

Concert (lat. *concerto* — competiție) - este un gen muzical bazat pe principiul comparării sunetului unui solist și al unei orchestre sau cor; spectacol public de muzică, numere de estradă.

Filarmonia - este o organizație de concerte, care se referă la activitatea de răspândire a culturii muzicale prin concerte, recitaluri, spectacole muzicale.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Care sunt semnificațiile cuvântului concert?
2. Demonstrați că concertul aparține genului simfonic.
3. Vizionați desenul animat „Poveștile pianului vechi. Vivaldi”.

Cercetare independentă, căutare media

Creați o scurtă reclamă pentru un concert simfonic, care ar interesa colegii.

Fantezez, experimentez, acționez

Înscenați piesa „Zgomot” (improvizați mișcări, apeluri).

Creați un instrument de zgomot pentru acompaniament.

Anotimpurile anului: Peisajul în pictură

? *Cum diferă culorile naturii în fiecare anotimp?*

Potrivit cosmonauților, planeta noastră din spațiu pare albastră. Și numai noi, locuitorii săi, putem admira culorile magice ale naturii în diferite anotimpuri. Peisajul fiecărui anotimp are propria sa paletă de culori și nuanțe.

Primăvara de un verde pur aduce bucuria reînnoirii. În peisajele de primăvară, personajul principal adesea este o grădină înflorită în alb-roz. O vară pitorească plină de căldură și soare, este o adevărată sărbătoare a culorilor bogate, care creează o varietate florală strălucitoare! În paleta câmpului, pădurii, pajiștii, există multe nuanțe de verde, care devine dominant.

Peisajul de toamnă orbește cu auriu și purpuriu, fascinează cu culorile calde. Pământul în peisajele de iarnă este acoperit cu o pătură de zăpadă alb-albastră, copacii, decorați cu chiură, strălucesc în tonuri argintii-strălucitoare.

Cum diferă culorile naturii în fiecare anotimp?

? *Ce culori și nuanțe au folosit artiștii pentru a descrie diferite anotimpuri? Găsiți culoarea dominantă în compoziții, numiți tonurile principale și suplimentare, culorile și nuanțele calde și reci.*

Serhii Shishko. În parc

Paul Signac. Un pin în Saint-Tropez

Zoltan Sholtes. Râul de munte

Claude Monet. Coțofana

Pentru a transmite o anumită stare de spirit într-o imagine, artiștii folosesc coloritul - unul dintre mijloacele de exprimare, ceea ce înseamnă combinarea culorilor într-un ansamblu armonios. Culoarea poate transmite starea naturii în peisaje în diferite anotimpuri, momente ale zilei, fenomene meteorologice - ploaie, ceață, zăpadă etc. Este necesar să se țină cont de natura luminii, deoarece culoarea picturii, care descrie o zi înnorată se deosebește semnificativ de o zi însorită. Coloritul în pictură îndeplinește și sarcini compoziționale și contribuie la organizarea spațiului. Datorită culorii dominante și a diferitelor accente de culoare, atenția privitorului este concentrată asupra principalului lucru din lucrare și asupra celor mai importante detalii ale conținutului. Culoarea poate fi caldă sau rece, deschisă sau închisă, strălucitoare sau atenuată, consistentă sau palidă. Culorile principale determină starea de spirit a picturii, iar culorile secundare, sporesc efectul culorilor principale și se obține bogăția cromatică.

Contrastul de culoare joacă un rol important în culoarea peisajului. Maeștrii, care simt în special subtilitățile combinațiilor de culori și demonstrează acest dar valoros în propria lor paletă originală, sunt numiți *coloriști*. Mykola Hlushchenko este un colorist ucrainean renumit, care a dobândit recunoaștere mondială.

Mykola Hlushchenko. Iarna

Mykola Hlushchenko. Grădina înflorită

Mykola Hlushchenko. Cositul fânului

Mykola Hlushchenko. Kievul toamna

- ? *Comparați coloritul peisajelor lui M. Hlushchenko. Alegeți cuvinte caracteristice, pentru a descrie peisajele fiecărui anotimp. În care dintre ele este cel mai vizibil contrastul de culoare? Analizați perspectiva din picturi.*

Galeria de portrete

Mykola Hlushchenko.
Autoportret

Mykola Hlushchenko (1901–1977) - un pictor celebru ucrainean. S-a născut în orașul Novomoskovsk, fiind descendent al unei familii de cazaci. Și-a făcut studiile la Școala Superioară de Arte plastice din Berlin. După absolvire, a plecat la Paris și organizează acolo propriul atelier de artă. Inspirându-se din modelele europene, în primul rând franceze, formează un stil unic de pictură „stilul lui Hlushchenko”. Aflându-se în străinătate, M. Hlushchenko a combinat creativitatea cu activitățile de informație (numit „Yarema”). După cel de-al doilea război mondial, s-a întors în Ucraina, a locuit la Kiev, a participat la numeroase expoziții. Genul preferat al pictorului a fost peisajul, și anume în floristică și-a realizat pe deplin darul de colorist. Frumusețea magică a pământului natal este o sursă constantă și puternică de inspirație. Picturile maestrului sunt prezentate în multe muzee și colecții private ucrainene. Conform testamentului lui M. Hlushchenko 1.250 dintre lucrările sale au fost predate Ministerului Culturii al Ucrainei.

Arte vizuale

Pentru a transmite spațiul, pictorii folosesc nu numai perspectiva liniară, ci și aeriană.

Regulile perspectivei aeriene

- Obiectele din prim plan sunt desenate în detaliu, sunt percepute ca fiind clare și contrastante, sunt reprezentate în culori strălucitoare, consistente.
- Pe măsură ce distanța dintre obiectul de observație și privitor crește, contrastele scad, obiectele devin neclare, desenate în general fără detalii; culorile devin palide, își pierd luminozitatea și consistența.
- Pe măsură ce se apropie de linia orizontului, obiectele devin mai întunecate, capătă nuanțe reci (albastru, gri-violet etc).

* Conform materialelor resursei <https://esu.com.ua/article-30562>

Varianta 1. Desenați un copac - simbol „Anotimpuri” (guașă).

Varianta 2. Desenați un peisaj rural (acuarelă). Aplicați perspectiva aeriană, nuanțe de verde pentru copaci.

Cutiuța artei

Colorit (din lat. *color* — vopsea, culoare)

nuanțarea timbrală a unei opere muzicale

ansamblul culorilor unui obiect, îmbinare armonioasă a culorilor unui tablou

Perspectiva aeriană - este noțiunea de tehnică în pictură, care creează iluzia profunzimii spațiului pe un plan.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. De ce pictorii trebuie să posede cunoștințe despre colorit?
2. Numiți principalele reguli ale perspectivei aeriene. Demonstrați-le pe exemplul imaginilor din manual.
3. Completați propoziția: „La lecții, am înțeles..., am simțit..., a fost interesant..., a fost greu..., pot..., voi încerca...”.

Cercetare independentă, căutare media

Potrivii peisaje pentru piesele lui J. Sibelius din ciclul „Copaci”.

Fantezez, experimentez, acționez

Experimentați, prin crearea unui copac înflorit primăvara, în tehnica pointillismului (desen cu bețișoare de bumbac).

Simfonia. Pastorală

Statueta „Pastorală”

? Amintiți-vă ce simfonii ați ascultat. Cine le-a interpretat? Ce știți deja despre orchestra simfonică? Prin ce se deosebește de orchestra de estradă și de alamă?

Picturile *pastorale* sunt numite scene țărănești pe fundalul naturii, unde de obicei predomină o atmosferă senină, lipsită de griji. Scenele pastorale din viața idealizată a ciobanilor cu oi se regăsesc în literatură și teatru. O mare parte din muzica programatică de *cameră și simfonică* este dedicată lumii naturii, de la idilă la simfonie. În pastoralele muzicale predomină sentimente de armonie

între om și natură. J.S. Bach, A. Scarlatti (sonata nr. 1) și V. Kosenko au scris pastorale pentru pian. Au fost create și în genuri muzicale și teatrale (operă, balet).

Francois Boucher. Pastorală de vară

Paul Gauguin. Pastorală tahitiene

Viktor Kosenko. Pastorală. Johann Sebastian Bach. Pastorală.

Spre deosebire de muzica de cameră, muzica simfonică este interpretată în săli mari de către o orchestră simfonică. Piesele simfonice sunt în mare parte de dimensiuni mari și au conținut multilateral.

Pentru a descrie natura ele folosesc caracteristici expresive ale timbrilor diferitor instrumente. Există mai multe genuri de muzică simfonică: uvertura, concertul, tabloul simfonic, poemul, fantezia, suita. Dar *simfonia* este considerată regina tuturor.

Graciela Rodo Boulanger. Orchestră

? *Amintiți-vă componența unei orchestre simfonice. Ce grupuri orchestrale se disting în mod tradițional? Cum sunt plasate pe scenă? Cine și cum conduce orchestra?*

Arte muzicale

Simfonia este cel mai complex gen și formă de muzică instrumentală. Este capabilă să reproducă profunzimea lumii spirituale a omului, luptele și visele sale de fericire, frumusețea naturii și imaginile vieții populare - întreaga paletă a vieții. Forma ciclică constă din patru părți contrastante. Ele pot fi comparate cu capitolele unui roman, cu o năvelă, sau cu actele unei piese de teatru. Prima parte este de obicei rapidă (sub forma unei sonate *allegro*); a doua este lentă, lirică (sau tragică), a treia este dansantă (*menuet* sau *scherzo* în trei părți), iar a patra este finalul, care este rapid, înflăcărat, adesea festiv, solemn.

Simfonia s-a format în școala clasică vieneză, ai cărei creatori au fost compozitorii J. Haydn, V. A. Mozart și L. Beethoven. J. Haydn, autorul a 104 lucrări de acest gen, este adesea numit „părintele” simfoniei.

Simfonia a urcat la un nivel nou, mai înalt, datorită lucrării lui Ludwig van Beethoven, care a făcut acest gen să fie cunoscut, dramatic, profund în conținut, bogat în contraste.

Galeria de portrete

Ludwig van Beethoven (1770–1827) - compozitor german, unul dintre cei mai renumiți din lume. Piesele sale sunt incluse în repertoriul celor mai buni interpreți și ansambluri muzicale. Melodia grandiosului final coral „Simfonia a IX-a” a lui L. Beethoven a devenit baza imnului Uniunii Europene. Beethoven s-a născut la Bonn într-o familie de muzicieni. În copilărie, a învățat să cânte la mai multe instrumente muzicale. La vârsta de doisprezece ani este asistent - organist. Artistul și-a petrecut cea mai mare parte a vieții la Viena, unde a cântat ca pianist, a creat muzică de diferite genuri și a obținut succes și renume. De la vârsta de 26 de ani, compozitorul a început să-și piardă auzul și a fost nevoit să limiteze comunicarea, folosind un tub special și „caiete de conversații”.

A început să petreacă mult timp la periferia Vienei, unde rătăcea singur prin păduri și poieni pe orice vreme. Își găsea refugiul în natură, aici era inspirat spre noi idei de creație.

Cele mai semnificative în patrimoniul lui Beethoven sunt lucrările sale instrumentale, în primul rând 32 de sonate pentru pian, inclusiv celebrele „Patetica”, „Sonata lunii”, „Apassionata” și muzica simfonică (uverturi, concerte, 9 simfonii). Acestea cuprind o gamă largă de imagini, este considerată în mod tradițional ca o punte între operele eroice („Uvertura Egmont”, „Simfonia eroică” nr. 3) și cele lirice („Pentru Eliza”).

Simfonia a șasea a lui Beethoven este o muzică programatică. Pe foaia de titlu a manuscrisului, compozitorul scria: „Simfonie pastorală, sau amintiri din viața satului, mai degrabă o expresie a stării de spirit, decât o pictură sonoră”. Fiecare parte are propriul subtitlu:

1 — „Trezirea sentimentelor de bucurie după sosirea în sat”;
 2 — „Scenă lângă izvor”; 3 — „O adunare veselă a țăranilor”; 4 — „Furtuna”; 5 — „Cântecul ciobanului” („Sentimente de bucurie și recunoștință după furtună”). Lucrarea este bogată în sentimente, care dau farmec vieții țăranilor în mijlocul naturii.

Ludwig van Beethoven. Simfonia nr. 6 „Pastorală” (fragmente din părți la alegere).

Redați-vă impresiile despre muzică și paleta sonoră a orchestrei. Analizați temele principale, tipurile de dezvoltare, forma muzicală. Ce mijloace de imitare a sunetului folosește compozitorul pentru a crea peisaje muzicale?

Creați o orchestră din instrumente confecționate manual și improvizați pastorala „Furtuna”. Confecționați în prealabil instrumente din materiale, pe care le aveți la îndemână: flautul lui Pan din paiuri de suc, tobe din cutii, zângăneli din nasturi metalici, borcane de plastic cu cereale.

Excursie virtuală

Există multe monumente ale lui L. Beethoven în lume. La fel ca muzica lui, ele ne transmit amploarea figurii acestui luptător pentru fericirea umanității. El este un exemplu de persoană cu voință puternică în depășirea obstacolelor vieții și dezamăgirilor spirituale: neînțelegerea ideilor sale de către contemporanii săi și disperarea din cauza unei boli tragice. Acest lucru este redat în „Testamentul din Heiligenstadt”.

În casa din Bonn, unde s-a născut a fost deschis un muzeu cu o mare colecție de exponate. Dacă ați făcut cunoștință cu viața și opera lui Beethoven, veți înțelege credo-ul artistului: „De la întuneric la lumină, prin luptă la victorie”.

Caspar von Zumbusch.
Monumentul lui L. Beethoven din Viena

Casa-muzeu din Bonn (intra-rea, pianul compozitorului)

ÎN ÎMPĂRĂȚIA FLOREI: SENTIMENTE PASTORALE

În mod surprinzător, în epoca computerelor și sintetizatoarelor, muzica simfonică nu își pierde actualitatea. S-ar părea că timpul dictează noi armonii și ritmuri, sunt inventate noi instrumente electronice. Însă, muzica simfonică pastorală a clasicilor nu numai că nu vrea să rămână în istorie, ci dobândește un nou răsunset. Pe Internet, puteți găsi numeroase programe cu astfel de muzică, care este folosită ca mijloc de *art terapie*. De obicei este însoțită de clipuri cu fotografii din natură, peisaje sau flori. O astfel de muzică liniștitoare ajută la relaxare, ameliorarea oboselii, restabilirea energiei vitale și depășirea situațiilor de criză.

Cântec de primăvară

Muzica de *V. Filipenko*Versuri de *A. Navrotskyi*

При - йди, при - йди, вес - но крас - на, Че - пу - ри нам рід - ний край,
За - сві - ти нам, сон - це яс - не, За - ми в гур - ті по - гу -

Там, та - ба - да - ба, там, та - ба - да - ба, там, та - ба - да - ба, там, та - ба - да - ба,
ляй.

там, та - ба - да - ба, там, та - ба - да - ба, там, та - ба - да - ба, та - ба - да. При - не - си,
Хай всю - ди

вес - но нам ряс - ні до - щі, ряс - ні до - щі. При - не си, вес - но, нам
піс - ня лу - на, піс - ня лу - на, піс - ня лу - на. Хай нам зу - стрі - неть - ся

ра - до - щі, ра - до - щі.
дів - чи - нонь - ка гар - на.

Cutiuța artei

Art terapia (terapia prin artă) - este un tip de corecție psihologică a condiției umane, bazată pe artă și creativitate în combinație cu psihoterapia; implică percepția și autoexprimarea.

Pastorala (din lat. *pastorale* – de păstor)

un gen de pictură, care înfățișează scene țărănești pe fundalul naturii într-o manieră idilică

lucrare muzicală pe tema naturii și a vieții rurale

în literatură, teatru – operă literară, care zugrăvește în mod idilic viața păstorilor și viața de la țară

Simfonie (din gr. - armonie) - este o lucrare de dimensiuni mari, care cuprinde de regulă patru părți, pentru o orchestră simfonică.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Cum înțelegi conceptul de „pastorală” în artă, în special în muzică. Dați exemple.
2. Din ce părți constă forma simfonică? Prin ce diferă acest gen de piesele instrumentale de cameră?
3. Discutați pe tema „Proprietățile vindecătoare ale muzicii”. Ce melodii și timbruri ar trebui folosite în art terapia? Care este rolul genurilor pastorale în această terapie?

Cercetare independentă, căutare media

Creați propriul program de relaxare pentru a restabili energia și a evita stresul. Folosiți fragmente din simfonia nr. 6 de L. Beethoven și alte lucrări ale compozitorului, pe care le-ați ascultat. Alegeți frontispicii vizuale pentru aceste fragmente (pictură, fotografie).

Fantezez, experimentez, acționez

Alcătuți un rebus cu cuvântul cheie *simfonie*.

Arta pastorală pictura decorativă

Marfa Timchenko. Sirena

Olga Kvasha. Viorele

Jan Sluyster. Potecă prin pădure

? *Gândiți-vă prin ce se deosebește o reprezentare decorativă a naturii de una realistă.*

Vocația principală a picturii decorative este de a decora viața, deoarece cuvântul *decor* înseamnă „ornament”. Pictura monumentală și decorativă, așa cum știți deja, decorează structurile arhitecturale.

Picturile decorative, în special peisajele și naturile moarte, sunt un element important al interioarelor publice și rezidențiale.

Decorativitatea – este calitatea unei lucrări asociată cu o compoziție bine construită, cu modele ornamentale și rafinamentul culorilor pure. Aceste calități ar trebui să ne facă să ne bucurăm de picturile, care ne înconjoară în fiecare zi.

? *Descrieți-vă emoțiile din perceperea peisajelor decorative.*

Numiți tipurile de peisaje după subiect și conținut figurativ.

În care compoziții sunt evidente motivele etnice?

Influența tradițiilor artei decorative ucrainene se simte în peisajele originale ale lui Viktor Zaretskyi.

Galeria de arte

Viktor Zaretskyi.
Autoportret

Viktor Zaretskyi (1925–1990) - pictor remarcabil, activist public și profesor ucrainean care, împreună cu soția sa Alla Horska, au participat la mișcarea anilor 60.

Artistul s-a născut în Bilopilla din regiunea Sumy, și-a petrecut copilăria și tinerețea în regiunea Donețk. Cea mai mare parte a vieții a petrecut-o la Kiev, unde a studiat și apoi a predat la Institutul de Artă din Kiev, a organizat un atelier de artă.

În creația sa multilaterală, care includea șevalet și pictură monumental-decorativă, V. Zaretskyi a trecut de la realism la modernism, de la perioadele „minier” și „țărănesc” la stilul original al „viziunilor metaforice”.

Limbajul modern al maestrului de peisaj, portret și picturii de gen se caracterizează prin coloritul activ și ornamentație bogată și o paletă fantastică de culori. Comparând moștenirea artistului cu modernității renumiți din străinătate, cercetătorii contemporani îl numesc pe Viktor Zaretskyi „Gustav Klimt ucrainean”.

Viktor Zaretskyi. Nalbe

Gustav Klimt. Grădină țărănească

? **Comparați peisajele celor doi pictori. Ce au în comun? Care sunt particularitățile reprezentării decorative a florilor?**

ÎN ÎMPĂRĂȚIA FLOREI: SENTIMENTE PASTORALE

Celebra compoziție „Copacul vieții” a artistului modernist Gustav Klimt este reprodusă pe suveniruri în așa fel, încât să fie recunoscut chiar și de cei care nu au fost niciodată interesați de pictură. Această compoziție decorativă (parte a unui triptic) este realizată în stilul caracteristic artistului „patchwork”, într-o gamă de culoare aurie spectaculoasă și sofisticată. Imaginea unui copac, caracteristică mitologiei majorității popoarelor, simbolizează viața în toate manifestările ei. Rădăcinile sunt trecutul, strămoșii, istoria, trunchiul este baza solidă a existenței umane, iar ramurile și fructele reprezintă viitorul și urmașii. Lucrarea impresionează prin semnificația sa profundă și măiestria decorativă. Ornamentul în formă de spirală creează un ritm special, care transmite ideea artistului.

Gustav Klimt. Copacul Vieții
(partea centrală a tripticului)

Motiv de H. Klimt pe
o vază

Arte vizuale

Care este diferența dintre un peisaj decorativ și unul realist?

Imaginile decorative se caracterizează prin generalizarea, simbolismul și conveniența imaginii.

- În peisajul decorativ lipsește perspectivă aeriană. Sunt reprezentate toate obiectele din prim-plan și de pe fundal la fel de clar, fără a le da volum.
- Subiectele și obiectele ilustrate sunt stilizate în formă și culoare. Forma obiectului este simplificată, se folosesc culori locale. Compoziția are o mulțime de ornamente.

? Analizați mijloacele de stilizare a culorii și formei (copaci, clădiri, figuri umane, animale) în peisajul lui M. Saryan.

Copacii și alte plante din împărăția Florei sunt, de asemenea, reprezentați în tehnici artistice netradiționale, pe obiecte de artă decorativă și aplicată. De exemplu, meșterii profesioniști creează peisaje pe tapiserii, panouri, tablouri din chihlimbar sau mărgelă, iar meșterii amatori folosesc materialele disponibile (*bricolaj*).

Pot fi nasturi vechi, mărgelă, țesături etc. Acest tip de creativitate necesită ingeniozitate. Unele dintre varietățile sale sunt legate de lucrul cu acul (*patchwork*).

În zilele noastre, dudlingul, un tip de artă decorativă, a devenit popular. Aceasta este un desen mecanic cu ornamente neobișnuite și interesante, cu o gamă nelimitată de teme și elemente. Potrivit propriilor interese, se pot alege flori, figuri (cercuri, romburi, spirale), creaturi reale sau fictive. Conform cercetărilor, dudlingul îmbunătățește starea de spirit, antrenează atenția și promovează dezvoltarea imaginației. Nu e de mirare că se numește „desen creativ”, pe care psihologii îl recomandă ca tehnică antistres.

Martiros Saryan. Peisaj colorat

? Ce tehnică artistică netradițională v-a interesat cel mai mult și v-a inspirat să creați?

Patchwork

Dudling

ÎN ÎMPĂRĂȚIA FLOREI: SENTIMENTE PASTORALE

- i** **Varianta 1.** Imaginați-vă un „Copac înzăpezit”, imitând gobelenul (elementele confecționării covoarelor). Desenați cerul și brazii pe o farfurie de hârtie.

- i** **Varianta 2.** Creați un panou decorativ, după pictura lui H. Klimt, folosind nasturi pe hârtie groasă colorată (*bricolaj*). Mai întâi încercați să desenați un copac decorativ.

Cutiuța artei

Bricolage (din franc. *bricolage*) – este un termen care denotă procesul și rezultatul creării a ceva din materialele improvizate disponibile.

Dudling (din engl. *doodle* - desen inconștient, *karakul*) – este un desen intuitiv liber, care folosește elemente simple, în scopul ameliorării emoționale și autoexprimării.

Patchwork (din engl. *patchwork* - pătură, făcut din petice) – este un tip de artă decorativă și aplicată, o tehnică de creare a obiectelor bazate pe principiul mozaicului, o lucrare compusă din piese cusute împreună de diferite culori și figuri geometrice (uzoare) sau vegetale (arbori, frunze, flori).

Generalizez, argumentez, sistematizez

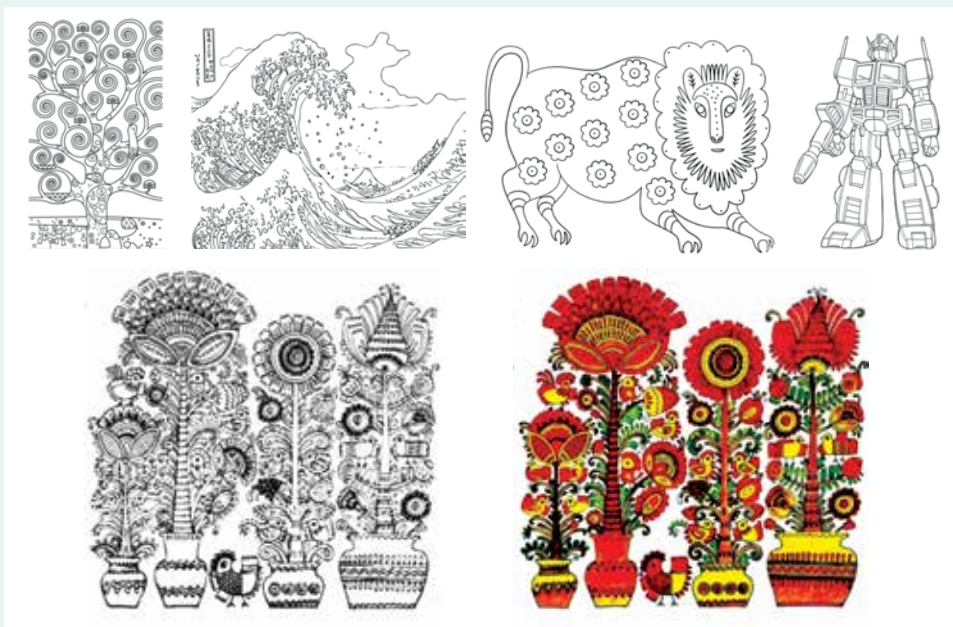
1. Care sunt diferențele dintre peisajele realiste și cele decorative?
2. Ce tehnici de stilizare se folosesc în peisajele decorative?
3. Explicați cum înțelegeți cuvintele lui V. Zaretskyi: „Ar trebui să priviți pânza ca o muzică de linii, pete și culori. Arta este viața transmisă în limbaj artistic.”

Cercetare independentă, căutare media

Vizionați filmul documentar despre V. Zaretskyi „Reflecții lângă pânză” (2015).

Fantezez, experimentez, acționez

Dacă sunteți interesați de tehnica dudling, alegeți un masterclas, care este disponibil gratuit. Utilizați un șablon, apoi creați propriile variante de dudling, pentru ameliorarea emoțională, auto-realizarea creativă. Folosiți motive ucrainene decorative sau creați propriile motive. Deveniți coautor de capodopere prin colorarea imaginilor unor artiști celebri, pagini de colorat antistes.

Olesya Vakulenko. Planse de colorat antistes din cartea „Iubesc Ucraina”

Picturi și schițe simfonice

- ? Explicați diferența principală în reprezentarea mediului natural în muzică și arte plastice, din propria experiență și materialul din lecțiile anterioare.

Claude Monet. Dimineața pe malul mării

După cum știți deja, muzica simfonică poate reflecta diverse momente ale vieții, datorită bogăției timbrale a instrumentelor. Există chiar și genuri muzicale, ale căror nume sunt împrumutate din arta plastică, cum ar fi *picturile simfonice* și *schițele simfonice*.

- ? Amintiți-vă semnificația noțiunii de „schiță” în arta plastică.

Arte muzicale

Un tablou simfonic este o piesă programatică într-o singură parte, de obicei de natură contemplativă, cu o dezvoltare liberă a muzicii, adesea cu variații. Imaginile sunt adesea asociate cu peisajul, genul cotidian, scenele fantastice de basm și de luptă. Trăsăturile caracteristice ale genului sunt picturalitatea și bogăția detaliilor picturale, care contribuie la apariția unor idei concrete în conformitate cu programul. Picturile simfonice pot fi o lucrare independentă sau o parte constitutivă a unei opere.

Acest gen este reprezentat detaliat în muzica programatică cu teme diferite. În opera compozitorilor francezi Claude Debussy, Jacques Iber, Maurice Ravel, este dedicat subiectului marin. În aceste simfonii, cu temă marină, ei au arătat că în sunete și acorduri se poate simți diversitatea mării într-un mod nou și se poate savura în timbrul său multicolor. „Marea” de C. Debussy este alcătuită din trei părți, pe care compozitorul le-a numit „schițe simfonice”: „De la răsărit la amiază pe mare”, „Jocul valurilor”, „Dialogul vântului cu marea”. Episoadele calme statice, care se dizolvă în tăcere, alternează cu cele vii care transmit ritmul valurilor furtunoase, loviturile lor puternice de stânci.

Tradiția pieselor muzicale cu temă marină de C. Debussy este continuată de trei picturi simfonice „Porturi” (sau „Porturi maritime”) ale lui Jacques Iber.

Acesta este un fel de jurnal muzical al compozitorului, care transmite impresiile sale despre vizitarea orașelor din Europa și Asia. Muzica primei părți este dedicată portului Palermo, situat în Sicilia, insula Soarelui, plină de peisaje pitorești și de monumente culturale.

Portul din Palermo

Claude Debussy. Trei schițe simfonice „Marea” (cu video).

Jacques Iber. Trei picturi simfonice „Porturi”: partea 1 „Roma - Palermo” (cu video)

Exprimați-vă impresiile despre piesele pe care le-ați ascultat. Cum sunt întruchipate în muzică diferite stări ale mării? Descrieți coloritul orchestral.

„Muzicalitatea” mării l-a impresionat pe Maurice Ravel prin nuanțele sale, care fascinează prin dinamică: de la un zgomot abia auzit la vuietul puternic al valurilor. Compozitorul a dezvoltat cercetările predecesorilor în domeniul înregistrării sunetului și a redat observațiile prin armonii exotice. Marina interpretată la pian „O barcă în ocean” a lui M. Ravel a fost orchestrată pentru a îmbogăți coloritul tembral.

Maurice Ravel. „O barcă pe ocean” din ciclul „Oglinzi” (pian; orchestră).

Ce poză v-ați imaginat în timp ce ascultați muzică? Comparați interpretarea la pian și orchestră cu acompaniamentul lor vizual. Creați un storytelling despre o călătorie cu barca pe oceanul învolburat, plin de aventuri misterioase și riscuri.

Influența tot mai mare a picturii asupra muzicii a dus la diversitatea genurilor. Au apărut următoarele tipuri de picturi muzicale precum acuarele, stampe, chiar gravuri și basoreliefuri.

Corăbii albe

Muzică și versuri de Z. Krasulyak

1. Даль морська безмежна й таємнича, Кожна хвиля за собою кличе, Наче птахи, розпустивши крила, Вдаль пливуть кораблі І тріпочуть вітрила. <i>Приспів:</i> І летять над хвилями, наче на крилі, Мчать по морю синьому білі кораблі, Вітер заховається десь серед вітрил, Хоче позмагатися, та немає сил.	2. Розмовляли чайки з кораблями Про дива за синіми морями, Та не можуть мрії зачекати, І пливуть кораблі Острів щастя шукати.

Improvizați la pian sau alt instrument schița muzicală „Jocul valurilor”.

Cutiua artei

Eschiz – (din fr. – schiță)

un gen de muzică simfonică, lucrare cu caracter descriptiv, care întruchipează impresii despre natură, arhitectură etc .

desen executat rapid în prealabil, care surprinde ideea operei în trăsăturile sale cele mai caracteristice

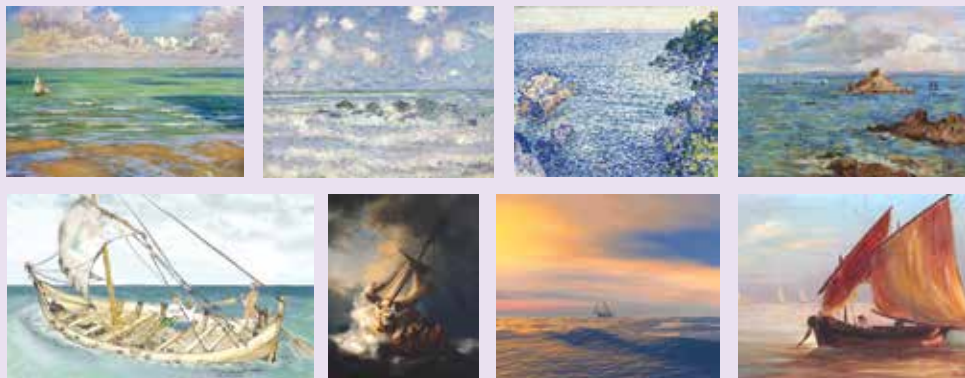
Tabloul simfonic - este un gen muzical, o lucrare dintr-o singură parte, al cărei program este de natură picturală.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. În ce genuri de muzică simfonică pot fi întruchipate impresiile despre natură? Dați exemple.
2. Ce ați aflat nou despre genurile de peisaj din muzică, în special despre muzica marină?
3. Gândiți-vă de ce compozitorii folosesc conceptul de artă plastică în denumirile genurilor operelor muzicale.

Cercetare independentă, căutare media

Comparați modalitățile de reprezentare a mării în muzică și pictură. După părerea voastră, ce înregistrare a piesei „O barcă pe ocean” a lui M. Ravel este ilustrată mai reușit cu imagini marine? Argumentați.

Fantezez, experimentez, acționez

Creați un ghid audio pentru colecția „Compozitori mariniști”.

Neliniștea valurilor mării: marina

? *Citiți sau ascultați poezia Lesei Ukrainka „Tăcerea mării” pe internet. Creați un ciorchine asociativ pentru cuvântul „marina”.*

Peisajele pitorești sunt înzestrate cu adevărată magie a culorilor. Ele îmbunătățesc starea de spirit. Un astfel de „magician” este *marina* – o imagine a stihiei mării. Marinarii renumiți, pescarii curajoși și pictorii, au fost mereu impresionați de farmecul mării, anume acest fapt a dat naștere acestui tip de peisaj.

Peisajul marin impresionează prin diversitatea nuanțelor de culori, datorită cărora marea din compoziții prinde viață și captivează. Chiar și viața descrisă în mod realist din golfuri și porturi este învăluită într-un anumit mister.

În tabloul „Gurzuf” de Ivan Aivazovsky, cerul albastru senin, corăbiile și bărcile de pe suprafața albastră a apei evocă un sentiment de pace. Tăcerea și liniștea naturii sunt fascinante. Cine sunt acești oameni? De unde se întorc corăbiile? Se nasc istorii despre călătoriile îndepărtate ale marinarii, despre munca de zi cu zi a pescarilor...

Mykhailo Demtsiu. Ciclul spaniol*

Taras Șevcenko. Bărci pe Marea Aral

Ivan Aivazovski. Gurzuf

? *Priviți tablourile marine. Imaginați-vă că sunteți unul dintre oamenii, care navighează într-o barcă sau pe o corabie cu pânze. Descrieți-vă sentimentele, emoțiile, gândurile și visele.*

* Conform materialelor resursei <https://kyiv.gallery/demtsiu-mykhailo>

Pictorii flamanzi și olandezi au fost fondatorii acestui gen. Pasiunea multor mariniști au fost corăbiile și bărcile pentru pescuit, din porturile mari și mici. Personajul principal al marinei – este marea schimbătoare, misterioasă, cu oglindirea strălucitoare a luminii în apă, un joc de *reflexe* în lumina orbitoare a soarelui sau în amurgul serii. Marina fascinează prin gama unică de culori albastru-verde.

Steve Rogers. Bărci

Maja Jokic Mykhailovych.
Peisaj marin însorit

? Priviți fenomenul reflex și explicați cum se schimbă culoarea apei de mare. Atrageți atenție la compozițiile porturilor cu bărci ale orașelor.

Jose Capbello Ruiz. Marea

Surfingart

? Comparați imaginile valurilor. Care compoziție redă dinamica mării?

ÎN ÎMPĂRĂȚIA FLOREI: SENTIMENTE PASTORALE

- Exercițiu.** Încercați să înfățișați valuri prin linii diferite (netede, blânde, înțepătoare, învolburate, groaznice, extreme). Experimentați cu nuanțe de culori ale mării.

Fragmente de tablouri contemporane cu imagini de valuri (linie, nuanțe de culoare, texturi)

- Varianta 1.** Desenați o marină „Portul însorit” (acuarelă). Redați starea de spirit a tablourilor muzicale ascultate, folosiți perspectiva aeriană, reflexe.

- Varianta 1.** Creați o compoziție „Secretele împărăției subacvatice” (relief din plastilină). Folosiți tehnici: flageli din plastilină, bilă din plastilină etc.

Cutiuța artei

Reflex (lat. *reflexus* — reflexie) - este un efect optic, o schimbare a tonului, a intensității culorii care apare atunci când lumina este reflectată din obiectele din jur. Termenul este folosit în optică și arte plastice (pictură, grafică, fotografie).

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Cum se numește peisajul cu imaginea mării și a oceanului?
2. Care marină v-a plăcut cel mai mult, care v-a interesat? Explicați de ce. Exprimați-vă atitudinea estetică față de acest tablou.
3. Analizați modul în care pictorul Branko (Bratso) Dmitrievich folosește perspectiva aeriană în peisaj, cum schimbă culoarea, lumina și umbra în diferite versiuni ale aceleiași compoziții.

Cercetare independentă, căutare media

Vizionați înregistrarea video a poeziei muzicale (Lesya Ukrainka „Liniștea mării”). Reflectați asupra posibilităților tehnologiei moderne de realitate augmentată pentru a îmbogăți ideea de sinteză a artelor.

Fantezez, experimentez, acționez

Pe baza ilustrațiilor din manual, experimentați reprezentând marea și folosiți tehnici și metode (monotip, stampare, zgomot, „pointilism” - desen cu bețișoare de bumbac etc).

Fantezia zborului nemărginit: poemul simfonic

? Este posibil să fantezezi în muzică? Mai ales în jazz?

Probabil, nu există persoană pe lume căreia să nu-i placă să fantezeze. Lumea fanteziei este incredibilă, plină de posibilități nemai-pomenite: literatura fantastică, filme fantastice, imagini - fantasy... Fantezia muzicală este mai puțin cunoscută, deși a apărut de mult timp în urmă.

Oportunități semnificative pentru crearea imaginilor fantastice au astfel de genuri precum poemul simfonic și fantezia simfonică – lucrări alcătuite dintr-o singură parte, în formă liberă.

Numele genului *fantezia* provine de la cuvântul grecesc *phantas*, care înseamnă „*imaginație*”. Deci, a fantaza - înseamnă a imagina, a improviza, a crea pe o temă liberă sau concretă. Acest gen este ales de compozitori atunci când au nevoie să-și exprime gândurile și sentimentele lor în afara canoanelor.

În antichitate, exista o tradiție de improvizare înainte de a interpreta lucrări complexe, chiar se organizau competiții de virtuozitate. Genul fanteziei a apărut ca o introducere la fugă. Apogeul realizării unei astfel de practici este patrimoniul lui J.S Bach.

? Amintiți-vă și numiți instrumentele din compoziția orchestrei de jazz.

Deborah Huber. Muzicieni

Compozitorii romantici F. Chopin și R. Schumann au scris fantezii pentru pian și piese fantastice. În zilele noastre, genul fanteziei cuprinde muzică de cameră și orchestrală, clasică și jazz. Filmul fantastic a devenit o sursă de inspirație pentru compozitorii de astăzi.

*Johann Sebastian Bach. „Fantezie cromatică și fugă în re minor”.
Fazil Sei. Fantezie de jazz pe tema lui Mozart „Rondo turcesc”.*

Exprimați-vă impresiile despre fantezie. Cum se schimbă muzica clasică a lui Mozart sub influența energiei jazz-ului?

Denumirea de „*poem simfonic*” evocă asocieri instantanee cu atmosfera poeziei și reflectă legătura dintre muzică cu literatura și istoria. Atunci când ascultăm un poem simfonic, nu numai că ne bucurăm de frumusețea melodiilor, armoniilor, timbrelor orchestrale, ci și putem urmări dezvoltarea intrigii sau întruchiparea unei idei specifice încorporate în program. Poemul se caracterizează prin dezvoltarea liberă a muzicii, trimiterea la surse folclorice și întruchiparea unei idei de sinteză a artelor.

Compozitorul maghiar Ferenc Liszt, care a scris 13 poeme, este considerat fondatorul genului de poem simfonic.

Jan Sibelius a devenit unul dintre creatorii multor poeme simfonice.

Galeria de portrete

Johann Sebastian Bach. „Fantezie cromatică și fugă în re minor”. Fazil Sei. Fantezie de jazz pe tema lui Mozart „Rondo turcesc”.

Jan Sibelius (1865–1957) - un remarcabil compozitor finlandez de origine suedeză, creatorul imnului național neoficial al Finlandei și este considerat erou național al acestei țări. Principalele realizări creative ale artistului sunt concentrate în domeniul muzicii orchestrale (simfonii, poezii simfonice, suite, uverturi, lucrări pentru teatrul dramatic). Creația sa este impregnată de culoare națională și idealuri patriotice. În timpul vieții sale, compozitorul a fost recunoscut în țara natală și în străinătate. În cinstea sa, festivalul de muzică „Săptămâna Sibelius” are loc în fiecare an. A fost creat un editor de partituri muzicale Sibelius.

Excursie virtuală

Muzeul de muzică Jan Sibelius a fost creat în Finlanda. Monumentul lui Jan Sibelius - un ansamblu original de câteva sute de țevi de oțel ce se aseamănă cu o orgă imensă - a devenit un simbol al orașului Helsinki. Faceți o excursie virtuală : www.360travelguide.com.

Finlandezii, ca și scandinavii în general, sunt cunoscuți pentru atitudinea lor atentă față de fauna și flora lor. Acest lucru este dovedit de pădurile dese bine întreținute, numeroase insule, mii de lacuri cristaline, o zonă imensă de parcuri și rezervații naturale. O astfel de dragoste pentru natură și-a găsit întruchiparea în muzică.

Poemul simfonic „Finlanda” al lui Y. Sibelius reflectă imaginea naturii a regiunii aspre nordice. Acesta întruchipează idealurile luptei naționale a poporului finlandez pentru independență. Piesa începe cu sunetul curajos al orchestrei. Se încheie cu un imn melodios iluminat, care mai târziu a devenit un imn independent, cel mai important cântec național al Finlandei.

Jan Sibelius. Poemul simfonic „Finlanda”.

Cum v-ați imaginat natura Scandinaviei în timp ce ați ascultat poemul? Oare coincid impresiile voastre muzicale cu acompaniamentul vizual? Gândiți-vă la modul în care eforturile de conservare pot fi îmbogățite cu acțiuni artistice: expoziții de peisaj, concursuri de fotografii ale animalușilor, muzică pastorală în timpul flash mob-urilor.

Cutiuța artei

Jazz (din engl. *jazz*) – un tip de artă muzicală care a apărut în SUA în mediul afro-american și mai târziu răspândit în lume; cu caracter de improvizație, provenit din amestecul elementelor folclorice nord-americane cu muzica popoarelor europene, caracterizată printr-un ritm vioi, sincopat.

Poem simfonic - un gen de muzică simfonică, o lucrare alcătuită dintr-o singură parte pentru o orchestră simfonică cu un program de origine literară, istorică și picturală.

Fantezia (din gr. - imaginație) - este un gen muzical, o compoziție liberă deseori cu caracter virtuos improvizațional.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Există „muzică fantastică”? În ce constă caracterul ei fantastic? Dați exemple de fantezii muzicale.

2. Caracterizați trăsăturile genului poemului simfonic.

3. În ce culori vă puteți imagina piesele voastre muzicale preferate? Gândiți – vă cum vă puteți dezvolta propria imaginație, capacitatea de a gândi prin intermediul artei pentru a putea îndeplini în mod creativ în viitor orice sarcină.

Cercetare independentă, căutare media

Analizați imaginile naturii din Scandinavia în acompaniamentul vizual al poemului simfonic „Finlanda”. Faceți o concluzie referitor la corespondența acestora pentru caracterul și dezvoltarea muzicii.

Fantezez, experimentez, acționez

În timpul liber, ascultați poemul simfonic „Nebiruiți” al compozitorului ucrainean modern și interpretului de jazz Ihor Zakus. Gândiți-vă la sinteza concertului de poezii patriotice și jazz.

Peisajul fantastic și tendințe ecologice moderne

? Cum îți imaginezi orașul viitorului? Ce au în comun lipanul și încuetoarea velcro? Dar aripile unui fluture și a un kimono?

Pictorii creează tablouri fantastice, fiind fascinați de subiecte ireale și de posibilități nelimitate pentru imagini, care apar în imaginație. În peisajele fantastice, puteți vedea întinderile nemărginite ale Universului, adâncurile inaccesibile ale oceanului, flora și fauna fantastică a planetelor necunoscute. Astfel de lucrări extind limitele realității și promovează zborul fanteziei.

Michael Boehme. Într-o galaxie îndepărtată

? Ce v-a impresionat în peisajele fantastice? Explicați intențiile artiștilor. Propuneți denumiri pentru imaginile voastre.

Peisajele fantastice de Julia Bell, Angus McKee, John All Hogue

În artă, se disting noțiunile de ficțiune și fantezie (fantasy). Aceste specii au o trăsătură comună: reflectarea evenimentelor și fenomenelor lumii ireale. Fantasticul - este un aliaj dintre minunile lumilor îndepărtate și ale realității, ceea ce implică faptul că ideile inventate pot fi realizate în viitor. Astfel de lucrări demonstrează roboți, extraterestri, cyborgi, tehnologie spațială. *Fantezia* prezintă imagini de basm și mitologice din trecut - elfi, zâne ale apelor, demoni, centauri și alte creaturi — care trăiesc în propria lor lume ireală de magie și vrăjitorie.

James Gillard. Robotul

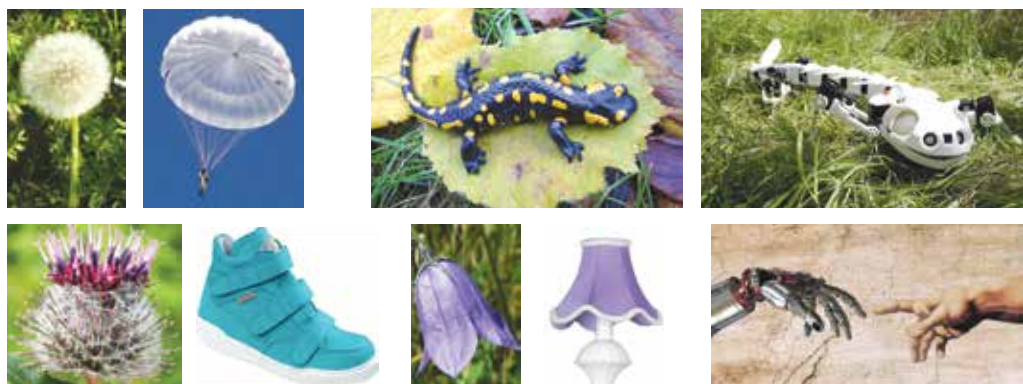
Jim Burns. Fantezie

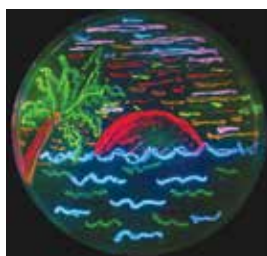
Josephine Wall. Fantezie

Care este relația dintre artă și știință? Răspunsul este legat de fantezia care le-a unit. A apărut *bionica* — o știință care studiază imitarea formelor naturale în tehnologie, arhitectură, design. Unul dintre primele exemple de bionică este invenția lui Leonardo da Vinci, în imaginația căruia aripile unei păsări s-au transformat într-o mașină zburătoare.

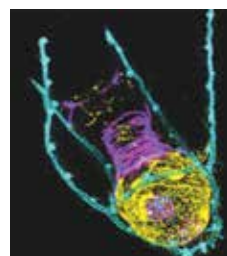
Bionica în tehnologie, design

Bio Art demonstrează „noua realitate” în artă și perspectivele biotehnologiei. În timpul cercetărilor de laborator, oamenii de știință adaugă culoare țesutului viu și descoperă la microscop frumusețea insesizabilă a microcosmosului.

Peisaj din bacterii

Arici de mare

ÎN ÎMPĂRĂȚIA FLOREI: SENTIMENTE PASTORALE

Bionica arhitecturală în zilele noastre devine o direcție aparte care absoarbe tot ce este mai bun din prototipurile vii. Designerul belgian Vincent Callebaut a reușit să combine arhitectura cu biotehnologia. El a proiectat o formă originală de zgârie-nori cu economie de energie, cu panouri solare pe acoperiș. Turnul – spirală imită structura dublă a ADN-ului. O răsucire capricioasă nu este doar o excentricitate, ci o idee ecologică importantă. Fațada balconului se transformă într-o grădină continuă de 23.000 de copaci, iar această vegetație absoarbe peste un milion de tone de dioxid de carbon pe an.

Excursie virtuală

Puteți cunoaște mai bine lumea fantastică a viitorului planetei noastre verde cu orașe subacvatice - amfibie, stadioane plutitoare și alte eco-invenții estetice cu perspectivă vizitând site-ul lui V. Callebaut.

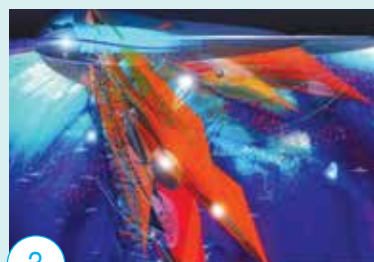
www.vincent.callebaut.org

1

2

3

- 1 — casă ecologică în orașul Taipei (Taiwan);
 2 — stațiune ecologică din orașul Palawan (Filipine);
 3 — oraș subacvatic - amfibie (ocean)

Varianta 1. Creați un peisaj fantastic „Oceanele Galaxiei Stelelor”, folosiți tehnici artistice netradiționale (monotip, stamperie, stro-pire etc).

Varianta 2. Imaginați-vă și pictați un peisaj arhitectural „Orașul viselor mele” (pixuri colorate). Aplicați elemente de bionică. Aflați despre cel mai mare desen al orașului viselor pictat cu un pix care este inclus la „Registrul Național al recordurilor din Ucraina”.

Cutiuța artei

Bionica (din gr. *bion* - elementul vieții) - este știința care studiază sistemele biologice și aplică principiile organizării naturii vii în inginerie, arhitectură și design.

Bioart - este practica artei moderne cu folosirea materiei vii, biotehnologiei.

Fantezia - este un gen de artă (literatură, cinema, pictură etc), al cărui conținut este legat de o lume fictivă.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce vor reprezenta artiștii în peisajele fantastice?
2. Explicați trăsăturile comune și distinctive ale fanteziei și fantasticului.
3. Care legături dintre arta modernă și știință v-au interesat și ați dori să aprofundați competențele interdisciplinare?

Cercetare independentă, căutare media

Vizualizați picturile artistului și ilustratorului ucrainean Oleg Kinal pe Internet. Numiți personajele fantastice, care le-ați văzut în imagini?

Fantezez, experimentez, acționez

Challenge „Orașe & sate: reconstrucție postbelică”. Desenați schițe ale clădirilor orașului sau satului. Înregistrați un videoclip și trimiteți-l prietenilor voștri ca să se alăture proiectului ecologic online.

Genuri muzicale – teatrale: vodevilul, opera-balet

? Ce tipuri de teatru cunoașteți? Amintiți-vă ce opere ale teatrului muzical ați studiat deja la lecțiile de artă. Cum se numește baza literară a operei și baletului?

Teatrul este o artă sintetică. El a fost primul care a combinat diferite tipuri de artă: literatură, muzică, pictură. Prin urmare, nu este surprinzător că tragedia și *comedia* sunt genurile principale atât ale teatrului, cât și literaturii. În tragedie precum în *dramă* și *melodramă*, care sunt înrudite, sunt redată pasiunile umane, sunt descrise contradicțiile și conflictele. Comediile ridiculizează trăsăturile negative și defectele oamenilor.

Specie a genului de comedie și „străbunicul” estradei contemporane este considerat *vodevilul*. Un rol important în cadrul acestuia îl joacă muzică: cuplete pline de umor, uneori arii și duete, dansuri. Dar spre deosebire de „sora mai mică” opereta, unde predomină cântul, în vodevil, totuși predomină limbajul vorbit. Se cântau cuplete pe melodii populare, pentru ei nu s-a scris aproape nici o muzică.

Hotel din Paris (în trecut - teatrul „Vodevil”)

Afișă de teatru de vodevil ucrainean

Ca gen independent, vodevilul s-a format în Franța, unde a fost fondat primul „Teatru de vodevil”. Mai târziu, a devenit popular în diferite țări și continente. În America, vodevilul a devenit o formă de divertisment foarte populară. Nu doar comedianți și muzicieni, ci și sportivi au evoluat în spectacole de estradă și de circ. Din această sinteză a luat naștere o „music hall” (sala de muzică) și diverse spectacole impresionante, care au uimit imaginația.

În vodevilurile lui Ivan Kotlyarevskyi, Mykhailo Starytskyi și alți clasici ai literaturii ucrainene deseori se întâlnesc teme etnice și motive folclorice în muzică.

În timpul lecțiilor de artă, ați avut deja ocazia să ascultați *opere, opere-rete, balet, spectacole muzicale*. Există lucrări care combină trăsăturile acestor genuri comune de teatru muzical.

? *Amintiți-vă din ce forme de artă este compusă o operă. Numiți părțile constitutive ale baletului. Prin ce diferă? Explicați cum înțelegeți cuvintele din alfabetul baletului: corpul de balet, pas de deux, pas de trois. Cum se numesc numerele solo și duetele de dansatori din balet?*

Cutiuța artei

După cum știți deja, caracterele personajelor de operă sunt dezvăluite cel mai bine în numere vocale solo - arii (sau în speciile sale — *arioso, ariettas, cavatina*). Un mod special de comunicare muzicală — **recitativul** — joacă un rol important în dezvoltarea evenimentelor din drama operii. Ansamblurile vocale — *duete, trio, cvartete* — ajută la dezvăluirea relațiilor dintre personaje. Corul în operă nu este întotdeauna legat de firul principal al subiectului; uneori acționează ca un comentator al evenimentelor sau „pictează” tablouri ale scenelor de masă. Există și episoade coregrafice în operă, dar imaginile plastice din ea nu sunt cele principale și sunt de obicei folosite ca **divertisment**.

În balet, conținutul este întruchipat în limbajul plastic al dansului — *clasic și caracteristic*. *Pantomima* este, de asemenea, importantă. Având o identitate națională, dansul, nu necesită traducere, deoarece limbajul mișcărilor și gesturilor este expresiv și înțeles fără cuvinte.

Care sunt subgenurile operii și ale baletului? Spectacolele de teatru muzical după conținut, se împart în: epice, lirice, eroice, dramatice, comice sau diverse combinații ale acestora. De exemplu, lirico – dramatic. Pentru copii sunt răspândite genurile: baletul-basm și opera-basm.

ÎN CĂUTAREA ARMONIEI

În balet, coregrafii folosesc elemente de gimnastică și acrobație, mijloace tehnice moderne. Atunci spectacolul seamănă cu un șou.

Un gen hibrid, care combină trăsăturile celor două genuri de teatru muzical, cele mai răspândite - este **opera-balet**. Mijloacele artistice ale artei coregrafice și vocale își sporesc expresivitatea reciprocă, iar spectacolul începe să se joace cu toate culorile paletii artistice.

Să aruncăm o privire în culise și să aflăm despre secretele acestui gen, folosind exemplul operei și baletului „Copilul și vrăjile” de Maurice Joseph Ravel. Compozitorul francez a precizat genul operei sale: fantezie lirică. În ce constă fantasticul său?

Conform libretului, în piesă se povestește despre un băiat neascultător, care a fost certat de mama lui. Disperat, încearcă să distrugă tot ce îl înconjoară: sparge vase, rupe cărți, rănește o vererită... În timpul somnului, lumea înconjurătoare se schimbă fără a fi recunoscută. Lucrurile încep să prindă viață, să cânte și să danseze... Băiatul este surprins de transformarea unor lucruri, de obicei tăcute - un ceainic, un scaun. Cât de interesant este să se joace cu ele, să participe la acest dans fantastic și amuzant! Spectacolul se termină cu un cor general al personajelor, care l-au iertat pe băiatul neastâmpărat pentru toate obrăznicile sale.

Muzica este plină de dinamică și contraste, de imagini sonore orchestrale. Parcă întâmplător izbucnește sunetul unei formații de jazz. Ideea necesită o scenografie incredibilă, costume fantastice.

Scene din opera-balet „Copilul și vrăjile” de M. Ravel

Maurice Joseph Ravel. Opera-balet „Copilul și vrăjile” (fragmente).

Cum este întruchipat caracterul personajului principal și imaginile obiectelor cotidiene cu ajutorul intonațiilor muzicale și plasticității dansului? Cum a combinat compozitorul trăsăturile operei și baletului?

Învățați – mă muzica

Muzica de S. Gavrilov,

Versuri de R. Aldonina

Traducere de O. Lobova

U pi-a - ni-no kla-vi-ші І чор-ні-ї, і
бі-лі. Ко-ли при-йде ба-бу-ся І ру-ки по-кла-
де, Во-ни да-ру-ють пі-сень-ку, Та-ку ве-се-лу
пі-сень-ку І пі-а-ні-но ра-до їй Ту піс-ню від-да-
є. На-вчай-те ме-не-му-зи-ки! Я ду-же, ду-же про-шу вас.
Я швид-ко но-ти ви-вчу всі, Я о-бі-ця-ю
вам! І я за-гра-ю пі-сень-ку, Та-ку ве-се-лу
пі-сень-ку, Най-ка-шу в сві-ті пі-сень-ку то-
ді за-гра-ю сам. На тис-ку//

2. Натискую на клавiші
І чорні, і білі.
І разом, і окремо,
А справа не іде!
І не звучить та пісенька,

Така весела пісенька.
Те піаніно пісеньку
Мою не віддає.
Пристів.

Excursie virtuală

Unul dintre cei mai miste-
rioși artiști italieni **Evaristo
Baskenis** din Bergamo (Ita-
lia), având o educație muzi-
cală și artistică, a creat apro-
ximativ 600 de naturi moarte
cu instrumente muzicale.
Una dintre ele înfățișează
autoportretul artistului.

Evaristo Baskenis. Natură moartă

- ? Călătoriți imaginar într-o eră îndepărtată, admirați frumusețea mirifi-
că a lucrurilor. Imaginați-vă sunetul muzicii antice, care favorizează
relaxarea și liniștea sufletească.

Cutiuța artei

Vodevil (fr. *vaudeville*) – un tip de comedie ușoară cu cuplete, care sunt interpretate pe muzică.

Divertisment (fr. *divertissement* — amuzament) — un ciclu de numere muzicale ușoare, de dans și de declamație, o parte introductivă sau finală a unui spectacol, care constă din cânt, dans, scene comice de natură distractivă, de obicei fără legătură cu subiectul.

Comedia (gr. - distracție, procesiune veselă) – o operă dramatică, un gen de teatru în care fenomenele sociale și cotidiene negative sunt expuse prin intermediul umorului și al satirei.

Music hall (din engl. *sală de muzică*) este un tip de divertisment teatral, care include un amestec de cântece populare, numere comice și acte speciale de divertisment.

Opera-balet - este un gen muzical-teatral, o dramă exprimată prin intermediul muzicii vocale și instrumentale, coregrafiei.

Recitativ (it. *recitative* — a citi cu voce tare) - gen de muzică vocală, care prin intonații și prin ritmica asemănătoare vorbirii se apropie de declamație, caracterizată printr-o intonație colorată emoțional.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Cum s-au îmbogățit cunoștințele voastre despre genurile muzicale? Numiți caracteristicile vodevilului, music hall-ului.

2. Comparați componentele operei și baletului, continuați analogiile:

aria - variație, pa-de-deux— ...,
cor - corp de balet, pas de troix -...

3. Gândiți-vă ce trebuie să faceți pentru a-i determina pe colegii voștri să se intereseze de operă și balet. Organizați o discuție pe o rețea de socializare sau challenge „De ce iubim / nu iubim opera și baletul”.

Cercetare independentă, căutare media

Cercetați ce instrumente muzicale sunt reprezentate în numeroasele naturi moarte de Evaristo Baskenis. Care dintre ele nu mai sunt folosite, și care mai răsună și astăzi?

Fantezez, experimentez, acționez

Jocul „Însuflește natura moartă muzicală” conform ilustrațiilor din manual în diverse moduri: storytellingul, pantomimă, scenă – dialog al instrumentelor reprezentate, improvizație de melodii caracteristice personajelor din natura moartă, interpretare într-o orchestră de zgomot.

Lumea magică a lucrurilor: natura moartă

? *Doriți să învățați să reprezentați frumusețea lucrurilor obișnuite? Atunci începeți să pictați naturi moarte pentru a admira expresivitatea momentelor vieții!*

De multe ori nu reușim să observăm farmecul lucrurilor cotidiene care ne înconjoară, și doar privirea pătrunzătoare a unui artist dezvăluie expresivitatea lor ascunsă și valoarea estetică. Într-o natură moartă, pictorul sau artistul grafic nu doar copiază obiectele, ci transmite și o anumită stare de spirit, propriile preferințe. Natura moartă poate fi ceremonială (luxoasă, festivă) și de cameră (spirituală).

Conform tematicii, naturile moarte sunt împărțite în următoarele tipuri: flori (bucchet), alimente (legume, fructe, pește, pâine și alte alimente); attribute ale științei și artei (cărți, instrumente muzicale, materiale artistice sau științifice); obiecte de uz casnic (vase, dispozitive etc.). Principalele grupe tematice sunt împărțite în variante, cum ar fi, produse: „micul dejun”, „desert”, „pește” etc.

Kateryna Bilokur. Bucchet

1 - Jan Brueghel cel Bătrân. Bucchet; 2 - Paul Cézanne. Natură moartă cu draperii; 3 - Serhiy Hlushchuk. Bogăția corzilor

? *Ce stări de spirit reprezintă imaginile? Explicați-vă sentimentele. Determinați subiectul naturilor moarte. Fiți atenți la influența mediului înconjurător, la fundalul obiectelor reprezentate. Unde sunt situate ele?*

Arte vizuale

În natura moartă, este important să alegeți „participanții” și pornind de la ei să construiți o compoziție armonioasă. Artistul trebuie să țină cont de interacțiunea „personajelor principale” în ceea ce privește forma, dimensiunea, combinația de culori, culoarea (caldă, rece).

Clarobscurul armonizează compoziția. Iluminarea directă sau laterală, reflecțiile luminii, care pare să se „jocă” pe suprafața vaselor creează iluzia naturii.

Scopul principal în natura moartă decorativă - este *stilizarea* obiectelor într-o imagine plană prin simplificarea formei și a culorii. Refuzând folosirea volumului, a planificării și a spațiului aerian, obiectele stilizate se îndepărtează în mod semnificativ de natură. O vază, flori, fructe pot fi interpretate ca forme geometrice. În același timp, stilizarea ne permite să subliniem cele mai expresive calități ale unui obiect.

În renumitele naturi moarte olandeze, la buchetele luxoase erau adăugate detalii în miniatură: fluturi, melci, șopârle. Personajul secundar preferat al lui Peter Klass în tabloul „Micul dejun” a fost un cuțit de argint. Într-un singur buchet, Jan Brueghel cel Bătrân a combinat plante din diferite anotimpuri, transformând picturile în enciclopedii vizuale ale florilor.

1

2

3

- 1 - Peter Klass. Natură moartă;
 2 - Roy Lichtenstein. Lămâie și sticlă;
 3 - Jeff Koons. Lalele;
 4 - Ordy Flack. Regina (fotorealism)

? Comparați naturile moarte în pictură, grafică, sculptură și artă fotografică. Cum folosesc artiștii contrastul în compoziție? Care dintre tablouri pot fi numite ceremoniale?

4

Galeria de portrete

Autoportret

Adalbert Erdeli (1891-1955) - pictor ucrainean, unul dintre fondatorii școlii de artă transcarpatică. Viziunea asupra lumii artistului s-a format pe cele mai bune exemple ale culturii europene și ucrainene. A studiat la Academia de Arte din Budapesta, și-a îmbunătățit abilitățile artistice la München și a făcut stagiul la Paris. Erdeli a trăit și a lucrat în Mukachevo și Uzhorod, predând desenul la gimnazii și în alte instituții de învățământ.

Peisajul, natura moartă și portretul - sunt genurile preferate ale artistului. În ele și-a descoperit talentul de colorist, o „interpretare coloristică” originală a lumii. Picturile sale coordonate armonios, ca niște melodii colorate, au o aură specială.

Natura moartă

Natura moartă cu mere, flori și o oglindă

- Varianta 1.** Desenați o natură moartă realistă din natură (acuarelă). Exprimați-vă starea de spirit. Faceți o compoziție, aranjarea armonioasă a obiectelor de pe masă. Redați clarobscurul: o strălucire (o pată de lumină pe o suprafață luminată), o umbră pe o vază, o umbră de pe o vază pe masă). Reprezentați influența mediului asupra obiectului din imagine

Varianța 2. Creați o structură în mișcare „Balet” (materiale – pahare de hârtie, hârtie colorată, carioci).

Cutiuța artei

Clarobscurul - este distribuția luminii pe suprafața obiectului reprezentat, în vederea redării volumelor prin efecte de contrast puternice.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Care sunt tipurile de natură moartă?
2. Ce este important în alcătuirea unei naturi moarte, pentru a obține armonie?
3. Comparați mijloacele artistice de reprezentare a naturii moarte realiste și decorative, cu o vioară, folosind exemplele lucrărilor lui Ashot Muradyan și Pablo Picasso. Alcătuiți un storytelling despre unul dintre tablouri.

Cercetare independentă, căutare media

Pregătiți un articol pentru Wikipedia pe tema „Tipuri de naturi moarte”. Ilustrați-l cu exemple, pe care le alegeți singuri. Nu uitați despre drepturile de autor, evitați plagiatul.

Fantezez, experimentez, acționez

Ținând cont de cunoștințele dobândite despre genul naturii moarte, experimentați asamblarea unor compoziții pe masă din articole de uz casnic sau din produse utile pentru sănătate.

Întâlnirea genurilor în muzică. Studiu (etude)

- ? Gândiți-vă dacă este posibil să combinați genurile de vals și fantezie într-o singură piesă. Dar nocturna și scherzo? Explicați-vă părerea.

Seveda Grigoryan.
Studiu de primăvară

- ? Ce genuri și tipuri de artă sunt combinate în ilustrație?

În muzică există multe piese, care combină trăsături ale diferitelor genuri. În acest caz, titlul lor este format din două părți.

Muzica are trăsături ale ambelor genuri: fantezie-uvertură, poloneză-fantasia, scherzo-vals.

Uneori se combină trăsăturile de gen ale diferitelor tipuri de artă, de exemplu, poemul – legendă (muzica și literatura), studiu - imagine (muzică și pictură).

- Emmanuel Chabrier. Scherzo - vals
Viktor Kosenko. Poemul - legendă în mi minor.

- ? Gândiți-vă de ce compozitorii folosesc nume duble ale genurilor.

Galeria de portrete

Viktor Kosenko (1896–1938) - a fost un compozitor remarcabil, pianist și profesor ucrainean. Și-a petrecut copilăria și adolescența în Varșovia. Era un copil - minune: la vârsta de șase ani, fără să cunoască notele, a cântat la auz „Sonata patetică” a lui Beethoven. V. Kosenko a primit o educație muzicală profesională europeană, a obținut diplome de compozitor și pianist.

Artistul a predat pianul în instituțiile de muzică din Jytomyr și Kiev, a evoluat în concerte solo și în ansambluri.

V. Kosenko a intrat în istoria culturii ucrainene în primul rând ca un textier de neîntrecut. A lăsat în urmă un patrimoniu creativ divers. Compozitorul a lucrat deosebit de fructuos în domeniul muzicii pentru pian, care cuprinde sonate, nocturne, preludii, piese de teatru pentru copii, șase poezii și două poezii - legendă, pline de imagini lirice și dramatice.

Patrimoniul lui Victor Kosenko include lucrarea „11 studii sub formă de dansuri antice”. Compozitorul a căutat să reînvie suita antică și a combinat patru dansuri necesare tradițional pentru acest gen de origine națională diferită - allemanda germană, o courante franceză, sara-banda spaniolă și jiga engleză. De asemenea a adăugat o serie de alte dansuri — gavotă, menuet etc. Ciclul are un colorit național strălucitor. Toate piesele sale sunt impregnate de melouri ucrainene și în același timp de fluxul liric al autorului.

Cuvântul *studiu (etude)* are multe semnificații, iar în diferite tipuri de artă poartă anumite nuanțe semantice. În literatură - este o lucrare scurtă dedicată unei anumite probleme. În teatru – este o mică piesă într-un act, precum și un exercițiu de îmbunătățire a tehnicii actoricești, care constă din acțiuni scenice, adesea improvizate.

Când un pictor începe să lucreze la un tablou, el creează mai întâi o schiță. Un astfel de desen este inspirat din natură, cu scopul de a fi studiat detaliat mai târziu. În arta fotografiei, acest cuvânt înseamnă o imagine artistică, un episod din viață.

În muzică, genul de studiu (*etude*) inițial însemna o mică piesă cu direcție educațională, care are ca scop însușirea unor anumitor teh-

nici: pasaje, acorduri, etc. Nu este întâmplător faptul, că copiii care învață să cânte la orice instrument muzical interpretează permanent *studii* și *scale* pentru a obține măiestrie și abilități interpretative. Unii muzicieni-pedagogi au compus colecții întregi de studii pentru a îmbunătăți tehnica de interpretare a elevilor lor, de exemplu Karl Cherny.

Compozitorul și pianistul maghiar Ferenc Liszt i-a dedicat profesorului său K. Czerny „Studii de cea mai înaltă pricepere”. Aceste piese geniale sunt scrise pe capriciile virtuozului violonist Niccolò Paganini și au titluri programatice. Pianștii le interpretează adesea în concerte și nimeni nu și-ar putea închipui, că această muzică strălucitoare a fost creată ca un exercițiu tehnic. Asemenea piese – studii (etude) virtuozice se numesc piese de concert.

Compozitoarea ucraineană Alina Boyko – contemporana noastră - a scris o schiță pentru chitară cu titlul plin de umor „Iubesc să cânt scale”.

Un ansamblu de elevi interpretează un studiu la chitară

Alina Boyko. Studiu „Iubesc să cânt scale”. Niccolò Paganini - Ferenc Liszt. Studiul adolescenților nr.4 „Mazepa”. Viktor Kosenko. Alemanda din ciclul „11 studii sub formă de dansuri antice”

Descrieți muzica diferitelor studii. Le putem numi concerte? În timp ce ascultați studiul lui A. Boyko, ridicați mâna dacă auziți sunetul unei scale.

Arte muzicale

În procesul de studiere a unui instrument, elevii trebuie să interpreteze în mod regulat scale — majore și minore în diferite tonalități. Scalele pot fi construite pornind de la orice sunet, dacă cunoașteți formula (secvența de tonuri și semitonuri) și semnele de alterare.

Tonalitatea este adesea indicată în titlurile lucrărilor: de exemplu, preludiu în fa major, vals în sol diez major, poem-legendă în mi minor, nocturnă în mi bemol minor. După genul piesei, sunt indicate tonul principal (tonică) și modul (major sau minor).

? Amintiți-vă și explicați ce înseamnă semnele de alterare $\sharp$ $\flat$ $\natural$, pe care le cunoașteți deja. Urmăriți a 3-a serie a „Solfegiului în basme” și faceți cunoștință cu formula de construcție a tonalităților majore și minore.

Cutiua artei

Studiul (etude) – (din fr. – a studia)

o piesă muzicală pentru perfecționarea abilităților tehnice de interpretare la un instrument

o imagine realizată din natură cu scopul de a o studia detaliat

un exercițiu pentru dezvoltarea tehnicii actorești și a abilităților de regie

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce v-a interesat cel mai mult la această temă? Despre ce doriți să aflați mai multe? Completați propoziția: „Voi încerca să...”.

2. Dați un exemplu de piesă muzicală care combină caracteristici ale diferitelor genuri. Care este scopul unei astfel de combinații?

3. Explicați semnificația studiului în diferite tipuri de artă: muzică, pictură, teatru. Dați exemple.

Cercetare independentă, căutare media

Aflați ce înseamnă studiul în șah și dame.

Fantezez, experimentez, acționez

Organizați un mini-concurs de studii (etude) în diferite tipuri de artă (pictură, literatură, muzică, coregrafie, actorie, foto etude) împreună cu colegii de clasă.

Întâlnire de genuri într-o singură imagine

? Priviți picturile diferitor artiști și determinați genul. Ce lucruri neobișnuite din picturi v-au surprins? Care dintre lucrări este un gen - enigmă?

Octavio Ocampo. Portret – iluzie

Giuseppe Archimboldo. Bibliotecarul

Mykola Bidnyak. Înger deasupra orașului Lviv

Mediul înconjurător este extrem de divers și este dificil pentru artiștii, care doresc să înfățișeze această frumusețe, să evidențieze unul sau două obiecte sau o anumită persoană.

Un tablou combină adesea caracteristici ale diferitelor genuri: portretul este desenat în interior, scena cotidiană include natura moartă, iar imaginile animalelor sunt completate de peisaj.

Pictorița olandeză Klara Peters, într-una dintre numeroasele naturi moarte, s-a înfățișat pe ea însăși alături de vesela decorată rafinat și de florile exotice de pe masă. Acesta este unul dintre primele exemple de combinație a genurilor: natură moartă și autoportret în pictură.

Pictorul flamand Frank Snejders a creat scene mari de piață, înfățișând animalele vâdate, păsări de curte și pește, legume și fructe etc, combinându-le în compoziții luxoase cu un colorit viu. Printre alimente, se pot vedea oameni, animale domestice, care abia reușesc să se stăpânească să nu fure din bucatele gustoase. Astfel de „banchete de gurmanzi” au depășit natura moartă obișnuită.

Naturile moarte pe fundalul peisajelor – o temă preferată a artistului și poetului Davyd Burlyuk, care s-a născut în regiunea Herson. Ele transmit bucuria vieții, unitatea armonioasă a omului cu natura. Această combinație creează o stare de spirit specială: lucrurile reprezentate par să înceapă să respire în spațiul aerian, evocând emoții suplimentare, cum ar fi florile culese din vaza albastră pe fundalul munților.

Raoul Dufy de asemenea a pictat o vază albastră cu flori, într-o cameră confortabilă. Datorită mediului - coloritul contrastant al interiorului și peisajul luminos de vară care se întrezărește prin ferestre, natura moartă „prinde” culorile vesele ale unei zile însorite.

Clara Peters. Deșertăciunea deșertăciunii (autoportret)

Frank Snyders. Teighea de pește (fragment)

? *Comparați naturile moarte florale de D. Burliuk și R. Dufy. Care sunt asemănările și diferențele lor? Determinați caracteristicile genurilor care completează personajul principal al imaginii - o vază cu flori. Cum au transmis artiștii profunzimea spațiului combinând motive din diferite genuri? Explicați efectul oglinzii în compoziția interiorului.*

ÎN CĂUTAREA ARMONIEI

Pentru a înregistra cercetările, pentru a studia și a desfășura un anumit motiv pictural, artiștii folosesc desene rapide: *schițe*, *eschize*, *studii*. Ele pot fi liniare și tonale.

În procesul de lucru asupra unui tablou, pictorii pot efectua multe lucrări pregătitoare, care în operele marilor artiști, deseori dobândesc semnificație și valoare independentă.

Mykola Pymonenko. Portretul fiului lui Mykola (studiu)

Arte vizuale

Studiul (etude) este o lucrare de pictură cu caracter auxiliar și dimensiuni limitate, realizată complet din natură. Studiile pot fi un mijloc de studiere a naturii, de îmbunătățire a abilităților prin exerciții educaționale. Ele servesc de obicei ca material pentru o viitoare pictură, cum ar fi schițe ale copacilor, frunze și alte detalii care îl interesează pe pictorul peisagist. Un studiu (etude) necesită un desen atent, exact, corect după dimensiuni și în relațiile dintre elemente. Spre deosebire de eschizele sau schițele executate liber, care conturează trăsăturile generale ale subiectului, în studii sunt prelucrate mai detaliat trăsăturile caracteristice formei, culorii și luminii viitoarei compoziții.

Claude Monet. Plimbare: Camille Monet cu fiul ei Jean (Femeia cu umbrelă) și studiile acestui tablou

Varianta 1. Desenați mai multe eschize, schițe pentru compoziția „O întâlnire neașteptată în parc”, în care să combinați trăsăturile diferitelor genuri: cotidian, peisagistic, animalistic (*tehnică la alegere*).

Varianta 2. Creați un studiu al oricărui obiect din natură, care se află în clasa voastră (un gadget sau cărți pe masă, un glob pe un raft sau într-un dulap, un ghiveci cu flori pe pervaz). Dacă doriți, desenați într-un gen hibrid, combinând cu peisajul de afară (creioane colorate).

Cutiuța artei

Tonalitate (din fr. – ton, nuanță)

Gamă care stă la baza unei compoziții muzicale, organizarea notelor unei compoziții în raport cu un centru (tonica)

caracteristici ale culorii sau ale clarobscurului în lucrările de pictură și grafică (termenul coincide în cea mai mare parte cu termenul de gamă de culori)

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce genuri sunt de obicei combinate în imagini?
2. Dați exemple de genuri hibride. Gândiți-vă de ce există o sinteză a genurilor în artă.
3. Identificați particularitățile diferitelor genuri în pictura lui Henri Matisse „Camera roșie”.

Cercetare independentă, căutare media

Explicați cu ce scop pictorii creează studii. Selectați tablouri care se potrivesc cu starea de spirit a muzicii, pe care ați ascultat-o.

Fantezez, experimentez, acționez

Jocul „Sonorizează imaginea” (*lucru în perechi*). Încearcă să te imaginezi în locul personajelor descrise. Despre ce pot vorbi? Realizați mini-dialoguri imaginare, studii - pantomime.

Muzica electronică

? Ce instrumente electronice cunoașteți? Vreți să învățați a cânta la sintetizator?

Minge disco cu raze strălucitoare - simbolul discotecilor

Dezvoltarea tehnologiei schimbă permanent paleta artei muzicale. În zilele noastre, de pe ecranele TV și programele radio, podcasturi răsună deseori muzica interpretată de instrumente electronice.

Un grup de astfel de instrumente se bazează pe forme și modele clasice, modernizate cu cele mai recente tehnologii. Acestea sunt: chitara electrică, vioara electrică, harpa electrică, pianul electric (digital).

Odată cu apariția echipamentelor electronice și acustice, au apărut noi oportunități pentru compozitori și interpreți. Apare o nouă formă de artă: *muzica electronică*. În ea, un rol deosebit îl au culorile timbrale și de textură, efectele cromatice, care apar în urma experimentării cu diferite sunete. Este greu de clasificat muzica electronică în genuri. Varietățile sale de genuri includ: muzică electronică academică și experimentală, etnoelectronică, disco și house (muzică de dans), muzică pentru jocuri video etc.

Cvartetul electronic „Amadeus”

În zilele noastre, instrumentele electronice sunt folosite în mod activ în spectacole solo și de ansamblu. De exemplu, de către cvartetul electronic feminin românesc „Amadeus”.

Repertoriul cvartetului include muzică clasică, dar și de dans, folk și jazz, evoluează atât în săli de concert, cât și în aer liber. Este una dintre cele mai de succes trupe din lume: popularitatea sa este evidențiată de 150 de milioane de vizualizări pe YouTube!

Arte muzicale

Cel mai cunoscut instrument muzical electronic este **sintetizatorul**. Sunt mai multe tipuri: digital, virtual, analogic. Un sintetizator sub forma unei carcase cu tastatură se numește sintezator cu **clape**, iar fără tastatură - **modul de sunet** (controlat de dispozitive externe). Un sintetizator de acasă este accesibil chiar și unui copil. În funcție de numărul de registre, este capabil să imite timbre ale diverselor instrumente, variind diverse sunete orchestrale. De asemenea, prin apăsarea butoanelor, se poate executa automat o varietate de acompaniament instrumental la melodie, se poate cânta karaoke cu textul melodiei afișat pe ecran. Instrumentele electronice includ mașina de ritm, care poate reproduce sunetele instrumentelor de percuție.

Sintetizator

Mașină de ritm

Muzica electronică a avut o influență semnificativă, atât asupra culturii academice, cât și asupra culturii populare.

În prezent se răspândește un nou fenomen al culturii media moderne — podcasting-ul, care are diferite tipuri: audiocast, videocast, screencast. Acestea sunt mijloace tehnice de creare și distribuire a fișierelor media pe Internet, care pot fi ascultate online sau descărcate pe dispozitivele voastre (calculatoare, playere media) în orice moment. Moderatorii însoțesc conținutul, în special muzica difuzată, cu istorii interesante, transformându-le într-un spectacol captivant asemănător unui talk-show.

Galeria de portrete

Legenda electronicii muzicale și liderul muzicii electronice este considerat compozitorul german **Karlheinz Stockhausen** (1928–2007), autor a peste trei sute de lucrări în acest domeniu. A condus un studio de muzică electronică la radio, a evoluat ca dirijor, pianist și inginer de sunet, interpretând propriile lucrări. În laboratorul de sunet, a încrucișat timbre ale muzicii „live” (de exemplu, tam-tama) cu electronica, însă nu a fost înțeles de contemporani. I s-a acordat chiar și titlul de Papa Techno. Părerile compozitorului se deosebeau de cele obișnuite: el credea că muzica în vibrațiile ei nu transmite emoții și sentimente umane, ci reflectă structura armonioasă a lumii: mișcarea planetelor și a stelelor. Proiectul grandios al lui Stockhausen, care a durat toată viața sa, a fost opera „Lumină: Șapte zile”, care a devenit cea mai lungă din istorie (29 de ore).

Karlheinz Stockhausen. Compoziție la alegere. Cvartetul „Amadeus”: „Gloria” și alte compoziții electronice. Muzică disco: Dmytro Lazarchuk. Cântecul „Internet”. Cântecul polono-ucrainean „Hei, șoimilor” (în diverse interpretări).

Exprimați-vă părerile despre muzica electronică. Caracterizați particularitățile ei.

Creați un podcast audio sau video pentru melodia „Hei, șoimilor”. Experimentați cu editarea muzicii și distribuirea ei online.

Sala de muzică electronică

Genuri de artă fotografică

? *Vă place să faceți poze? Prin ce diferă limbajul fotografiei de limbajul picturii? Care este rolul ei în viața noastră?*

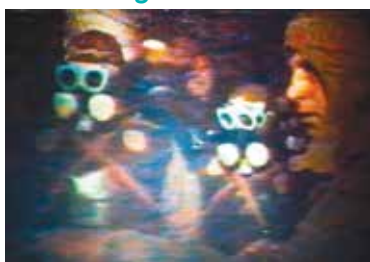
Era digitală modernă conține miliarde de fotografii, care apar zilnic în reviste, în reclame și pe rețelele Internet. În zilele noastre, fotografia poate fi făcută nu numai de profesioniști — fotojurnaliști și fotocorespondenți (lucrători de redacție), ci și de numeroși amatori. Le place mult să fotografieze, deoarece datorită smartphonurilor, acest lucru este accesibil pentru toată lumea. După cum știți deja, *fotografia* este o imagine pictată de lumină. În zilele noastre, pictura cu lumină (fotografia) este recunoscută ca una dintre cele mai actuale tipuri de artă.

Există două tipuri principale de fotografie: *documentară* (reportaj) și *artistică*.

Fotografia documentară - este o reflectare a istoriei. Camera din el, ca o oglindă, surprinde momentele reale din viață, care ni meresc în cadrul obiectivului în momentul fotografierii, adică fără intervenția fotografului. Cel mai cunoscut gen de fotojurnalism este *fotoreportajul*.*

? *Comentați evenimentele pe baza ilustrațiilor foto. Creați un storytelling.*

Yuriy Kosin a vrut să transmită urmașilor tragedia celui mai mare dezastru din lume, provocat de om, de la CNE din Chornobâl prin limbajul fotografiei.

Yuriy Kosin. Din seria „Chornobâl”

* Conform materialelor resursei <https://uaf.ua/national>

Cu o oră înainte de invazia rusă, jurnaliștii Mstislav Chernov și Yevhen Maloletka au sosit la Mariupol. Timp de mai bine de două săptămâni, au filmat consecințele bombardamentelor, caselor distruse și un spital, rănirea și moartea civililor. Fotografii publicate de mass-media din multe țări au reflectat adevărata față a acestui război. Dovezile vizuale ale agresiunii barbare au șocat întreaga lume. Pentru aceste reportaje de la Mariupol, devenite simboluri ale invicibilității ucrainene, fotojurnaliștilor li s-a acordat premiul internațional „Pentru libertatea presei”.

1

2

3

- 1 - expozat (din cartușe) la expoziția „Arta în timpul războiului” (Kiev, 2023);
- 2 — Mstislav Chernov. Înregistrăm evenimente aici și acum (2022);
- 3 - Danik Rak stă pe ruinele casei sale distruse de bombardamente, după care picioarul mamei sale a fost amputat (Cernihiv, 13.04.2022)

În Ucraina și în străinătate se desfășoară numeroase acțiuni în sprijinul Forțelor Armate - expoziții de fotografii, concerte caritabile.

Este important să reținem faptul că pentru a filma un reportaj pe o temă actuală, trebuie să fim la curent cu subiectul respectiv. Un fotojurnalist militar trebuie să înțeleagă logica evenimentelor de război și să-și exprime propria atitudine față de actele descrise prin limbajul fotografiei. Rapoartele sportive, de la un meci de fotbal sau o competiție de tenis, necesită cunoașterea regulilor fotbalului sau tenisului. La fel, pentru ca reportajele artistice de la vernisaj sau de la premiera unui balet să fie interesante și informative, este necesar să înțelegem elementele de bază ale artei.

Aflați ce expoziții foto dedicate evenimentelor din timpul războiului sunt organizate în regiunea voastră. Cum participați împreună cu colegii de clasă la evenimentele caritabile, flash mob-uri?

Dacă o fotografie depășește o simplă ilustrație și conține o generalizare artistică, o înțelegere imaginativă, o viziune originală, atunci ea se apropie de arta fotografică. Principala cerință pentru o fotografie care pretinde a fi artistică este - valoarea estetică.

ÎN CĂUTAREA ARMONIEI

Fotografia artistică – este un spațiu pentru realizarea ideilor creative în principal cu ajutorul luminii și al umbrei. O trăsătură distinctivă a fotografiei artistice de fotografia documentară este realitatea artificială, care prevede cadre cu pregătirea locației, compoziției, iluminării etc. Fotografia artistică are tipuri de genuri asemănătoare cu pictura: peisaj, portret, natură moartă etc.

Genul de fotografie – portret a devenit renumit printre vedetele de estradă și de film, care sunt fotografiate pentru revistele de modă. Astăzi, însă, oricine se poate bucura de propria sa ședință foto, făcând un selfie. Într-o fotografie - portret, este important să se evidențieze unicitatea, trăsăturile de caracter, starea de spirit prin intermediul poziției, privirea, ochii.

Fotograf Steve McCurry

Fotograf David Lazar

? *Descrieți compoziția din fructe (Insula de coral).*

? *Priviți șarjele artiștilor celebri realizate prin Photoshop. Ce este exagerat?*

Genul naturii moarte este foarte populară în food art (arta culinară). În patrimoniul lui Carl Warner, produsele obișnuite de supermarket sunt transformate în capodopere ale *foodscape-ului* (peisaj al alimentelor).

Fotografiile, care surprind peisaje reale transmit o atmosferă emoțională deosebită de admirație a mediului. Iar cele, care înfățișează plante rare, animale sălbatice și modul lor de trai, sunt importante pentru cercetările în domeniul științelor naturale.

Arte vizuale

O importanță semnificativă în fotografie se acordă alegerii unghiului de perspectivă — alegerea punctului de fotografiere. Adesea este mai bine să fotografiați o structură arhitecturală de la înălțimea zborului pasării, de exemplu, de pe acoperișul unei clădiri vecine. În zilele noastre, fotografiile unice sunt create cu ajutorul fotografiilor aeriene, din elicopter sau drone.

Peisajele arhitecturale sunt răspândite în afacerile turistice, prezentabile vizual și promovează arta și cultura.

Fotografia comercială are scopul de a transmite consumatorului informațiile vizuale necesare. Vă puteți astăzi imagina un magazin online fără fotografii ale mărfurilor în broșuri? Genurile specifice fotografiei includ fotografia de stradă și cea publicitară. Spre deosebire de fotografiile de studio, fotografiile de stradă redau oamenii într-un mediu relaxat. Fotografia publicitară stimulează apariția ideilor creative, care ar trebui să impresioneze consumatorii.

Pentru orientare profesională și educație financiară, va fi util să cunoști câteva cifre despre fotografie. Muzeul de Fotografie Elysée a achiziționat o sută de lucrări ale ucraineanului Viktor Marushchenko pentru 30.000 de dolari. La licitația Christie's, un cumpărător a plătit 2 milioane de euro pentru fotografia lui Man Ray „Negru și alb”.

Castelul Neuschwanstein (Germania)

Publicitate creativă a spaghetelor

- ?** *Observați modul în care fotograful polonez Lukasz Palka, specializat în fotografia de stradă, folosește unghiul de perspectivă, lumina, compoziția, culoarea, contrastul în seria „Depășirea haosului din Tokyo”.*

În *arta fotografică*, imaginile sunt prelucrate în programe grafice (Photoshop etc.), folosind diverse tehnici și metode (de exemplu, efectul de dublă expunere, suprapunerea mai multor imagini).

- ?** *Ce v-a surprins în pozele de artei fotografice? Ce este neobișnuit?*

Arta fotografiei - este o modalitate de autoexprimare creativă. Dacă doriți să surprindeți momente interesante din viața voastră sau propria atitudine față de frumusețea mediului în fotografii frumoase, trebuie să aveți grijă de armonia lor vizuală. Limbajul artei fotografiei include în primul rând lumina și unghiul de perspectivă, ceea ce vă permite să vă exprimați originalitatea.

Arte vizuale

Rețineți că fotografia de calitate necesită o alegere competentă:

- idei (o fotografie de familie este diferită de fotografia pentru publicitate);
- locația (alegerea locului de fotografiere, luarea în considerare a mediului);
- unghiul de perspectivă și compoziția (punctul de fotografiere, unghiul de vedere, planificarea);
- iluminarea (sursa de lumină - naturală sau artificială).

Varianta 1. Realizați o fotografie portret a unei persoane din cercul familiei sau a prietenilor. Alegeți o locație și elemente de recuzită, care să „povestească” despre interesele profesionale, hobby-urile acestei persoane. Folosiți photoshop - ul.

Varianta 2. Creați un foodscape (peisaj al alimentelor) cu motive ucrainene pentru a face publicitate alimentelor sănătoase realizate de producătorii ucraineni.

Cutiuța artei

Scrapbooking (în engl. *scrap* „tăiere” + *book* „carte”) — activitate de creare și oformare albumelor foto de familie și personale.

Fotografie artistică – este o imagine artistică creată prin mijloace tehnice, care reflectă clar și expresiv un moment al realității.

Arta fotografică – este un tip de artă digitală, care combină fotografia și grafica pe calculator.

Fotoreportajul – este o succesiune de fotografii, însoțite de un text explicativ, care prezintă un eveniment, un fapt divers sau unele aspecte din viața economică, politică, culturală.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Care este diferența dintre fotografia documentară și cea artistică?
2. Cum influențează fotografia documentară asupra studierii istoriei?
3. Ce genuri de artă fotografică v-au atras cel mai mult atenția, v-au făcut să doriți să le transformați în propriul hobby?

Cercetare independentă, căutare media

Găsiți pe internet și faceți cunoștință cu recomandările și sfaturile pentru fotografii începători. Creați un spațiu de stocare în cloud pentru propriile colecții.

Fantezez, experimentez, acționez

Creați un scrapbooking - de familie sau personal.

Genuri de artă cinematografică

? Ce film v-a impresionat cel mai mult? Ce emoții v-a trezit muzica din film?

În constelația formelor de artă cinematografică este cea mai tânără. Ea fascinează, impresionează, inspiră... Limbajul său artistic este disponibil și înțeles pentru toți. Datorită caracterului democratic, cinematografia a devenit cea mai populară.

Filmul aparține unui tip de artă sintetică, care combină dramaturgie, actorie, muzică, costume și alte componente ale filmului. Secretul popularității cinematografului constă în faptul că el este rezultatul imaginației creative, dar publicul percepe aceste povești fictive, ca fiind reale.

Un film este un produs al creativității unui colectiv condus de regizor. El alege scenariul, adună grupa de actori, gestionează procesul de filmare. În realizarea unui film sunt implicați oameni de diferite profesii: scenariști, cameramani, actori, artiști, compozitori, ingineri de sunet, operatori de sunet, producători și mulți alții. Însă, *drepturile de autor* pentru un film sunt deținute de reprezentanții a cel puțin cinci profesii: scenarist, regizor, director de imagine, artist și compozitor.

Arta cinematografică este împărțită în următoarele categorii: ficțiune (artistică sau lung metraj), documentar, științific și educațional (științific - popular, educațional) și animație. Fiecare dintre ele are multe variații în „familia” sa. În funcție de metraj filmele se împart în: scurt-metraj (mai puțin de 35 de minute), lung metraj (1-2 ore) și seriale.

Genurile de film sunt parțial legate de genurile literare: comedie, tragedie, melodramă, detectiv, film istoric etc. În arta cinematografului, împărțirea în genuri este condiționată și ambiguă.

Multe subiecte combină caracteristici ale mai multor genuri.

Într-un film dramatic, intriga se concetrează pe conflictul dintre personaje, iar în melodramă – pe situații emoționale vii. Comedia are ca scop să facă publicul să râdă.

Originalitatea și rafinamentul sunt caracteristice comedii franceze, care sunt foarte interesante pentru vizionarea în familie. „Amélie” este o comedie romantică (regizată de Jean-Pierre Genet), care s-a clasat pe locul al doilea în lista revistei Empire a celor mai bune ”100 de filme ale cinematografului mondial, care nu sunt în limba engleză” (2010). Muzica filmului „Amélie” a fost scrisă de compozitorul Jan Tiersen, iar valsul său rafinat a devenit cartea de vizită a personajului principal.

1

2

3

Fotografii și afișe de film: 1 — comedia „9 vieți”; 2 — „Amélie” (Audrey Tautou); 3 — „Nu toți sunt acasă”

? Vizionați fragmente din filme de comedie.
 Cum contribuie muzica la crearea caracterelor personajelor principale?

Filmele de aventură surprind romantismul călătoriilor. O lume artistică specială de basm este specifică genului *fantasy* (fantastic). Spectatorii, împreună cu actorii, care sunt adesea creaturi mitice, pătrund în situații de vrăjitorie și magie, transformări incredibile.

Comedia de aventură „Charlie și fabrica de ciocolată” (reg. Tom Burton) - este ecranizarea povestirii lui Roald Dahl.

Filmele istorice, la fel ca tablourile pictate, demonstrează evenimente reale care s-au întâmplat în trecut. „Zakhar Berkut” (reg. John Winn, Akhtem Seitablaev) - este un exemplu de gen istoric. Acest film ucraineano-american este o ecranizare a operei cu același nume a lui Ivan Franko (inițial filmat în limba engleză, dublat în ucraineană).

Cadre din filmul „La La Land”

Genul de acțiune, care este numit și film de acțiune, impresionează prin episoade extreme în care sunt implicați supereroi: împușcături, urmăriri, lupte cu cascadorii și efecte speciale, care țin spectatorul în suspans.

Filmele muzicale sunt similare cu genul *muzical*. Sunt bogate în cântece și dansuri, care aduc bucurie oamenilor, inspiră optimism și adesea se termină cu un final fericit. Un exemplu de spectacol muzical modern,

creat în cele mai bune tradiții ale acestui gen, este „La La Land”, câștigătorul premiului „Oscar” (Ryan Gosling și Emma Stone au interpretat rolurile principale).

Arte muzicale

Partitura filmului (în eng. film score) - este o serie de compoziții, numite coloane sonore (soundtrack), scrise special pentru acompaniamentul muzical al unui film de către unul sau mai mulți compozitori. Sunt interpretate de o orchestră, o trupă, de soliști instrumentali, de un cor sau cântăreți.

*Inginerul de sunet sau **designerul de sunet (sound designer)** realizează înregistrarea și mixarea compozițiilor interpretate. De asemenea, selectează muzica de fundal, pentru a ilustra anumite episoade, imitând anumite sunete necesare intrigii (zumzetul unui oraș mare, vocile de animale, focuri de armă etc).*

Ecranizarea - este o versiune cinematografică a unei opere literare binecunoscute, precum și jocurile pe calculator sau comicsuri. Drama/fantasy/ „Grădina secretă” (r. Mark Manden) se numără printre ecranizările romanului scriitoarei britanice Frances Eliza Burnett.

Seria de filme despre Harry Potter, bazată pe romanele scriitorului britanic Joan Rowling, este una dintre cele mai de succes din istoria cinematografiei. În ecranizarea acestui film se împletesc trăsăturile filmului de aventură, adetectivului și a fanteziei. Un rol important îl joacă muzica scrisă de compozitorii John Williams, Patrick Doyle, Nicholas Hooper și Alexandre Desplats.

1

1 — rolurile principale ale lui Harry și ale prietenilor săi au fost interpretate de copii actori: Daniel Radcliffe, Rupert Grint, Emma Watson;

2 – afișa filmului „Grădina secretă”

2

Coloane sonore (sountrack-uri) din filmele „Amelie”, „Grădina secretă”, „La La Lande”, filme despre Harry Potter.

Vizionați episoade din filme. Analizați rolul muzicii în crearea atmosferei corespunzătoare genului. Selectați fragmente pentru a crea propriul videoclip „Muzica magică”. Folosiți fragmente de muzică (în format de fișiere mp3) pentru montaj și inserții sonore în propriile videoclipuri.

În cinematografia ucraineană, a fost creată ecranizarea pentru cartea „Eu, victoria și Berlinul” (reg. Olga Ryashina) de Kuzma Skryabin – legenda rock-ului ucrainean. Rolul lui Kuzma, muzician și compozitor, a fost interpretat de actorul de teatru și film Ivan Blindar.

Andrii Kuzmenko (Kuzma Skryabin), trupa Skryabin: cântece „Mamă”, „Locurile oamenilor fericiți”, „Fotografii vechi”, „Oameni ca corăbii” și altele (la alegere).

Cântecul „Mamă” (muzică și versuri de A. Kuzmenko).

Viața și activitatea artiștilor, inclusiv a compozitorilor remarcabili, au atras întotdeauna atenția regizorilor. De exemplu, filmele „Amadeus” (reg. M. Forman, 1984), „Wolfgang Mozart” (reg. Y. Hertz, 1991) sunt dedicate lui Mozart.

Primul dintre aceste filme se concentrează pe rivalitatea dintre Mozart și Salieri, care era gelos pe genialul compozitor. Acest fapt a dat naștere legendei otrăvirii lui Mozart, care avea doar 35 de ani. În filme, unele episoade dezvăluie unicitatea lui Mozart – wunderkind (copil - minune). În special, înfățișează prima întâlnire a compozitorului curții austriece A. Salieri cu micuțul Wolfgang, care a cântat cu măiestrie la clavecin fără note și chiar cu ochii legați.

De asemenea, publicul este întotdeauna interesat de istoria misterioasă a creării „Requiemului”, care a fost comandată compozitorului grav bolnav de către un om necunoscut, îmbrăcat cu o mantie neagră și cu mască.

Cadre din filme: Mozart (actorul Tom Hulse) și Antonio Salieri (actorul F. Murray Abraham - câștigător al Oscarului pentru cel mai bun rol masculin)

- ?** Vizionați episoade din filme despre Mozart. Ce imagine a compozitorului v-a interesat? Care este cea mai convingătoare în ceea ce privește actoria? Observați modul în care regizorul, în drama unui artist cu o soartă complicată, găsește loc pentru episoadele comice, care accentuează contrastul și înfățișează caracterul lui Mozart în mod realist.

Cutiua artei

Designer de sunet (din engl. *sound design* – designul de sunet) - este o profesie creativă de realizare a designului de sunet, efectelor de zgomot în teatru, a operelor ecranizate, jocurilor pe calculator, a publicității.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Despre ce genuri de cinematografie ați aflat pentru prima dată? Despre care doriți să aflați mai multe? Ce filme intenționați să vizionați?

2. Exprimați-vă impresiile despre muzica de film, pe care ați ascultat-o. Explicați care este rolul ei în crearea de evenimente importante și imagini luminoase, în special portrete ale personajelor principale ale filmului.

3. Unul dintre personajele principale din filmele despre Harry Potter, profesorul – vrăjitor – Albus Dumbledore, director al Școlii de Vrăjitori și Vrăjitoare Hogwarts, a spus: „Muzica este magia, care depășește tot ceea ce facem aici!” Confirmați sau infirmați această opinie, pe bază de exemple.

Cercetare independentă, căutare media

Faceți o paralelă între subiectele operei - rock „Mozart” și filmul „Amadeus”. Comparați imaginile din filmul Mozart și Salieri cu caracterele personajelor principale din opera muzicală, unde Mozart de pe scenă fascinează prin energie și emoții, iar Salieri impresionează prin mister.

Fantezez, experimentez, acționez

Creați o reclamă pentru filmul muzical, care v-a interesat cel mai mult. Distribuți-o pe rețelele sociale.

Genuri în arta animației

? *Ce desene animate preferați? Doriți să aflați mai multe despre secretele creativității animatorilor?*

*A*Animatorii care creează desene animate țin cont nu numai de tipul animației – desen manual, păpuși, plastilină sau animație pe calculator,

ci și de genul filmului. Acest lucru ajută la înțelegerea conținutului, la crearea imaginilor vii și convingătoare ale personajelor. De exemplu, personajele legendare din serialul despre cazaci Oko, Gray și Tur, care impresionează prin originalitatea lor etnică și caracterele unice, cât și prin aventurile și călătoriile lor uimitoare. Sau personajul preferat al copiilor - Petryk Pyatochkin.

La fel ca în cinematografie, împărțirea în genuri în arta animației este destul de arbitrară. Se observă o combinație de caracteristici ale diferitelor genuri într-un singur film.

Cercetătorii combină un număr mare de genuri în grupuri bazate pe conținutul tematic. Aceasta este animația pentru timpul liber și divertisment, pentru necesități educaționale (învățământ), politică și mistico-fantastică, care distruge ideile și stereotipurile obișnuite.

Primul grup de genuri, ca și în filme de lungmetraj, include ecranizarea (de cântece populare și moderne etc), seriale de comedie, melodrame, detective, filme de aventură și muzicale, precum și filme despre sport sau despre școală - telenovele școlare.

Ecranizarea basmului lui H. K. Andersen „Mica Sirenă” (Studio Disney)

? *Ascultați cântecul prietenilor din desenul animat „Mica Sirenă”, a cărui muzică a câștigat o serie de premii internaționale (Grammy, Globul de aur).*

Al doilea grup, în care predomină subiectele cu caracter cognitiv – educațional, include următoarele genuri: basme populare și contemporane, snoave, dume, parabole, filme istorice și fantastice, precum și filme educative și documentare. Genurile politice – sunt în principal satira și parodia, precum și filmele eroico-romantice.

Al treilea grup – include misticismul, fantezia, filmele de groază etc.

Ca și în cinematografia artistică, există filme muzicale, de exemplu, baletul vizual, simfonia vizuală sau așa-numita pictură animată bazată pe tablouri celebre.

Arte virtuale

În animație, tehnicile de creare a dinamicii evenimentelor, mișcarea, mimica și gesturile personajelor sunt importante. Walt Disney Animation Studio folosește 12 principii de animație pentru a-și crea filmele. Aceste principii sunt utile pentru animația jocurilor, chiar dacă au fost create pentru industria cinematografică. Au fost adaptate de către game designerul Christopher Totten, pentru industria jocurilor. Acestea includ comprimarea și întinderea, exagerarea, inerția și efectul de suprapunere, încetinirea, anticiparea mișcării, carisma etc. Dacă doriți să deveniți designer de jocuri (game designer), atunci faceți cunoștință cu ele, folosind exemplele schemelor vizuale, fragmente din filme.

„Cartea de călătorie. Ucraina” – este primul serial animat ucrainean, bazat pe evenimente reale și aventuri ireale.

Să pătrundeți în spațiul unic al imaginilor fantastice din faimoasele picturi ale Mariei Pryimachenko, care prind viață în animație, vă va ajuta desenul animat „Lumea magică”, care nu numai că farmecă prin frumusețea picturilor animalistice, dar și dezvăluie codurile culturale de viziune națională asupra lumii ale ucrainenilor. Pictorița a mers în cărje o parte din viața ei, dar a zburat în propria imaginație. Să zburăm împreună cu animalele ei fantastice.

Filmul ucrainean de animație fantasy de lungă durată „Mavka. Cântecele pădurii” a adunat în componența sa mai mulți actori renumiți. Personajele au fost sonorizate de A. Pyvovarov, Yu. Sanina, O. Skrypka, S. Prytula, N. Sumska și alții. Mavka cântă cu vocea a H. Solovii. Mișcările zânei pădurii au fost prezentate de prima balerină a capitalei K. Kuhar. Filmul va fi difuzat pe marile ecrane ale lumii, în special pe târmuri europene.

Animația ucraineană este bogată nu numai în tradiții naționale, în primul rând folclor, ci permite și o privire în viitorul îndepărtat, cum ar fi, de exemplu, desenul animat fantastic despre robotul Viktor și prietenia lui cu fetița Vika (reg. A. Lavrenishyn). Filmul a primit premiul de simpatie a publicului la Festivalul Internațional de Film de la Odesa (2020), a fost recunoscut drept cel mai bun film de animație și a fost distins cu Premiul Național al Criticului de Film KINOKOLO.

Aventurile animate ale celebrului călător din toate timpurile, din țara Liliputia, sunt încercări periculoase, dușmani vicleni și urmăriri disperate - toate acestea transformă filmul „Gulliver se întoarce” (reg. Ilya Maksimov) – într-un film de acțiune clasic .

? *Vizionați desene animate ucrainene. Descrieți limbajul animației, imaginile principale, coloanele sonore. Care dintre ele v-a impresionat?*

? Varianta 1. Lucru colectiv „Suntem designeri de jocuri”. Creați un joc bazat pe desenul animat.

i Varianta 2. Desenați emoticoane cu diferite emoții. Lipiți-le succesiv pe un carton, folosind tehnologia „cascada”. Creați un scenariu pentru un desen animat despre aventurile unui emoticon.

Cutiuța artei

Game designer (designer de jocuri) - este persoana, care întocmește regulile și conținutul unui joc video. Rolul unui designer de jocuri este similar cu rolul unui regizor de film.

Generalizez, argumentez, sistematizez

1. Ce v-a surprins sau v-a impresionat la lecție? Filmele căror genuri v-au interesat, de ce?
2. Ce fragmente de film v-au făcut să studiați tehnologia animatoarelor și a designerilor de jocuri?
3. Organizați un challenge pe rețelele de socializare: stabiliți ratingul desenelor animate ucrainene, aflați care este bugetul acestora.

Cercetare independentă, căutare media

Urmăriți serialul de animație (cu 26 de episoade) despre Mozart, care nu este tradus în ucraineană. Opriți sunetul și analizați mimica, gesturile și ipostazele personajelor în diferite cadre. „Citiți” emoții, imaginați-vă și înțelegeți evenimentele care au loc.

Fantezez, experimentez, acționez

Jocul „Descifrează emoțiile personajului de desene animate”: pantomimă sau sonorizarea replicilor lui Mozart. Creați un comic bazat pe subiectul filmului.

Verificăm reușitele

- 1 Cu ce genuri muzicale sunt asociate aceste imagini?

- 2 Care genuri aparțin muzicii instrumentale de cameră și care muzicii simfonice?

CONCERT   PRELUDIU   SIMFONIE   SONATA   TOCCATA

- 3 Numiți operele instrumentale de cameră și simfonice ale compozitorilor reprezentați în portrete.

- 4 Ce termeni sunt folosiți atât în muzică cât și în arta plastică?

SONATA   STUDIU   NATURĂ MOARTĂ   MELODIE
 STILIZARE   ESCHIZ   RITM

5 Care dintre instrumentele muzicale sunt electronice?

6 Care filme sunt de lung metraj și care – de animație?

Verificăm reușitele

1 Numiți genurile de artă plastică. Există autoportrete printre ele?

2 Care lucrări din genul animalistic aparțin artei sculpturii rotunde și care – reliefului?

3 Ce naturi moarte sunt legate de muzică? Care dintre ele sunt decorative?

4 Găsiți peisajele fantastice.

5 Ce au în comun aceste picturi?

6 Numiți genurile artei fotografice din ilustrații.

Întoarce-te în viață (de la pag. 16)*Muzică și versuri* de Maria Burmaka.

Де моя душа —
Там ідуть бої.
Ми не віддамо
Рідної землі.
Де моя земля —
Серце моє там,
Я війні тебе,
Милий, не віддам.

Повернись живим,
Я тебе молю!..
Знає тільки Бог,
Як тебе люблю.
Там де ти тепер, —
Лиш війна і дим,
Але я молю:
«Повернись живим!»

Плачуть голоси
Рідних і близьких,
По світах війна
Розкидала їх.
Розпинали нас,
Але ми стоїм.
Тільки я прошу:
«Повернись живим!»

Україна вся,
Як один кулак,
І важливий нам
Перемоги знак!
Хай тебе в бою
На передовій
Ангел захистить,
Огорне крильми!

Totul va fi bine (de la pag. 17)

• *Muzică și versuri* de Svyatoslav Vakarchuk

Am G

Я пам'ятаю час, коли лиш починався світ

E7 Am

Хто міг, той підіймався та йшов.

Am G

Ішов собі високо в гори, взявши у похід

E7 Am

Свою надію сильну, як любов.

Приспів:

G C F

Що все буде добре

E7

Для кожного з нас.

Am G C F

Що все буде добре

E7

Настане наш час.

Я бачив, як навколо нас і долі, і вогні

Все далі й далі змінювали світ.

І ми все вище, бо в долині небо не таке

І далі щось веде мене в похід.

І все буде добре

Для кожного з нас.

І все буде добре

Настане наш час.

І ось, коли ми майже там, де холодно і сніг

І зовсім близько наша самота

Бажання сильні, як любов, допоможуть нам дійти

І буде вся та наша висота.

І все буде добре

Для кожного з нас.

І все буде добре

Настане наш час (*двічі*).

Prietenii (de la pag. 26)

Muzică și versuri de L.Gorova

Я ви-би-ра - ю дру - зів, що-би по-руч із ни - ми йти, я ви-би-ра - ю дру -
 - зів, щоблю - би-ти і бе - рег - ти. Є у мо-є - му ко - лі сест -
 ра і по ду-ху брат, ко - жен, хто праг - не во - лі і
 не від-сту-па - є на-зад. Гей, мо - ї дру - зі, о - зо-вись-ся,
 скіль-кивас, гей, мо - ї дру - зі, хай ба-га - то бу - денас,
 гей, мо - ї дру - зі, не по-ло-ва, а зерно, хай здій-ма - єть-ся
 над на-ми жов-то-си-не зна-ме-но, хай здій-ма - єть-ся над на-ми
 на - ше зна-ме - но. Ла - ла - ла - ла - ла.

2. Я вибираю в друзі
 Невипадкових людей,
 В кого незламне серце
 І енергія б'є з грудей!
 Хто ніколи не зрадить,
 Допоможе без зайвих слів,
 Відданий Україні
 І безжальний до ворогів!

3. Як навіть навколо тебе
 Достойних людей нема,
 Просто повір у себе
 І свободи вдихни сповна!
 І вибирай у друзі
 Нації кращий цвіт,
 Щоб будувати з ними
 Наш український світ!

Oda bucuriei (de la pag. 32)

Muzică de L. van Beethoven Traducere din limba germană de P. Roland

Est Europa nunc unita
Et unita maneat,
Una in diversitate
Pacem mundi augeat.
Semper regnant in Europa
Fides et iustitia

Et libertas populorum
In majore patria.
Cives, floreat Europa,
Opus magnum vocat vos.
Stellae signa sunt in caelo
Aureae, quae iungant nos.

Traducere din limba germană de M. Lukas

Радість, гарна іскро Божа!
Несказанно любо нам
Увійти, царице гожа,
В твій пресвітлий дивний храм.
Все, що строго ділить мода,
В'яжеш ти одним вузлом,
Розцвітає братня згода
Під благим твоїм крилом.
Кого доля ошастила
Тим, що другові він друг,
Кого любить лада мила, —
Йди до нас в веселий круг.

Йдiть усi, хто зве своєю
В свiтi душу хоч одну!
Хто ж весь вiк черствiв душею —
Йди у iншу сторону.
Радiсть — всесвiту пружина,
Радiсть — творчостi душа,
Дивна космосу машина
Нею живиться й руша.
Радiсть квіти розвиває
I розгiн дає сонцям,
Їх в простори пориває,
Невiдомi мудрецам.

Traducere Sursa Internet

Slavă ție, stea curată
Voie bună pe pământ
Astăzi te simțim aproape
Sol din Rai cu soare sfânt.
Vraja ta aduce iară
Pe popor lângă popor
Toți pe lume frați noi suntem
Când apari ușor în zbor.
Cine a avut norocul
De prieteni buni să dea
Cine știe ce-i iubirea

Lângă noi cântând să stea
Fericit un suflet drag
Te poate face pe pământ
Cine n-a simțit iubirea
Plece dintre noi plângând.
Milioane strângeți rânduri
Tot mai sus urcând spre cer, urcând
spre cer!

Școala visurilor (de la pag. 84)
Muzică și versuri A. Komlikova

В сер-ці кож-но - ї ди-ти - ни є по - сі - я - ні зерни-
 - ни, про-рос - та - ють во - ни світ - лом і до - бром. Ви-хо-
 ван - ня і ос-ві - ти роз-кві - та - ють пиш - ні кві - ти, - кві-ти -
 ді - ти це ре-аль - ність, це не сон. Так, це шко - ла, шко - ла, мрі -
 - ї, там, де ствер - дять - ся на - ді - ї. Там, де
 вчи - те - лі нав-ча - ють із лю - бов' - ю і теп - лом. Там, де
 ра - дість здо - бу - ва - ють, бо про кож - но - го тут дба - ють. І та -
 лан - ти роз - кві-та ють під у - чи - тель-ським кри-лом.

Тут у радості і в тузі є надійні, вірні друзі,
 І наука шлях присвітить, мов зоря!
 І доколи будеш жити, ти прийдеш до них спочити,
 Бо єдина й вічна та шкільна сім'я!

Так, це школа, школа мрії, там, де ствердяться надії,
 Де дитинство не минає і завжди всі молоді!
 Хай колись у світ далекий понесуть тебе лелеки,
 Та роки навчання в серці назавжди!

Așa o iarnă e doar în Ucraina (de la pag. 108)

Muzica și versuri U. Sokolyshyn

1. Замела зима гори і долини,
Не впізнати тепер ліси і полонини,
Снігом вкрило все — і міста, і села,
А в душі живе музика весела.

Приспів:

Така зима лише на Україні,
Співочій, рідній, милій і єдиній,
І де б ви не були, в якій країні,
Вертайтеся до рідної святині.
Така зима лише на Україні,
Тут казка лісова чарує нині,
І чути спів десь там на полонині,
Така зима лише на Україні.

2. Горами летить пісень моїх відлуння,
Хай воно дзвенить на добро, а радість людям,
Щоб співали всі раділи, танцювали,
Щоб ніколи ми горя не зазнали.

Приспів.

Trei povețe (Nu tăiați plopul) (de la pag. 150)

Muzica de I. Shamo

Versuri de Y. Rybchinsky

Край до - ро - ги не ру - бай то - по - лю, -
 мо - же, та то - по - ля тво - я до - ля. тво - я до - ля світ - ла, то - по -
 ли - на, на - че - піс - ня жу - рав - ли - на...
 Не ру - бай то - по - лю, не ру - бай то - по - лю, - бо зу - стрі - неш - ся з бі -
 до - ю Не ру - бай то - по - лю, не ру - бай то - по - лю, -
 кра - ще при - не - си ти їй во - ди!

2. Не ламай калину коло хати,
 Бо вона заплаче, наче мати —
 І впадуть на трави на шовкові
 Серця сльози колискові.
 Не ламай калину, не ламай калину,
 Бо вона в житті єдина.
 Не ламай калину, не ламай калину —
 Краще їй онуків принеси.
3. Не стріляй у птаха на світанні —
 Може, він — любов твоя остання.
 Може, то кохання білий лебідь,
 Що крізь ніч летів до тебе.
 Не стріляй у птаха, не губи ти крила —
 Твоє щастя прилетіло.
 Не стріляй у птаха, не стріляй у птаха —
 Краще з ним у небо полети.
4. Не рубай тополю,
 не ламай калину —
 Світлу мрію журавлину.
 Збережи назавжди,
 збережи назавжди,
 Ти на все життя
 їх збережи.

"Zgomot" (de la pag. 166)

Aranjament pentru ansamblu, trio O. Tokar

Вес - ня - ноч - ка, вес - ня - ноч - ко, де ти зи - му - ва - ла?

У са - доч - ку, на кле - ноч - ку со - ро - чеч - ку пря - ла.

Там у лі - сі, на уз - ліс - сі со - ва - во - ду ду - є, за - спі - ва - ю спі - ва - ноч - ку,

не - хай во - на чу - є. За - пле - ти - ся, шу - ме, бар - ві - ноч - ком, я то - бі спі -
Ну - мо, ну - мо, на - ро - би - ли шу - ма, на - ро - би - ли,

ва - ю вес - ня - ноч - ку. Сі - ю, ві - ю, сі - ю, ві - ю ко - но - пе - леч - ки.
вес - ну роз - бу - ди - ли.

Сі - ю, ві - ю, сі - ю, ві - ю зе ле не - сень - ки!

А в нашого Шума зелена шуба,
Дівки гуляли, шубу порвали.

Приспів.

Гей, нумо-нумо, заплетемо Шума,
Шума заплетемо, гуляти підемо!

Приспів.

Гей, заплетися, Шуме, заплетися,
Зеленим барвінком та й застелися!

Приспів.

Приспів:

Сію-вію, сію-вію
конопелечки,
Сію-вію, сію-вію
зеленесеньки!

Corăbii albe (de la pag. 186)

Muzică și versuri de Z. Krasulyak

1. Даль морська безмежна й таємнича,
Кожна хвиля за собою кличе,
Наче птахи, розпустивши крила,
Вдаль пливуть кораблі
І тріпочуть вітрила.

Приспів:

І летять над хвилями, наче на крилі,
Мчать по морю синьому білі кораблі,
Вітер заховається десь серед вітрил,
Хоче позмагатися, та немає сил.

2. Розмовляли чайки з кораблями
Про дива за синіми морями,
Та не можуть мрії зачекати,
І пливуть кораблі
Острів щастя шукати.

„Hei, șoimilor” (de la pag. 221)

Cântec polono - ucrainean

Гей десь там де чор - ні во - ди на ко - ні ко - зак мо - ло - дий
за - ли - ша - є він дів - чи - ну, за - ли - ша - є У - кра - ї - ну Гей, гей,
гей, со - ко - ли, о - ми - най - те го - ри, лі - сий до - ли, дзвінь, - дзвінь, дзвінь, дзві - ноч - ку,
сте - по - вий жай - во - ро - ноч - ку дзвінь, дзвінь, дзвінь.

2. Жаль, жаль, за милою,
За рідною стороною.
Жаль, жаль, серце плаче,
Більше її не побачу.

Приспів.

3. Плаче, плаче, дівчинонька,
Люба моя ластівонька.
А я у чужому краю,
Серце спокою не має.

Приспів.

Меду-вина наливайте.
Як загину — поховайте
На далекій Україні
Коло милої дівчини.

Приспів.

CAPITOLUL 1. IMAGINEA UMANĂ ÎN GENURI ARISTICE

INTRODUCERE. ACESTE GENURI, GENURI, GENURI

Genuri în arta muzicală	Genuri în arta plastică
4	10

DE LA MUZICA DE CAMERĂ LA PORTRETUL DE CAMERĂ

Pe aripile cântecului	Portretul - oglinda sufletului
14	18
Romanțe, serenade, balade	Portrete de cameră și oficiale
22	24
Cicluri muzicale	Portrete de cuplu și de grup
26	28
Imnul în muzică	Portretul în sculptură – un imn omului
32	34

ÎNALTA ARTĂ A SPIRITUALITĂȚII

Genuri corale	Arta plastică religioasă.
38	42
Muzica ucraineană corală	Arta monumentală
48	52

OMUL ÎN OGLINDA ISTORIEI

56	Opera	Genul istoric.	62
68	Scene de luptă în muzică.	Genul de luptă	74

MOMENTE MAGICE ALE VIEȚII

80	Muzica și dansul în viața cotidiană	<i>Frumusețea de zi cu zi:</i> Pictura de gen (scene cotidiene)	86
92	Genul care insufflă optimism. Vivat, opereta!	Sărbătoare și bal în pictură	96
101	VERIFICĂM REUȘITELE		102

IMAGINEA NATURII ÎN GENURILE ARTISTICE

FAUNA ÎN ARTĂ

104	Genuri camerale instrumentale: preludiu, toccata	Genul animalistic.	110
116	Carnavalul animalelor. Suita	Exotismul animalistica	120
126	Umorul în muzică. Scherzo.	Sculptura animalistică	130
136	Genuri și forme muzicale: sonata	Genul animalistic în grafică	142

ÎN ÎMPĂRĂȚIA FLOREI: SENTIMENTE PASTORALE

148	Genuri instrumentale în culori orchestrale: nocturna	152	Genul de pictură – peisajul
156	Genuri instrumentale: elegia, rapsodia	160	Specii de peisaje
164	Anotimpurile anului: concert	168	Anotimpurile anului: Peisajul în pictură
172	Simfonia. Pastorală	178	Arta pastorală pictura decorativă
184	Picturi și schițe simfonice	188	Neliniștea valurilor mării: marina
192	Fantezia zborului nemărginit: poemul simfonic	196	Peisajul fantastic și tendințe ecologice moderne

ÎN CĂUTAREA ARMONIEI

200	Genuri muzicale – teatrale	206	Vodevilul, opera-balet
210	Lumea magică a lucrurilor: natură moartă	214	Întâlnirea genurilor în muzică. Studiu (etude)
218	Muzica electronică	222	Genuri de artă fotografică.
228	Genuri de artă cinematografică.	234	Genuri în arta animației
238		240	VERIFICĂM REUȘITELE
242		242	ANEXE

У підручнику використано світлини та ілюстрації із сайту

shutterstock.com таких авторів: Bogac Erkan; David Carbo; DC Studio; Deliris; deniska_ua; Dina Yakovenko; Efetova Anna; German Vizulis; Igor Bulgarin; Image Source Trading Ltd; Ivan Mateev; L Galbraith; Master1305; Oleksandr Osipov; OSTILL is Franck Camhi; PUPIKII; Pushkin; Renvema; robuart; Sergei Kolesnikov; Spring-Lady; Triff;

урипки з мультфільмів та кінофільмів:

с. 33 — мультфільм «Бетховен» (Німеччина); с. 118 — музичний фільм-фантазія «Карнавал тварин» (реж. Енді Соммер, 2010, Франція); с. 127 — мультфільм «Фантазія» (студія Disney, 1940); с. 150 — мультфільм «Місячне сяйво К. Дебюссі» (Франція); с. 234 — мультфільм «Як Петрик П'яточкин слоників рахував» (реж. Олександр Вікен, 1984); «Русалонька» (студія Disney, 1989); с. 237 — мультсеріал «Маленький Моцарт» (реж. Удо Бейссел, Німеччина, 2006);

світлини та афіші із сайтів театрів України:

с. 39, 93 — operetta.com.ua; с.58 — hatob.com.ua; с. 66 — museumsun.org;
с. 93 — oblfilarmonia.com; с. 167 — philarmonia.lviv.ua; с. 200 — teatrkulisha.org;

матеріали з інших ресурсів:

с. 10 — art-on-line.com.ua; с. 64, 77, 170 — esu.com.ua;
с. 156, 188, — kyivgallery, с. 222 — uaf.ua/national.

Навчальне видання

МАСОЛ Людмила Михайлівна

МИСТЕЦТВО

**Підручник інтегрованого курсу для 6 класу з навчанням
румунською/молдовською мовою
закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Переклад з української мови

Перекладач *Кирчу Оксана Георгіївна*

Румунською/молдовською мовою

Редактор *Даскалюк К.В.*

Коректор *Кирчул М.Г.*

Формат 70×100¹/₁₆.

Ум. друк. арк. 20,736. Обл.-вид. арк. 18.50.

Тираж 1555 пр. Зам. № 23-352

Державне підприємство

„Всеукраїнське спеціалізоване видавництво „Світ”

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014

www.svit.gov.ua, e-mail: office@svit.gov.ua,

svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ “Білоцерківська книжкова фабрика”

09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК №5454 від 14.08.2017